

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Šlechta očima lidí

Aneta Kavulajková

Bakalářská práce

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny, odbornou literaturu a informace jsem uvedla v seznamu literatury a pramenů.

Byla jsem obeznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/200 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60. odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 22. června 2018

Aneta Kavuljaková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Dítě Homolové, Ph.D. za konzultace a odborné rady při vzniku této práce. Můj dík za pomoc při přípravě a zpracování patří také Mgr. Aleně Koňářkové, která na Státním zámku Žleby působí jako projektový a programový pracovník a metodik průvodcovské činnosti a rovněž správkyňi sbírkového fondu a depozitářů Státního zámku Žleby, Mgr. Markétě Surovcové. Dále děkuji všem blízkým, kteří mi byli po celou dobu nápomocni. Velké poděkování patří všem narátorům, kteří mi poskytli rozhovory, na jejichž základě mohla vzniknout tato práce.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se věnuje vztahu obyvatelů ze Žlebů a šlechty, která na zámku ve Žlebech pobývala do roku 1945. Na začátku je čtenář seznámen s dosavadním stavem výzkumu o šlechtě, dále je přiblížen samotný zámek ve Žlebech, jaká pozornost mu byla věnována v literatuře, dále jeho stručný historický popis. Následně je představena použitá metoda orální historie a také paměťová studia. Konec první části práce je uzavřen kapitolou o samotném rodu Auerspergů. Jádro práce je tvořeno dvěma kapitolami o vzpomínkách a také vztahu obyvatel Žlebů ke šlechtě a fenoménu kolaborace šlechty.

Klíčová slova

Zámek Žleby - Auersperg - František Josef z Auerspergu - šlechta - 20. století - paměť - paměťová studia - orální historie - kolaborace

Annotation

This bachelor's thesis deals with the relationships between the society of Žleby and the noble house of Auersperg who owned the castle from 18th century until 1945. The whole thesis begins with a general chapter which explains the current state of research on nobility. After the opening chapter, a description is given of the place in which Žleby Castle is located and its brief historical development. Memory studies and primarily method of oral history and are very important for this thesis and it is described in the next part of thesis. The following chapter is focused on noble house of Auersperg from the 10th century to the 20th century. Main part of bachelor's thesis is divided into two parts which follow up memories and relationship of resident of Žleby to the noble and second part is dedicated to phenomenon of collaboration.

Key words

Castle - Žleby - Auersperg - Franz Joseph Auersperg - aristocracy - 20th century - memory - memory studies - oral history - collaboration

Obsah

Úvod.....	1
1. Dosavadní stav výzkumu o šlechtě ve 20. století	3
1.1. Bádání o šlechtě.....	3
1.2. Zámek Žleby v literatuře, na mapě a v historii.....	6
2. Metodologické postupy.....	9
2.1. Příprava.....	10
2.2. Výběr a oslovení náratora.....	11
2.3. Rozhovor	12
2.4. Analýza.....	13
2.5. Výběr pamětníků	14
2.6. Interview.....	15
3. Paměťová studia.....	16
4. O rodu	18
5. Šlechtná šlechta?	21
6. Zrádná šlechta?	35
Závěr.....	50
Resumé	53
7. Seznam pramenů a literatury.....	56
7.1. Orální prameny	56
7.2. Literatura	57
7.3. Dobový tisk.....	59
7.4. Internetové odkazy	59
7.5. Obrázková příloha	59
8. Přílohy.....	60
8.1. Přepisy rozhovorů s narátory (Výběr)	60
8.2. Udělení souhlasu ke zpracování a zpřístupnění osobních a citlivých údajů.....	78

Úvod

„*Jsmo tím, co si pamatujeme. Bez paměti mizíme, přestáváme existovat, naše minulost je vymazána, a přece věnujeme paměti jen málo pozornosti, kromě případů, kdy nás opustí.*“

Mark Twain

Tímto citátem od Marka Twaina jsem se inspirovala a chtěla bych zachytit paměť našich předků, kteří nám toho mohou mnoho říci, předat nám vyprávění, a proto bych touto prací chtěla uchovat jejich vzpomínky.

Důležitým faktorem pro zpracování této bakalářské práce byla skutečnost, že pamětníci ve Žlebech vymírají a zbývá již málo svědků doby, kterou se tato bakalářská práce zabývá. Všechny příběhy, zajímavosti a historky o místní šlechtě jsou tradovány pouze ústní formou. Tímto tématem se doposud nikdo systematicky nezabýval, a proto doufám, že zpracováním předložené bakalářské práce dopomohu k objevení nových poznatků, jež by mohly kupříkladu rozšířit či doplnit odborné průvodcovské texty na zámku ve Žlebech, kde sama jako sezónní průvodce působím. Ve své bakalářské práci se věnuji konfrontaci vzpomínek pamětníků na vlastníky žlebského zámku a velkostatku z rodu Auerspergů v období válečném a poválečném se sekundární literaturou.

Tato bakalářská práce je založena na vzpomínkách žlebských pamětníků a pojednává o vztazích obyvatel a šlechty, která zámek ve Žlebech vlastnila do roku 1945. Cílem je zjistit, zda v paměti lidí stále přetrvává negativní obraz šlechty, nebo je vnímána naopak jako kladný prvek ve společnosti. Z velké části je ke konfrontaci vývodů této práce využit výzkum Radmily Švaříčkové-Slabákové. Věnuje se proměně mýtů o šlechtě, například zda je šlechta stále brána jako lupičská, odrodilá a zrádná, nebo naopak je živý mýtus o šlechtě šlechtné, spásné a morálně zásadové. V jedné z kapitol ve své knize *Mýtus šlechty u nás a v nás*¹ dochází k závěru, že tento mýtus o zrádné šlechtě u lidí přetrvával do dnešní doby. Právě tomuto tématu se věnuje jedna část bakalářské práce, kdy narátoři vzpomínali na léta válečná a poválečná. Na vzpomínkách pamětníků se pokusím demonstrovat opačný pohled na věc. Do protikladu k tomuto fenoménu zrádné šlechty jsem postavila kapitolu s názvem *Spásná šlechta?*,

¹ SLABÁKOVÁ-ŠVAŘÍČKOVÁ, Radmila. *Mýtus šlechty u nás i v nás*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-7422-223-8.

kde se tento mýtus pokusím vyvrátit, neboť u žlebských obyvatel je šlechta skutečně vnímána jako šlechtná a morálně zásadová.

Základ výzkumu tvoří orální výpovědi pamětníků, kteří jsou či byli obyvateli Žlebů. Úvodní kapitoly se věnují stavu výzkumu o šlechtě, tedy jaká pozornost je věnována tématu šlechtického světa v 19. a 20. století, ale také samotnému zámku ve Žlebech. S tím souvisí i následující krátká pasáž o historickém vývoji žlebského zámku.

Pro tuto práci byla využita metoda orální historie, která je popsána v následující kapitole. Teoretickou část bakalářské práce uzavírají kapitoly o průběhu rozhovorů a nakonec stručný vhled do genealogie auersperského rodu.

Jádro práce obsahuje dvě kapitoly s protikladnými názvy. Kapitoly *Spásná šlechta?* a *Zrádná šlechta?* jsou otevřeny obecnou charakteristikou dané doby, tedy situací po první světové válce, dobou meziválečnou a poté následuje období druhé světové války a doba po ní následující. Spolu s tím se čtenář dozví, jak společnost ve 20. století nahlížela na šlechtu.

1. Dosavadní stav výzkumu o šlechtě ve 20. století

1.1. Bádání o šlechtě

Bádání o šlechtě naráželo v průběhu 19. a 20. století na mnohé problémy. S narůstajícím nacionalismem v 19. století nebylo v literatuře pro šlechtu moc místa a po 2. světové válce díky režimu se stalo toto téma téměř zakázané. Mezi výjimky poválečné literatury týkající se šlechty se může řadit dílo Antonína Okáče *Český sněm a vláda před březnem 1848* vydané v roce 1947. Tato práce je hodnotná nejen díky dobré práci s archivními materiály, ale je i příkladným vzorem pro další výzkumy šlechtické politiky v 19. století.

K částečnému zvýšení badatelského zájmu o šlechtě došlo v šedesátých letech 20. století.² K autorům píšícím o tomto tématu patřili Valentin Urfus nebo Jiří Kořalka.³ Méně prací pak vycházelo v sedmdesátých letech, avšak na počátku následujícího desetiletí se zájem o tuto společenskou vrstvu začal probouzet k životu. Autoři nově vznikajících děl byli například Otto Urban, Josef Polišenský, Ella Illigová, Zdeněk Hojda, Marie Pospíšilová, Jitka Ludvová nebo Milan Myška. Každý se zabýval jinými tématy, a tak vznikaly i možné směry budoucí vědecké práce.⁴ Otto Urban se zabýval vývojem české státnosti a rolí, jakou v ní šlechta hrála.⁵ Josef Polišenský se snažil vnést více světla do rodiny Jana Jeníka z Bratřic a téma šlechty v kapitalistické modernizaci⁶ rozvíjel poslední jmenovaný Milan Myška.⁷

Konečně plnou svobodu měli badatelé až po roce 1989. Začaly vycházet heraldické i genealogické práce, kupříkladu encyklopedie *Modrá krev* od Petra Maška nebo *Almanach českých šlechtických rodů* od Vladimíra Pouzara a spol. V revue *Střední Evropa* vydávaném od roku 1984⁸ vycházely pravidelně od roku 1990-1996 příspěvky o české zemské šlechtě nebo i studie o šlechtě v 19. století. V devadesátých letech se badatelský zájem obrátil i

² BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřena společnost*. České Budějovice, 2005. ISBN: 80-7040-698-4. str. 13.

³ URFUS, Valentin. Český státoprávní program na rozhraní let 1860-1894 jeho ideové složky. In *Právněhistorické studie* 8, str. 127-172. 1962.; KOŘALKA, Jiří. Národ bez státu. In *Naše živá i mrtvá minulost*. Str. 151. Praha, 1968.

Kniha od J. Kořalky *Národ bez státu*. Naše živá i mrtvá minulost, 1968.

⁴ BEZECNÝ, Z. *Příliš uzavřena společnost*...str. 14.

⁵ URBAN, Otto. *Česká společnost 1848-1918*. Praha, 1982. ISBN: 25-123-82.

⁶ MYŠKA, Milan. Šlechta v Čechách, na Moravě a ve Slezsku na prahu buržoazní éry. In: *Časopis Slezského muzea*, 36. 1987. str. 46-65.

⁷ BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřena společnost*...str. 14.

⁸ *Střední Evropa. Revue Střední Evropa*. [cit. 27. 12. 2017]. URL: < <http://www.revuestrednievropa.cz/>>.

na monografii. Jiří Majer psal o Kašparovi ze Šternberka,⁹ Oldřich Klobas se zajímal o Václava hraběte Kounice,¹⁰ dvojice Robert Sak a Zdeněk Bezecný napsali dílo o Sidonii Nádherné.¹¹

Ačkoli se soudobé bádání o šlechtě převážně specializuje na šlechtu ve středověku a raném novověku, prací o aristokracii v novější době přibývá.¹² Zdeněk Bezecný má na svém kontě několik desítek děl o šlechtě,¹³ zabýval se podnikáním šlechty, proměnami elit v moderní době, psal o osobnostech, jako byla Marie Anna ze Schwarzenberka nebo Karel V. ze Schwarzenberka.

Radmila Švaříčková-Slabáková patří bezpochyby k jedněm z nejvýraznějších jmen zabývajících se výzkumem šlechty. Její kniha *Mýtus šlechty u nás i v nás* z roku 2012 přináší pohled na fenomén šlechty a mýtu, šířeného buď samotnou šlechtou, nebo veřejností. Pomocí orální historie a výpovědí od šlechticů rozebírá jednotlivé mýty, kde například v kapitole *Mýtus neexistující šlechty* tvrdí, že i když se bývalý režim snažil mnoha způsoby omezit šlechtu a na dlouho dobu se mu i podařilo ji vymazat z veřejného života, zůstala v povědomí lidí i například prostřednictvím pohádek. Jiná kapitola s názvem *Mýtus šlechty odlišné od ostatních* se snaží podchytit způsob, jakým se sama šlechta snaží vyrovnat se svým postavením ve společnosti v druhé polovině 20. století. Zda se řadí mezi řadové občany nebo se cítí stále vyřazena z kruhu obyčejných lidí. Tato kniha je důležitým zdrojem i pro tuto práci, neboť se zabývá mentalitou šlechty, využívá orální historii a rozebírá témata blízká této práci. Mimo tuto knihu Radmila Švaříčková-Slabáková píše o rodinných strategiích šlechty či odchodu šlechty do exilu.¹⁴

Zdeněk Hazdra se zabývá mimo jiné konfrontací šlechty totalitními režimy 20. století, jeho zájem se obrací i na rod Schwarzenbergů, období Mnichova a druhou světovou

⁹ MAJER, Jiří. *Kašpar Šternberk*. Praha, 1997. 227 s. ISBN:80-200-0605-2.

¹⁰ KLOBAS, Oldřich. *Václav hrabě Kounic. Šlechtic nejen rodem*. Brno, 1993. ISNB: 80-900941-2-0.

¹¹ SAK, Robert - BEZECNÝ, Zdeněk. *Dáma z rajskeho ostrova. Sidonie Nádherná a její svět*. Praha, 2000. ISBN:80-204-0852-5.

¹² KNOZ, Tomáš - DVOŘÁK, Jan. *Šlechta v proměnách věků*. Brno, 2011. ISBN: 978-80-86488-71-4. str. 231.

¹³ BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*. České Budějovice, 2005. ISBN:80-7040-698-7; SAK, Robert - BEZECNÝ, Zdeněk. *Dáma z rajskeho ostrova. Sidonie Nádherná a její svět*. Praha, 2000. ISBN:80-204-0852-5; BEZECNÝ, Zdeněk. *Karel V. ze Schwarzenberku*. In: *Opera historica*, 4. České Budějovice, 1995 s. 281-295. ISSN: 80-7040-139-7; BEZECNÝ, Zdeněk. Český šlechtic Ferdinand Hildprandt. In: *Jihočeský sborník historický*. České Budějovice, 1996, s. 214-216. ISSN: 0323-004X.

¹⁴ ŠVAŘÍČKOVÁ- SLABÁKOVÁ, Radmila. *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha, 2007. ISBN:978-80-7203-859-6; ŠVAŘÍČKOVÁ- SLABÁKOVÁ, Radmila. *Odchod šlechty do exilu a jeho prožívání v očích mužů a žen*. In: *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*. Praha, 2011 s. 297-306. ISSN: 978-80-87211-52-6.

válku ve vztahu ke šlechtě.¹⁵ Další autorkou zabývající se šlechtou v moderní době je Dita Homolová, věnující se výzkumu šlechty v dobách protektorátu, nacistické okupace, osobnímu životu Leopolda Thun-Hohensteina nebo i Mikuláše Bubna z Litic.¹⁶ K její nejnovější knize z roku 2017 patří *Šlechta v proměnách: Osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*, kde ke zkoumanému období poskytuje náhled do proměny postavení aristokracie v důsledku represivních kroků ze strany státu. Uvádí čtenáře do mentality šlechticů i díky deníkům a korespondenci, které ve své práci využila.

Dalším badatelem zabývajícím se osudy šlechtických rodin po komunistickém převratu je Vladimír Votýpka, který píše populárně-naučně, například o životě šlechtice Zdeňka Sternberga, zkoumá poúnorový odchod šlechty a její návrat, a v neposlední řadě se zabývá problematikou restituce šlechtických majetků.¹⁷

Šlechtickému majetku, období od první republiky až po dobu po druhé světové válce a osudům aristokracie se věnuje kniha z roku 2017 *Šlechtická sídla ve stínu prezidentských dekretů*, kde se autoři zaměřují nejprve celkově na zkoumané období a poté je část knihy věnována sídlům patřícím například Czerninům, Kinským nebo Waldsteinům.¹⁸

¹⁵ HAZDRA, Zdeněk- HORČIČKA, Václav- ŽUPANIČ, Jan. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*. Praha, 2011. ISBN:978-80-87211-52-6.; HAZDRA, Zdeněk. František princ Schwarzenberg (1913-1992): "masarykovský" aristokrat v souboji s totalitními režimy 20. století. In: *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*. Praha, 2011 s. 251-263. ISSN: 978-80-87211-52-6.; HAZDRA, Zdeněk. *Šlechta ve službách Masarykovy republiky: mezi demokracií a totalitními režimy*. Praha, 2005. ISBN:978-80-7422-337-2.

¹⁶ JELÍNKOVÁ Dita. Osudy aristokracie v Protektorátu: perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. In: *Paměť a dějiny: revue pro studium totalitních režimů*, Roč. 8, č. 2. Praha, 2014, s. 13-24. ISSN:1802-8241.; JELÍNKOVÁ Dita. Osobní život a rodinné vztahy Leopolda Thun-Hohensteina v letech 1910 až 1930. In: *Východočeský sborník historický*, 24. Pardubice, 2013. s. 141-168. ISSN:1213-1733.; JELÍNKOVÁ Dita. Mikuláš Bubna z Litic a jeho role v protektorátní politice. In: *Válečný rok 1941 v československém domácím a zahraničním odboji: sborník k mezinárodní konferenci*. Praha, 2012. s. 71-89. ISBN:978-80-87211-60-1.

¹⁷ VOTÝPKA, Vladimír. *Aristokrat: život Zdeňka Sternberga*. Praha, 2010. ISBN:978-80-7432-051-4.; VOTÝPKA, Vladimír. *Návraty české šlechty*. Praha, 2000. ISBN:80-7185-327-5.; VOTÝPKA, Vladimír. *Paradoxy české šlechty*. Praha, 2005. ISBN:80-86643-13-1.; VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*. 2. vyd., Praha – Litomyšl, 2001. ISBN:80-7185-340-2.

¹⁸ UHLÍKOVÁ, Kristina – JELÍNKOVÁ- HOMOLOVÁ, Dita - CÍSAŘOVÁ, Jitka - UHLÍK, Jan. *Šlechtická sídla ve stínu prezidentských dekretů*. Praha, 2017. ISBN:978-80-86890-96-8.

Krom výše zmíněných jmen přispívají do historicko-badatelské obce Jan Županič,¹⁹ Václav Horčíčka,²⁰ Milena Lenderová,²¹ Jiří Rak²² nebo Martin Škabrada.²³

1.2. Zámek Žleby v literatuře, na mapě a v historii

K nejstarším publikacím, které se týkají Žlebů a zámku, patří kniha od Jana Hendricha *Hrad Žleby ve východních Čechách. Jeho majitelé, děje a památnosti* z roku 1890. Autor zde nejprve popisuje vzhled objektu, posléze se poměrně velmi detailně zabývá bývalými vlastníky. Nemalá část je věnována i vybavení nejvýznamnějších pokojů na zámku spolu s nejpodstatnějšími předměty. Konec knihy tvoří zmínka o rodinné hrobce, farním kostelu, kostelu v Markovicích a obecné informace o Žlebech. Jako základní příručka pro historii jak města Žleby, tak i zámku v něm se nacházejícího, poslouží i několikavazková kniha od mnohostranně nadaného člověka Augusta Sedláčka *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, v tomto případě díl XII- Čáslavsko. O něco mladší a pro tuto práci přínosné dílo sepsal v roce 1911 Josef Kratochvíl pod názvem *Paměti z dějin města Žleb*. Na několika desítkách stran se věnuje založení Žlebů, jsou zmíněni opět držitelé panství od Karla IV. až po Auerspergy. Autor popisuje nesnáze, kterými si museli obyvatelé Žlebů projít, od požárů, povodní, k epidemiím cholery. Stejně jako v knize od Alžběty Birnbaumové *Soupis památek historických a uměleckých v Čechách* z roku 1929 i Josef Kratochvíl popisuje hospodářský i průmyslový rozvoj, započatý již v polovině 19. století. Při čtení starších prací se musí brát zřetel na možnou zastaralost, a proto musejí být konfrontovány s novější literaturou. Krátkou publikaci s názvem *Žleby, státní zámek a památky okolí* vydal v roce 1960 Břetislav Štorm. Přínosný je nepublikovaný rukopis diplomové práce z univerzity Hradec Králové z roku 2015 od Marie Bláhové *Dějiny panství Žleby (od počátků do roku 1634)*, kde se autorka detailně věnuje významným držitelům tohoto panství. Velmi kvalitní je diplomová práce od Mgr. Markéty Surovcové s názvem *Zámek Žleby: proměny prezentace a vývoje historických interiérů od konce 19. století až do současnosti*. Jestliže by si chtěl čtenář

¹⁹ ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha, 2006. ISBN:80-86781-08-9.; HORČIČKA, Václav-ŽUPANIČ Jan. *Šlechta na křižovatce: Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století*. Praha, 2017. ISBN:978-80-86781-33-4.

²⁰ HORČIČKA, Václav. *Lichtenštejnové v Československu*. Praha, 2014. ISBN:978-80-86781-22-8.

²¹ LENDEROVÁ, Milena - BEZECNÝ, Zdeněk - KUBEŠ, Jiří. *Proměny elit v moderní době. Sborník k narozeninám Roberta Saka*. České Budějovice, 2003. ISBN: 80-7040-575-9.

²² RAK, Jiří. *Bývalí Čechové*. Praha, 1994. ISBN:80-85787-73-3.

²³ ŠKABRADA, Martin. *Obraz šlechty v českém tisku po listopadu 1989*. In: *O exilu, šlechtě, Jihoslovanech a jiných otázkách dějin moderní doby. Sborník k narozeninám Arnošta Skoupého*. Olomouc, 2004. s. 104-132. ISBN:80-244-0781-7.

rozšířit povědomí o auersperském rodě, je jedinou genealogickou českou literaturou publikace od Rolanda Nohela z roku 1997 *Auerspergové v Čechách*, jež čtenáře provede historií rodem od počátků, přes jednotlivé větve rodu až k řádům, jehož nositeli Auerspergové byli. Jednou z prvních analytických a komplexních prací o tomto rodu je kniha *Auersperg: Geschichte einer europäischen Familie* z roku 2006 od Mihy Preinfalka, kde autor popisuje skoro tisíciletou historii rodu, jeho vzestup, příbuzenské, mocenské a politické vztahy, představení jednotlivých členů rodiny, spolu s obrazovou dokumentací majetku či heraldickými vysvětlivkami. Pro zkoumání primárních pramenů o rodině Auerspergů a částečně i o zámku Žleby by měl badatel zamířit do Státního oblastního archivu v Zámruku, kde se nachází Rodinný archiv Auerspergů.²⁴

Na začátku je nutné upřesnit, kde se státní zámek Žleby nachází. Leží v obci Žleby na pomezí Středočeského a Pardubického kraje poblíž královského města Čáslav v okrese Kutná Hora. Již Jan Hendrich na konci 19. století popisuje Žleby jako krásné místo a jeho název odvozuje od slova žlab, žlib či žlíbek, kde se Žleby nachází, avšak samotný zámek se rozkládá nad údolím.²⁵

Na ostrohu, který obtéká řeka Doubrava, se nacházel již ve 13. století hrad, o jehož existenci je první zmínka z roku 1289.²⁶ Původní hrad stával v místech dnešního jižního křídla zámku a k nejvýznamnějším majitelům tohoto hradu patřili český král a císař Svaté římské říše Karel IV., Markvart z Vartenberka, páni z Dubé, Bohdanečtí z Hodkova, Heřman Černín z Chudenic, Jan Rudolf Trčka z Lípy a jeho žena Marie Magdalena rozená Lobkovic, pánové z Kaisersteinu a také Josef Franc Schönfeld, jehož jediná dcera Kateřina zámek zdělila po otcově smrti. Kateřina Schönfeld se v polovině 18. století provdala za knížete Jana Adama z Auerspergu a před svou smrtí v roce 1754 odkázala všechnen majetek svému muži, a tím se zámek dostal do rukou Auerspergů, kteří jej vlastnili až do poloviny 20. století, kdy byl zestátněn. Velmi významným členem auersperské rodiny byl kníže Vincenc Karel, narozený v roce 1812, jehož ženou se stala kněžna Vilemína rozená Colloredo-Mansfeld. Sdíleli stejnou vášň pro historii a v duchu romantismu mezi léty 1849-1868²⁷ chtěli přebudovat barokní zámek na nedobytný hrad.²⁸ Mezi profesionální architekty působící na zámku patřil Benedikt

²⁴ VESELÍKOVÁ, Markéta. *Inventář rodinného archivu Auerspergů, Žleby, Slatiňany 1704-1939 (1944)*. 2015, s 256, ev. č. 8925.

²⁵ HENDRICH, Jan. *Hrad Žleby ve východních Čechách*. Čáslav, 1890. str. 9.

²⁶ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého: díl XII- Čáslavsko*. Praha: Argus, 1900. ISBN: 80-7203-155-4. str. 78.

²⁷ ŽUPANIČ, Jan et al. *Encyklopedie knížecích rodů zemi Koruny české*. Praha, 2001. ISBN 80-86493-00-8. str. 439.

²⁸ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého...*str. 82.

Škvor a František Schmoranz starší, avšak i sama knížecí rodina se podílela na návrzích přestaveb, které jsou inspirovány mnoha různými stavebními slohy. Auerspergové se starali nejen o zvelebování zámku, ale i o zlepšení situace v městyse. Byla vystavěna nová silnice, zřízen cukrovar, železniční trať, dětská opatrovna či nemocnice, nebo i hospodářské budovy pro úředníky.²⁹

²⁹ BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Soupis památek historických a uměleckých v Čechách. 44. Politický okres Čáslavský*. Praha, 1929. str. 411.

2. Metodologické postupy

Orální historii lze podle Miroslava Vaňka definovat jako metodu, na jejímž základě se badatel dozvídá nové poznatky v oblasti humanitních i společenských oborů. K takovému získávání dochází především z ústního sdělení osob, jež se řadí do skupiny účastníků či svědků zkoumaného období či situace anebo se jich zkoumané období nějakým způsobem dotklo.³⁰ Prostřednictvím nahrávaného rozhovoru vedeného tazatelem, narátor vypráví vlastní dojmy, zkušenosti či názory na potřebné téma.³¹

V České republice bylo v roce 2000 zřízeno Centrum orální historie (COH) pro systematický rozvoj orální historie a její použití v historiografii, jejímž cílem je přiblížit se zahraničním pracovištím. Vedoucím tohoto centra je profesor Miroslav Vaněk, který se stal symbolem české orální historie. V roce 2007 vznikla druhá instituce zastřešující rozvoj této metody, a to Česká asociace orální historie, jejímž předsedou se stal opět profesor Miroslav Vaněk.

Počátky vzniku této metody nebyly jednoduché, neboť se orální historie musela potýkat s kritikou. Byla postavena do protikladu k písemným pramenům, podle některých historiků považovaných za objektivnější fakta. Proto byla orální historie, využívající jiných pramenů než písemných, brána jako příliš subjektivní, nespolehlivá a mnozí historici se k ní stavěli odmítavě. Ovšem podle slov amerického historika Donalda Ritchieho, který uvedl, že „*jako profesionál musíte být skeptický vůči všem pramenům, musíte být skeptický vůči písemným pramenům. [...] Noviny překrucují příběhy, mnoho písemných pramenů, které se nám dostanou do ruky, mají různou výpovědní hodnotu.*“³² Některé orální prameny se mohou lišit od těch písemných, ale to nemusí nutně znamenat jejich nepravdivost. Přece jenom mnoho dokumentů a výpovědí vznikalo v období autoritativních nebo diktátorských, kde pro svobodné psaní nebylo místo.³³ Lze si tedy položit otázku, zda právě subjektivita orální historie není důvodem nedůvěry a nestojí za problémy etablování k ostatním vědeckým metodám. Avšak sám narátor si sám rozhodne, co řekne a co naopak ne, vybírá témata, která vynechá.³⁴ To právě nahrává

³⁰ VANĚK, Miroslav. *Orální historie: Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc, 2003. ISBN: 80-244-0718-3. str. 5

³¹ VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel – PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, 2007. ISBN: 978-80-7285-089-1. str. 11-12

³² VANĚK, Miroslav- MÜCKE- Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2015. ISBN: 978-80-246-2968-1. str. 14.

³³ Tamtéž, str. 21-22.

³⁴ VANĚK, M. *Orální historie...* str. 16.

kritikům orální historie, kteří tvrdí, že se badatelé ptají narátora na zcela určitá data a omezená témata.³⁵ I zde však musí mít badatel na mysli, že ne vše, co narátor tazateli sdělí, musí být pravda a je nutné sdělení komparovat s příslušnou literaturou.

Podle jednoho z nejdůležitějších orálních historiků Alessandra Portelliho jsou písemné úřední prameny přepisem nebo falzifikací buď ústních výpovědí či zápisů z různých soudů, sjezdů či schůzí, a proto i zde vyvstává otázka jejich pravdivosti.³⁶ Portelli je zastáncem teorie, že vývoje získané orální historií a z nich vyplývající spolehlivost není nižší, pouze stojí na jiných základech věrohodnosti.³⁷ Šedesátá léta 20. století ve Spojených státech amerických nebo ve Velké Británii byla doba velkých změn této metody a postupně se etablovala mezi ostatní vědecké metody. I česká orální historie se za poslední léta dynamicky rozvíjí, za čímž stojí pečlivě připravené teoretické projekty akademiků, pořádající různé projekty zaměřené zvláště na bezpráví a lidská práva.³⁸

2.1. Příprava

Jako při plánování každého projektu si je třeba určit pevné body, jak bude práce probíhat. Nejinak tomu je i u orální historie, u které jsou základní postupy, kterými by se měl každý badatel řídit. Následující část přiblíží dané postupy.

Po zvolení vhodného tématu je důležité si určit, na co a kam se bude nahraný materiál ukládat. Je také velmi důležité mít k dispozici záložní nahrávky v případě zničení originálu. Dnes už je přežitkem nahrávat rozhovory na magnetofon v analogové formě. Moderní technická doba nabízí badateli nespočet možností a typů nahrávacích zařízení. Doporučuje se využívat digitální záznamník s co nejvyšší kvalitou zvuku a velkým úložným prostorem. Výhodou je mít záznamník se zabudovaným USB terminálem pro rychlé propojení zařízení s počítačem nebo též paměťovou kartu pro přenášení záznamů.³⁹ Při zpracovávání této práce byly využity audionahrávky na záznamník Olympus s digitálním displejem.

³⁵ VANĚK, M. MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*...str. 26.

³⁶ Tamtéž, str. 23.

³⁷ VANĚK, M. *Orální historie*...str. 90.

³⁸ LOUČ, Michal. Oživlá historie Ratenic. Orální historie jako nástroj komunikativního zkoumání lokální historie. In *Theatrum historiae* 14, 2014. ISSN: 1802-2502. str. 156.

³⁹ *Introduction to Oral History*. Baylor University Institut for Oral History. Part: Choosing digital recorder. Dostupné z: <https://www.baylor.edu/content/services/document.../43912.pdf>.

Vyvstává otázka, zda využít i video záznam, avšak při této volbě je nutno mít na paměti, že by tento druh záznamu mohl být nepříjemný narátorovi, což by mohlo vést ke zkreslování vyprávění.

Ještě před samotným zahájením rozhovoru s narátorem by se měl tazatel seznámit s historií sledovaného období, a jestliže je téma specifikováno regionem, tak také s regionální historií. Samozřejmostí je znalost jak domácí, tak i částečně zahraniční literatury využívající metodu orální historie.⁴⁰

2.2. Výběr a oslovení náratora

Pro výběr narátorů existuje mnoho způsobů. K těm nejjednodušším patří například doporučení narátora, který je s daným tématem spojen, od známého, dále prostřednictvím novin písaří o výročí rodáka z dané lokality, skrz různé veřejné události spojené s tématem (muzejní výstavy, městská shromáždění, sraz veteránů) nebo i velmi účinná technika je tzv. „nabalování sněhové koule“, kdy jeden narátor doporučí dalšího.⁴¹ Tato metoda byla nejvíce využita při sbírání dat a provádění rozhovorů pro tuto práci.

Ať už se tazatel o případném narátorovi dozví jakýmkoli způsobem, jeho kontaktování lze uskutečnit opět několika způsoby. Kupříkladu zaslání dopisu, telefonicky, prostřednictvím známého nebo oslovení přímo. Narátor by však měl splňovat některá kritéria, která povedou ke zkvalitnění výzkumu. Je dobré si vybírat narátora, který byl ve zkoumaném období v produktivním věku,⁴² jestliže by byl před či za hranicí, mohly by být jeho výpovědi nerelevantní. Pro výběr schůzky a následných rozhovorů by mělo hrát hlavní roli pohodlí a příjemné prostředí hlavně pro narátora.

⁴⁰ VANĚK, M. *Orální historie...* str. 21.

⁴¹ *Introduction to Oral History*. Baylor University Institut for Oral History. Part: Selecting narrators. Dostupné z: <https://www.baylor.edu/content/services/document.../43912.pdf>.

⁴² Dle Českého statistického úřadu je produktivní věk ohraničen roky 15-49 let.

2.3. Rozhovor

Před samotným rozhovorem musí mít tazatel na mysli, že každý narátor je individualita a s každým by se mělo zacházet jiným způsobem vyhovujícím narátorovi. Mezi první informace sdělené respondentovi by mělo být ubezpečení, že žádné informace jím sdělené nebudou bez jeho souhlasu zveřejněny a za žádnou výpověď nebude žádným způsobem odsuzován.

Pro zachycení narátorova příběhu badatelé využívají dvou metod, a to interview (rozhovor) a životní příběh (životní vyprávění). První ze zmiňovaných metod badatel použije v případě, kdy se potřebné informace vážou k určité historické události, dotazovaný v ní měl určitou roli a v průběhu sledovaného období si na onu událost vytvářel svůj názor a postoj. Tazatel respektuje prožitky narátora, avšak svými otázkami ho směřuje k tomu, aby dostal co nejvíce informací, které se jím sledované období tímto rozšíří či obohatí. Otázky jsou konkrétnější, upřesňující a specifické s ohledem na zachování osobního a subjektivního příběhu narátora. Při průběhu tohoto rozhovoru se osobnosti dotazovaného nedostává pouze okrajové pozornosti, nýbrž jsou spolu s tématem rozhovoru na rovnocenné pozici.⁴³

Životopisné vyprávění oproti předchozímu sleduje určitý historický popis či etapu z narátorova pohledu nebo jeho osudy či prožitky, jeho celoživotní vývoj a je veden zpravidla dvěma způsoby, a to chronologicky či strukturovaně. První způsob dokumentuje respondentův život buď od dětství, nebo od rané dospělosti a zaměřuje se i na jeho osobní, profesní a společenský vývoj do určitého historického momentu.⁴⁴ Určitý problém může nastat v případě, že narátor sklouzne k nacvičenému modelu životopisného vyprávění či ke slovnímu kliše. V tomto případě by se měl tazatel pokusit o vyvedení narátora z uvyklého vyprávění a navést ho, aby mluvil o tom, co je podle tazatele důležité.⁴⁵ Strukturovaný způsob životopisného vyprávění je vhodné využít v situaci kdy je narátor díky své profesi zvyklý oddělovat složky svého života a vyprávět je samostatně paralelně vedle sebe.⁴⁶

Při prvním sezení by měl být narátor znovu seznámen s náplní, postupem práce a jejím cílem. Během této první schůzky by neměl být veden ještě oficiální rozhovor na dané téma, pouze by se mělo jednat o seznamovací část spolupráce, avšak když se narátor rozhodne vyprávět, neměl by do toho tazatel z větší části zasahovat. První schůzka slouží i k získání

⁴³ VANĚK, M. MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti...*str. 75-76.

⁴⁴ VANĚK, M. *Orální historie...*str. 17.

⁴⁵ VANĚK, M. MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti...*str. 80.

⁴⁶ VANĚK, M. *Orální historie...*str. 19.

dalších kontaktů na potencionální narátory či k informacím o starým fotkách, novinách, denících, kronikách či jiných předmětech vztahujících se k tématu.

Při první oficiální schůzce tazatel do nahrávacího zařízení uvede název projektu, jméno narátora, své jméno, místo a datum konání rozhovoru, účel rozhovoru.⁴⁷ Na začátku může být narátor vyzván, aby zopakoval to, co zmínil na předchozí seznamovací schůzce, popřípadě začít vyprávět o svém dětství, což ho může uklidnit a zbavit nervozity. Při tomto sezení by tazatel neměl zahlcovat narátora množstvím otázek, spíše ho nechat spontánně mluvit a také by se měl vyvarovat kladení uzavřených či zjišťovacích otázek.

Uzavřenější a specifitější otázky by měly být kladeny při druhém setkání, naplánované nejlépe 14-21 dní po prvním oficiálním rozhovoru,⁴⁸ kdy tazatel může chtít po narátorovi znovu vysvětlit, konkretizovat nebo osvětlit určitou výpověď z předchozího setkání, odbočit k novému okruhu otázek, což může vést k novým, zásadním informacím. Záleží pak na rozsahu vzpomínek pamětníka, kolik bude následovat dalších schůzek, avšak po každém sezení by měl badatel přepsat rozhovor a průběžně jej dávat na korekci narátorovi. Při každém setkání by se měl dělat tazatel průběžné poznámky o aktuálním chování, náladě, gestech či neverbálním projevu narátora. Při posledním rozhovoru může přijít „ fáze sporu“, kdy tazatel našel rozpor mezi vyprávěním narátora a informacemi z literatury či pramenů. Tazatel by ale neměl konfrontovat narátora, spíše s ním prodiskutovat tyto rozdíly aby se nedotkl jeho citů. Při posledním rozhovoru je vhodné, aby narátor shrnul své názory a pocity, popřípadě dodal závěrečné komentáře. Na konci spolupráce by měla být podepsána dohoda o podmínkách využití rozhovoru, kterou narátor podepíše.⁴⁹

2.4. Analýza

Bez potřebné analýzy a interpretace by zaznamenaná nahrávka byla pouze nevyužitým materiálem. Při přepisování rozhovoru by se měl tazatel držet pravidla opravovat nebo měnit co nejméně a jeho slova, gramatika nebo styl řeči by měly být zachovány.⁵⁰ Během dialogu

⁴⁷ VANĚK, M. *Orální historie...* str. 26.

⁴⁸ VANĚK, M. MÜCKE, P. PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti...* str. 104.

⁴⁹ Tamtéž, str. 106.

⁵⁰ *Introduction to Oral History*. Baylor University Institut for Oral History. Part: Transcribing oral history. Dostupné z: <https://www.baylor.edu/content/services/document.../43912.pdf>.

tazatel vědomě či podvědomě rozčleňuje rozhovor na uzavřenější celky díky specifickým otázkám, které vedou k rozšíření té pasáže, jenž se jeví badateli přínosná pro jeho výzkum.⁵¹

Tazatel by měl brát v úvahu tzv. autointerpretaci narátora,⁵² kdy on sám sebe zpřesňuje za účelem osvětlit situaci, či zpřesnit výpověď a poté zjistit co nejdříve po rozhovoru, zda se narátor opravoval, korigoval nebo se bránil pozdějšímu zkreslení. Každý rozhovor se rozčleňuje na kratší tematické okruhy, které korespondují s úseky či otázkami vzniklými při rozhovoru.

Pro tazatele by mělo být důležité nejenom to, co narátor vypráví, ale i jakým způsobem, proto by si měl dělat vedlejší poznámky o nonverbálním vyjadřování. Z těchto poznámek může později vyvodit, jaké pasáže jsou pro narátora důležité a které naopak ne. Při nalezení rozporů mezi vyprávěním a objektivními fakty z pramenů či z literatury by měl badatel brát v úvahu možnou absenci narátorových faktografických znalostí a z toho vyplývající vlastní konstrukci historické události. Dále by měl porovnávat výpověď s kvalitou a rozsahem narátorovy paměti, jeho vyjadřovacími schopnostmi, mentálním stavem i míře upřímnosti jak k sobě, tak i tazateli.

Závěrečná badatelská práce však nespočívá ve výsledném kontrastu mezi vyprávěním a obecně přijímanými fakty, ale cílem by měly být nové informace, jež by mohly změnit dosavadní vnímání dané věci nebo ji naopak potvrdit.⁵³

2.5. Výběr pamětníků

Při výběru respondentů pro tento výzkum byli vybráni pamětníci, kteří jsou spjati se Žleby a jeho okolím. Ve svém mládí buď pracovně působili na místním zámku, nebo po dlouhou dobu bydleli v tomto městyse a byli účastni při různých festivitech týkajících se Auersperské šlechty či zámku. Avšak i ti pamětníci, kteří již šlechtu nezažili, byli přínosnými pro tento výzkum, neboť jim byly předány vzpomínky od jejich předků či blízkého okolí.

Při kontaktování potencionálních respondentů jsem využila doporučení od známých, kteří jsou v bližším kontaktu s obyvateli Žlebů, a také dobře zafungovala metoda nabalování sněhové koule, kdy jsem se skrz jednoho respondenta dozvěděla o dalších.

⁵¹ VANĚK, M. *Orální historie...*str. 38.

⁵² VANĚK, M. MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku...*str. 161.

⁵³ VANĚK, M. *Orální historie...*str. 41.

2.6. Interview

Hlavním pramenem této práce jsou audionahrávky pamětníků na žlebský zámek a auersperskou šlechtu, které byly pořízeny na přelomu roku 2017 a 2018.

Celkem jedenáct rozhovorů vznikalo od října roku 2017 do února následujícího roku. Rozhovory byly vedeny se žlebskými pamětníky a s lidmi, kteří byli nějakým způsobem spjati se zámekem, ať už jejich předci na zámku či na statcích auersperských knížat pracovali, nebo ve Žlebech v mládí žili nebo dodnes žijí. Úhrnem vzniklo 9 hodin, 47 minut a 28 sekund nahraného materiálu v konečném rozsahu 46 stran. Ve většině případů rozhovory probíhaly u narátora doma, čtyři zbylé se uskutečnily na veřejném místě, a to dva v kavárně a dva přímo na zámku ve Žlebech.

Věkové rozpětí narátorů bylo od nejstaršího vypovídajícího s ročníkem narození 1926, až po nejmladšího narozeného roku 1975. Z jedenácti rozhovorů tvořili nad polovinu muži a všichni narátoři byli v dobrém psychickém i fyzickém stavu, byli velmi vstřícní a nebáli se podělit se o své vzpomínky.

Nelze přesně říci, že při rozhovorech byla užitá metoda životního vyprávění, anebo interview. Narátoři byli natolik sdílní, že přibližně polovina rozhovoru byla vedená tazatelem a zbytek byl postaven na spontánním vyprávění pamětníků, pouze v malé míře posléze docházelo ke korigování rozhovoru v důsledku odběhnutí od tématu.

Každý rozhovor trval v rozpětí od tři čtvrtě hodiny po hodinu a půl. Narátor byl nejprve seznámen s důvodem setkání, s prací a osnovou a až poté došlo k samotnému rozhovoru na téma. Vše bylo nahráváno na diktafon a později přepsáno na počítači.

Ve vyprávění narátorů lze vysledovat jeden společný jev, kdy téměř při každém vyprávění určité situace není řečen konkrétní kníže, popřípadě člen auersperské rodiny. Vždy při rozhovoru uvádějí pojmy jako *pan kníže*, *šlechtic*, *kněžna* či *princeska*. Lze tedy usuzovat, že v povědomí žlebských obyvatel šlechta vždy byla a je, ale už přesně nevědí, o kom mluví či který kníže se zasloužil o danou věc, jak dokládá výpověď jedné z narátorek: „*Pořád ty Žlebáci jsou spojeni s Auerspergy. Je jedno s kým, on si nikdo moc nepamatoval, jestli to byl František, Ferdinand nebo Adam. To je nám šumafuk*“.⁵⁴ Taktéž z rozhovorů plyne, že někdy narátoři dokáží datovat určitou věc pouze na před a po roce 1945, popřípadě na desetiletí.

⁵⁴ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

3. Paměťová studia

Při práci s pamětí narátorů nelze opomenout paměťová studia, která díky svému uplatnění poskytují nové podněty pro studium lidské společnosti.⁵⁵ Paměť v prostředí angloamerického světa se za poslední léta rozrůstá do té podoby, že je důležitější, *proč* si dané vzpomínky pamatujeme, než *co* víme, a tak paměť nahradila pozici historie jako prostředku k uchopení podstaty věci.

Pojmou-li se paměťová studia v širším kontextu, jedná se o zachycení kulturních a veřejných aspektů společnosti, jež mají podíl na formování vztahu minulosti a přítomnosti. Cílem je taktéž zjistit, jak se v průběhu doby určité formující představy měnily, přetvářely nebo přizpůsobovaly přítomnosti.⁵⁶

Na přelomu 20. a 21. století bylo publikováno velké množství knih zabývajících se vztahem paměti a historie⁵⁷ a důležitým krokem k rozvoji paměťových studií bylo založení časopisu *Memory Studies* v roce 2008.⁵⁸ Postupná globalizace se dotkla i tohoto odvětví bádání, a tak postupně vznikaly studie například na téma holokaustu.⁵⁹

I česká historiografická obec se snaží držet krok s tou světovou. V roce 2009 byla v českém jazyce vydána stěžejní kniha Maurice Halbwachse *Kolektivní paměť*⁶⁰ nebo kniha *Minulost a současnost, paměť a dějiny*⁶¹ z roku 2008.

Počáteční boom paměťových studií je kladen do sedmdesátých let 20. století do anglosaského prostředí, jiní dávají její počátky do školy Annales, kde se už v šedesátých letech mimo jiné objevuje motiv kolektivních mentalit.⁶² V dnešní době existuje mnoho generací paměťových studií, kupříkladu první generace si kladla za cíl zkoumání vztahu paměti a historie. Tato generace je nejvíce spojena se jménem Pierra Nory a jeho dílem *Les Lieux de mémoire* z roku 1984.⁶³ Krom zkoumání vztahu místa a paměti se historici zabývali i jinými

⁵⁵ ČECHUROVÁ, Jana – RANDÁK, Jan (ed.). *Základní problémy studia moderních a soudobých dějin*. Praha, 2014. ISBN: 978-80-7422-309-9. str. 610.

⁵⁶ Tamtéž, str. 611.

⁵⁷ BOURGUET, Marie-Noëlle – VALENSI, Lucette – WACHTEL, Nathan. *Between Memory and History*. Switzerland, 1990. ISBN: 3-7186-5067-3.; CUBITT, Gofrey. *History and Memory*. Manchester, 2007. ISBN: 978-0-7190-6077-9.; RICOUEUR, Paul. *Memory, Hisotory, Forgetting*. London, 2004. ISBN: 0-226-71341-5.

⁵⁸ SLABÁKOVÁ-ŠVARÍČKOVÁ, R. *Mýtus šlechty*...str. 8.

⁵⁹ Například kniha BARŠA, Pavel. *Paměť a genocida*. Praha, 2011. ISBN: 978-80-257-0368-7.

⁶⁰ HALBWACHS, Maurice. *Kolektivní paměť*. Praha, 2010. ISBN: 9788074190162.

⁶¹ VAŠÍČEK, Zdeněk – MAYER, Françoise. *Minulost a současnost, paměť a dějiny*. Brno – Praha, 2008. ISBN: 9788073251628.

⁶² SLABÁKOVÁ-ŠVARÍČKOVÁ, R. *Mýtus šlechty*...str. 22.

⁶³ Tamtéž, str. 23.

záležitostmi, kupříkladu si všímali rozdílů mezi kolektivní pamětí a národní historií. Další generace se snažila zdůvodnit znovuoživení zájmu o paměť. Dnešní generace paměťových studií se snaží najít východisko ze slepé uličky, kam se badatelé dostali, neboť pojem *paměť* vědci užívali pro mnohá a někdy příliš odlišná témata, od lidové, kulturní, historické po sociální paměť.⁶⁴

Pro výzkum této práce byli vybráni lidé sdílející společné místo a minulost, a proto na tomto místě lze hovořit o kolektivní paměti. Tímto fenoménem se zabýval již v 20. letech předcházejícího století Maurice Halbwachs a tvrdil, že lidská paměť existuje pouze v rámci společenství a i zapamatování se děje v určitých sociálních rámcích.⁶⁵ Každá sociální skupina si své představy o minulosti stráží - jako tomu je i u pamětníků ze Žlebů. Halbwachs naráží na fakt, že rekonstruktivita paměti se mění v závislosti na době.⁶⁶ S tímto výrokem by se dalo polemizovat, neboť paměť a názory na žlebskou šlechtu se během přibližně osmdesáti let takřka nezměnily.

⁶⁴ Tamtéž, str. 23.

⁶⁵ ČECHUROVÁ, J. RANDÁK, J. (ed.). *Základní problémy studia...*str. 613.

⁶⁶ Tamtéž, str. 614.

4. O rodu

Tato práce je zaměřená na knížecí větev Auerspergů žijících především ve Žlebech a Slatiňanech. Auersperský rod má bohatou a dlouhou minulost, sahající až do 10. století, a zakladatelem toho rodu byl údajně Adolf I. von Ursperk, žijící na stejnojmenném hradě, jenž ležel na území historického Švábska.⁶⁷ V druhé polovině 12. století přesídlila rodina do Kraňska a tam založila hrad Turjak,⁶⁸ od kterého celý rod odvozuje své poněkud změněné jméno Auersperg. Avšak nejstarší doložená písemná zmínka pochází až o dvě století později, z roku 1220, jež dokládá feudálního pána na Turjaku Erranduse de Owerspercha.

Po dlouho dobu tento rod nevystupoval příliš do popředí zájmu kronikářů, to se však změnilo roku 1463, kdy Engelhart I. (*1404 †1466) převzal z rukou císaře Fridricha III. dědičně úřad nejvyššího komoří a zemského maršálka v Kraňsku a tím se z Auerspergové stali dominantní šlechtou na daném území. Známý hrdina z auersperského rodu je Andreas (*1556 †1593), který v bitvě u Sisaku roku 1593 porazil početnější turecké vojsko. V 15. století se rod rozdělil na dvě hlavní větve pankráckou a vollradskou.⁶⁹ Vollradská linie sídlila převážně v Dolních Rakousích a dělila se na další tři podlinie. Obě linie, jak pankrácká i vollradská, byli povýšeny v 17. století do říšského hraběcího stavu.

Pankrácká větev je pro nás důležitější, neboť se na přelomu 17. a 18. století dostává do Čech. Jindřich Josef (*1696 †1783) zdědil po své první ženě Marii Dominice z Liechtensteinu panství Červený Hrádek a Černou Horu na Moravě. Druhá žena Marie Antonie z Trautsonu přinesla věnem panství ve Vlašimi. Jeho syn Karl Johann Anton (*1720 †1800) pak založil dodnes žijící starší vlašimskou větev.

Johann Adam (*1721 †1795) díky své ženě Marii Kateřině hraběnce Schönfeldtové získal panství Nasavrky, Maleč, Slatiňany, Tupadly, Údlice, Blato a Žleby a v roce 1746 byli povýšeni do knížecího stavu. Od roku 1777 vlastnili Auerspergové palác ve Vídni na Auerspergstrasse 1 až do roku 1942.⁷⁰ Auerspergové tedy krom sídel v Čechách vlastnili statky v Dolních Rakousích, Kraňsku, Uhrách a palác v Lublani. Jelikož však Johann Adam neměl dědice, přistoupil k adopci mladšího syna svého bratra Karla (*1750 †1822). Johann Adam se věnoval přestavbě zámku ve Žlebech, kde už trvale sídlil.⁷¹ Však i u jeho adoptivního syna

⁶⁷ Dnešní území Württemberska, Bádenska, západního Bavorska, části Švýcarska, Alsaska a Francie.

⁶⁸ JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha, 2014. str. 306. ISBN: 978-80-242-4573-7.

⁶⁹ NOHEL, Roland. *Auersperkové v Čechách*. Kutná Hora, 1997. str. 1. ISBN: 80-902359-0-5.

⁷⁰ JUŘÍK, P. *Encyklopedie šlechtických rodů*...str. 308.

⁷¹ NOHEL, R. *Auersperkové v Čechách*...str. 9.

se odehrál stejný osud, neboť ani Karel Auersperg (*1750) neměl dědice, a proto adoptoval syna svého bratra Vincence (*1790 †1812), ten však brzy zemřel, a tak si adoptoval jeho syna Vincence Karla (*1812 †1867). Kníže Vincenc Karel Auersperg je označován jako zakladatel mladší knížecí větve tzv. tyrolsko-české,⁷² nazývanou též žlebskou větví.

Vincenc Karel Auersperg (*1812) jako desetiletý zdědil po svém prastrýci knížecí titul a panství Žleby, Nasavrky a Tupadly. Osobnost tohoto knížete skýtala mnoho. Byl to romantik, miloval historii, literaturu i cestování. Již od útlého věku byl vychováván k pokoře, sociálnímu citění a péči o chudé. Svě panství rozšiřoval především díky průmyslovému podnikání a investoval nejen do přestavby svého sídla ve Žlebech, ale i do nově vznikajícího průmyslu. I proto mohly v 50. letech ve Žlebech a Slatiňanech vzniknout fabriky, jako cukrovar, ale později i lihovar a cihelna.⁷³ Ve Slatiňanech založil jedno z nejvýznamnějších středisek pro chov koní v Rakousku-Uhersku. Od roku 1848 se pak věnoval přestavbě žlebského i slatiňanského zámku v romantickém stylu, a to podle návrhů Josepha Nashe a románů Waltra Scotta. Ve stejné době taktéž započala stavba rodinné pseudorenesanční hrobky sv. Anny v nedalekých Markovicích.⁷⁴ V roce 1845 se oženil s Vilemínou Josefinou von Colloredo-Mansfeld (*1826 †1898) a i ona byla nadána velkým sociálním citěním. Založila v roce 1853 ve Žlebech azyl pro malé děti bez domova, který pojal až 70 dětí. O dva roky později nechala na vlastní náklady zbudovat špitál. Knížecí pár měl celkem sedm dětí, avšak pouze pět se jich dožilo dospělého věku. Rok po svatbě se jim narodilo první dítě a byla jím dcera Vilemína, která však zemřela krátce po svém narození v roce 1846.⁷⁵ Pak přišlo ještě druhé neštěstí, když v nedožitých dvou letech zemřel prvorozený syn František Karel (*1851 †1853). Avšak následujících pět dětí se už dožilo vysokého věku.⁷⁶

Zkoumané časové období této práce se zabývá následujícími členy auersperského rodu, od Františka Josefa po posledního mužského člena žlebské větve.

Nejstarší syn knížecího páru František Josef (*20. 10. 1856 † 19. 11. 1938) se ujal po svém otci rozsáhlého území, které později ještě více rozšířil. V roce 1898 vlastnil 5.600 ha, kde choval přes 1.500 kusů dobytka a pěstoval přes 40 tisíc ovocných stromů. Produkty

⁷² PREINFALK, Miha. *Auersperg. Geschichte einer europäischen Familie*. Graz, 2006. ISBN: 978-3-7020-1140-6, ISBN: 3-7020-1140-4. Str. 312.

⁷³ Tamtéž, Str. 313.

⁷⁴ NOHEL, R. *Auersperkové v Čechách...*str. 26.

⁷⁵ SUROVCOVÁ, Markéta. *Historické proměny interiérů zámku Slatiňany a jejich současná obnova*. Bakalářská práce. Pardubice, 2012. str. 30.

⁷⁶ NOHEL, R. *Auersperkové v Čechách...*str. 28: Gabriela (1855-1933), František Josef (1856-1938), Engelbert Ferdinand (1859-1942), Eduard Severin (1863-1956), Marie Kristýna (1866-1943)

vyráběné v cukrovaru, založeném jeho otcem, vyvážel do Švédska, Norska, Švýcarska, Turecka i Egypta. Vynášely mu i lihovary ve Žlebech, Tupadlech, Bratčicích a Markovicích. Oženil se s hraběnkou Vilemínou Kinskou (*1857 †1909) a spolu měli pět dětí.⁷⁷ František Josef byl velkým milovníkem české kultury, což mu s narůstajícím nacionálním napětí bylo vyčteno společenským okolím. V roce 1909 vyšel článek v *Grazer Tagblatt*, kde se psalo o pobuřující činnosti knížete Auersperga na sídle Retz v Dolním Rakousku a o jeho českých zaměstnancích, kteří se údajně velmi arogantně chovali k německým turistům.⁷⁸

Jako hlava rodu nastoupil v té době už jediný žijící syn Ferdinand, který převzal po otci zbylé dědictví, avšak dlouho jako pán svých panství nevydržel. Zemřel po čtyřech letech a nezanechal nástupce a dědice. Jelikož po Ferdinandovi nezůstal testament, přešel majetek na jeho sestry Kristýnu a Marii. Příslušníci auersperské rodiny dodnes žijí v Německu, Rakousku, USA a Argentině.⁷⁹

⁷⁷ NOHEL, R. *Auersperkové v Čechách*...str. 29: Kristýna (1878-1945), Marie (1880-1960), Vincenc (1880-1919), Charlotta (1885-1907), Ferdinand (1887-1942),

⁷⁸ PREINFALK, M.. *Auersperg*...str. 318.

⁷⁹ SUROVCOVÁ, M. *Historické proměny*...str. 34.

5. Šlechtná šlechta?

Se vznikem samostatné Československé republiky šlo ruku v ruce postupné oslabování šlechty, která v nově vzniklém státě měla být zrovnoprávněna s ostatními občany. Nivelizace započala již krátce po vzniku republiky, kdy na začátku prosince přijalo Národní shromáždění zákon č. 61/1918 Sb. o zrušení šlechtictví, řádů a titulů. U společenské roviny to nekončilo, neboť stát chtěl tuto vrstvu oslabit i na ekonomickém kapitálu, a proto byla přijata legislativa, na jejímž základě proběhla první pozemková reforma, zabírající pozemkový majetek šlechtě.⁸⁰ Prostředí, na které byly tyto společenské elity zvyklé, se pomalu hroutilo. Na krátkou dobu byli přijímáni do vojenských funkcí, kde se do pádu monarchie tradičně realizovali, avšak jakmile se situace po vzniku republiky stabilizovala, už pro ně ve vojenských řadách nebylo místo.⁸¹ Z diplomacie a dalších veřejných funkcí ale byli zcela odsunuti.

Bývalá šlechta byla pranýřována za neznalost českého jazyka a neangažovanost se bit za českou národní věc. Cílem bylo vytvářet ve společnosti negativní obraz šlechty, což se ještě znásobilo po komunistickém převratu.⁸² S nástupem komunistické totality byla šlechta považována za třídního nepřítele a ta část, co zůstala v Československu, byla vystavena tvrdým postihům.⁸³ Tajná policie se o bývalou šlechtu zajímala i kvůli jejich zahraničním kontaktům a vztahům.⁸⁴ Z definice šlechty v *Příručním slovníku jazyka českého* lze vyvodit postoj, který zaujímal komunistická strana vůči šlechtě, neboť byla označena jako „*feudální třída vykořisťovatelů*“.⁸⁵

S těmito snahami o vymazání šlechty z veřejného života se však rozchází obraz vytvořený o auersperské žlebské šlechtě ve sledovaném období, tedy od počátku 20. století nejen do roku 1945, kdy už zámek vlastnil stát, ale v i obdobím poté následujícím.

Na vztah obyvatel Žlebů a auersperské šlechty vzpomínali narátoři, kteří se řadí mezi přímé i nepřímé pamětníky válečných i bezprostředně poválečných událostí. Z jejich

⁸⁰ KUKLÍK, Jan. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha, 2011. ISBN:978-80-87284-25-4. str. 45.

⁸¹ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách: osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7422-520-8. str. 72.

⁸² SLABÁKOVÁ-ŠVARČKOVÁ, R. *Mýtus šlechty*...str. 49-50.

⁸³ Věznice, káznice, pracovní tábory, vojenská služba u PTP

⁸⁴ HAZDRA, Zdeněk. *Perspektivy postavení šlechty v Československu po roce 1945*. Moderní dějiny. 24. 6. 2014. [cit. 12. 04. 2018]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/perspektivy-postaveni-slechty-v-ceskoslovensku-po-roce-1945/>.

⁸⁵ *Příruční slovník jazyka českého (1935 – 1957)*. Ústav pro jazyk český. [cit. 12. 04. 2018] URL: http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php?hledej=Hledej&heslo=%C5%A1lechta&where=hesla&zobraz_ps=ps&zobraz_cards=cards&pocet_karet=3&numcchange=no¬_initial=1.

výpovědí vyplývá, že povědomí o nich bylo v živé paměti jak v době jejich vlastnictví celého velkostatku, zahrnující velké množství poddaných, posléze zaměstnanců, tak i po jejich definitivním odchodu ze zámku. Na následujících případech bude demonstrováno, že v paměti narátorů byl vztah ke šlechtě ve Žlebech ve většině případů harmonický.

Jeden z narátorů uvedl: „*Pořád ty Žlebáci jsou spojeni s Auerspergy. Je jedno s kým, on si nikdo moc nepamatoval, jestli to byl František, Ferdinand nebo Adam. To je nám šumafuk. Taky si z nás okolí dělalo srandu: „nojo, vy jste ze Žlebů, vy nosíte nos nahoru“ (pozn: smích). Je to možná ta pýcha Žlebáků, možná těch starších, těch mladých se to už moc netýká.*“⁸⁶

Na otázku, jak vnímali šlechtu buď oni sami, nebo jejich bezprostřední okolí, odpovídali všichni ve stejném duchu: „*Proti panu knížeti se neřeklo křivý slovo. Ten kníže se zasloužil tady o osvětu a nakonec tak Žleby měly štěstí na dobrý feudály*“.⁸⁷ Téměř stejně odpověděl i mladý narátor vzpomínající na vyprávění svého dědečka, jenž byl v době před Ferdinandovou smrtí (*18. 4. 1887 13. 11. 1942) v jeho službách: „*K šlechtě měl úctu a mluvil o ní jen kladně. Auerspergy považoval za dobré správce majetku. Vzpomínal, jak se dbalo o upravenost zámeckého parku a celkově obce.*“⁸⁸ V dalším rozhovoru narátor uvedl, že „*ty lidi byli dost vděční, protože tady dostali práci, když to vezmeme od cukrovaru, hráz, hospoda, [...] takže on hodně lidem tady pomohl, František Josef.*“⁸⁹

Se vznikem konstitučního zřízení v habsburské monarchii v roce 1861 se zástupci velkostatkářů sdružili do skupiny feudálně-konzervativních a spojili se s Palackého Národní stranou, společně usilovali o uznání českého státního práva. Mezi příznivce tohoto politického uskupení patřili například Sternbergové, Lobkowiczové či Thunové.⁹⁰ A k feudálním konzervativcům se patrně hlásili i Auerspergové. Bedřich Schwarzenberg, zastánce těsnějšího spojení konzervativní šlechty a české národní politiky, napsal v roce 1862 dopis Vincenci Auerspergovi (otec Františka Josefa Auersperga, * 1812 † 1867), ve kterém mimo jiné stálo, že „*šlechta má své kořeny v samotném lidu, korunu a vršek může podporovat, její kořeny však spočívají v lidové půdě.*“⁹¹ V jiném dopise Bedřich Schwarzenberg souhlasí s Vincencem

⁸⁶ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

⁸⁷ BLÁHA, J. 7. 1. 2018

⁸⁸ NOVÝ, Zbyněk. 29. 1. 2018

⁸⁹ PATÁKOVÁ, Gabriela. 7. 10. 2017

⁹⁰ GLASSHEIM, Eagle. *Urození nacionalisté: česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století*. Praha, 2012. ISBN 978-80-7407-140-9. str. 38.

⁹¹ Tamtéž, str. 38.

Auerspergem (*1812), že šlechta nemůže pouze zapustit kořeny do národní půdy, musí se s ní smísit jako rovný s rovným.⁹²

Jedním z charakteristických rysů některých feudálních konzervativců bylo obsazování pozic na svých velkostatkách českým personálem. Takovýmto chováním měl František Josef Auersperg (*1856 † 1938) velmi blízko ke konzervativnímu feudalismu. Jak bylo uvedeno výše, na statcích žlebských Auerspergů podle těchto svědectví převažovali Češi.

Článek z roku 1909 v novinách *Grazer Tagblatt* informoval o neslýchaném chování knížete z Františka Josefa Auerspergu (*1856 † 1938), který na svém loveckém zámku Kalrslust v Rakousku zaměstnával výlučně jen Čechy, kteří se nevhodně a arogantně chovali k německým turistům.⁹³ Obdobnou informaci o zaměstnancích uvedla i jedna z narátorek, že „je zajímavé, že když jsem pročetla, kde Auerspergové měli všude svoje objekty, které spadaly pod panství Žleby, Slatiňany, Nasavrky a tak, tak se tam nikdy neobjevovali Němci, byli tam jen Češi. Což je taky zajímavé. V chemičce, kterou taky měli, tak tam zaměstnávali především Čechy, i co se týče odborníků. Pokud si dovezli, tak někoho z Rakouska ze svých panství, nějakého odborníka. Ale co jsem četla, tak spíš v oboru zemědělství a lesnictví.“⁹⁴ Přičtou-li se snahy o veřejné používání českého jazyka, snaha o integritu a jednotu Čech či zrovnoprávnění obou zemských jazyků, tak právě to byla cesta českých šlechticů, jak podpořit českou národní věc, avšak stále se musí mít na paměti jejich loajalita a věrnost monarchii.

Jedna narátorka vzpomínala na vyprávění svého otce, který byl po roce 1919 ve službách Ferdinanda Auersperga (*1887 † 1942). Pracoval u něj až do jeho skonu a byl taktéž dle slov narátorky uveden v závěti, ve které se měl stát generálním dědicem mladý kníže Windischgrätz. Avšak „hraběnka Trauttmansdorffová, sestra Ferdinanda Auersperga, dle vyprávění tuto závět zlikvidovala a dědicem se dle předchozí závěti stal její syn, mladý hrabě Trauttmansdorff, právník z Vídně. Kněžna Windischgrätzová si nechala jen brilantovou čelenku.“ Ohledně služby u knížete Ferdinanda Auersperga (*1887 † 1942) vzpomínala, že „tento dvoumetrový Auersperg již nebyl tak přívětivý“ a dokládá příkladem z cest jejího otce s doprovodem na ostrov Brioni. „Když začala II. světová válka a Němci obsadili pohraničí, byl Ferdinand s doprovodem na ostrově Brioni, což bylo pozdější letní sídlo presidenta Jugoslávie, B. Tita, v Jadranu. Ferdinand si nechal zajistit lodní lístek a sám odjel do Anglie, kde žil jeho bratranec

⁹² Tamtéž, str. 39.

⁹³ PREINFALK, M. *Auersperg*...str. 318.

⁹⁴ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

kníže Windischgrätz, s jehož ženou Ferdinand často cestoval. Vůbec ho nezajímalo, co bude s cca dvaceti lidmi jeho doprovodu v cizí zemi ve válce.“ Celou situaci musel nakonec vyřešit sám tatínek dotazované, a to přes svého bratra, který mu poskytl „finanční výpomoc a díky němu dopravil celé služebnictvo do Čech.“⁹⁵

Takovýto rozdílný charakter od ostatních členů žlebské větve Auerspergů lze potvrdit i z výpovědí legionářů první světové války, a to kvůli jeho krutým represím vůči nim. Od toho se odvíjely i následující opatření, díky nimž mohl pobývat v nově vzniklé Československé republice pouze tři dny v roce. Byl taktéž podezříván z úsilí obnovit monarchii ve spolupráci s maďarskou a rakouskou šlechtou, a proto byl zemskou správou sledován.⁹⁶ Takovýchto případů, kdy se ministerstvo vnitra obávalo snah šlechty o obnovu monarchie, bylo více. U některých představitelů rodů, jako byli například Lobkowiczové, Windischgrätzové nebo Liechtensteinové, pojali podezření, že mají styky s monarchistickými kruhy ve Vídni, Budapešti a Mnichově a k několika šlechticům byl nasazen agent. I když vláda mnohdy pochybovala o uchopení moci monarchisty, byla šlechta vnímána jako jádro monarchistického hnutí a protidemokraticky naladěna.⁹⁷

Poněkud střízlivější pohled na věc měl narátor o generaci mladší než většina vypovídajících. Dle jeho slov „nebyli nejhorší. Žleby měly vždycky štěstí v tom, že tady to městečko a zámek se rozvíjelo. Šlechta se snažila těm lidem najít práci, pomáhala chudým, vybudovala špitál. Je to sporné, jsou to dva úhly pohledu. Na jedno stranu se nemůže brát z dobových kronik, jakmile měl někdo něco proti šlechtě, tak to byl ras. Spíš mimožlebszí kronikáři se nikde nepíše, že by tady vládli tvrdou rukou. Žádné přízviska neměli. Tady ty vztahy nebyly nějaké špatné. Jsou tu dva tábory. Jeden, co vyčte šlechtě, co jde, velkostatkáři, někdo, kdo zabral kus pole. Z jeho pohledu na to měl nárok.“⁹⁸

Výpověď narátorky, která se srdcem cítí být spjata se žlebskou šlechtou, mluví za vše a odráží názor většiny žlebských pamětníků. „Vynikali tím [pozn.: dobrým vztahem ke žlebským obyvatelům], a dávali tomu přednost před nějakým vzestupem, v oblasti politické, v oblasti, kde by se, s prominutím, hrnuli do nějakých funkcí, věnovali se tomu a tohle pomíjeli. Pro ně byla péče o svůj lid a svoje hnízdo tady a kolem byla prvořadá.“⁹⁹ Poslední narátorka

⁹⁵ ŠKVAŘILOVÁ, Marie. 15. 1. 2018

⁹⁶ STEHLÍKOVÁ, Jana – ŠTĚPÁN, Luděk. *Nasavrcké panství a slatiňanští Auersperkové*. Slatiňany, 2014. ISBN: 978-80-260-6258. str. 28

⁹⁷ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté...* str. 66

⁹⁸ SLAVÍK, Karel. 17. 1. 2018

⁹⁹ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

s úsměvem na tváři řekla, že „byli takoví namyšlení [pozn.: obyvatelé Žlebů], že patří těm Auerspergům, hrdí, že máme takovou velkou spojitost s tím knížecím rodem. Když byla nějaká akce - výročí, svatba, pohřeb, tak to tu bylo vždy vyzdobené a byl to projev velké úcty. Ale oni se opravdu snažili.“¹⁰⁰

Jako by si Auerspergové 20. století uchovali aureolu zářného šlechtice ze století předcházejícího, neboť už tehdy měli měšťané jasno, jak by se měl správný šlechtic chovat. Hlavním rysem pro ně bylo veřejné užívání českého jazyka a podpora vlasteneckých podniků. Vzorný aristokrat se měl taktéž podílet na chudinské péči a podpoře umění.¹⁰¹ Jak bude vidno z následujících úryvků, auersperská rodina ve Žlebech si tyto charakterové vlastnosti, jako sponzorství, charitu, pomoc chudým, péče o krajinu, vzala za své.

V průběhu 19. století si šlechta vybuodovala zeď proti ostatním společenským vrstvám a dostala se do politické i společenské izolace.¹⁰² S tímto se však Auerspergové neztotožnili a ke stykům se střední vrstvou - obyvateli ve Žlebech - docházelo více než často. Auerspergové byli příkladným vzorem šlechtice a v jistém smyslu i následovníci mýtu šlechty šlechtné, spásné a morálně zásadové. Pro většinu obyvatel na svých panstvích představovali zdroj obživy a živobytí, od čehož se odvíjel i kladný vztah lidí k nim. Auerspergové vytvořili na svých pozemcích pracovní příležitosti a zaměstnali povětšinou místní obyvatele, čímž se stali v očích lidí vysokou autoritou.

Z následujících vět je patrné, v jak veliké úctě měli místního knížete. „Z vyprávění dědečka, který byl šafářem a bydlel i v té hájence, dřív bydlel v Markovickém dvoře, [...] tak oni si toho panstva vždycky vážili, ti lidi. Jednak tady jiné zaměstnání nebylo, a jednak oni se k nim hezky a vstřícně chovali. Protože jako tady bylo spousta věcí, který u jiných zámků nebylo. Ta pečovatelná dětská, to v době žní a nárazových polních prací se tam dávaly děti. Byly tam ošetřovatelky, které se o ně staraly. Potom tady byl chudobinec, o tom se poměrně málo ví. Tam bylo vždycky umístěno takových těch několik největších chudáků, kteří se tady v okolí pohybovali, tak tam dostávali jídlo. Pak tady byla i nemocnice, tam se dávalo takových vždy dvanáct lidí, tam se o ně hezky starali.“¹⁰³

Ke jménu Františka Josefa (*1856 † 1938) dle výpovědí narátorů lze dát rovnítko a za něj slova jako humanita, zdvořilost, laskavost a péče o druhé. Nebyla to šlechta uzavřená

¹⁰⁰ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

¹⁰¹ BEZECNÝ, Z. *Příliš uzavřená společnost...*str. 6.

¹⁰² HORČIČKA, V. - ŽUPANIČ, J., *Šlechta na křižovatce...*str. 36.

¹⁰³ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

a distancovaná a v případě několika živelných katastrof se osobně angažoval v obnově městyse, což vyplývá z výpovědi narátorky: „Pravdou je, že když došlo k nějaké katastrofě, tu bylo několik povodní, tak ty lidé přišli o svoje majetky, o domečky, nejvíc tady byli postižení v oblasti chalup podél řeky, tak vždycky dostali náhradu,¹⁰⁴ dostali zabezpečení, zámek se o ně postaral. Oni se chodili k těm škodám podívat, a když hořelo, tak i s nimi zámecký pán hasil.“¹⁰⁵ Z odpovědi jiné narátorky o jiné katastrofě lze uvést, že „Žleby byly sužovány hodně povodněmi, a nejhorší byla v roce 1908. Tehdy Doubrava stoupla 7 metrů nad normál, zaplavila dnes co tam je fabrika - to byl dřívější knížecí cukrovar - tak to všechno bylo zaplavené. Kníže přišel o zásoby cukru, no prostě ohromná škoda. Ta část, která vede od železničního mostu, dozadu, tomu se říká Chalupy, to byla chudinská čtvrť právě kolem břehu Doubravy, a ta řeka, jak se rozvodnila, tak jim sebrala stodoly. Je izolována takovým tarasem. A ta voda to všechno vzala a ty domy zůstaly trčet nad tím korytem. Ve spojitosti s Auerspergy prý věnoval pan kníže i kněžna určité částky na obnovu a na podporu těm lidem, co přišli o majetek. Oni jako lidumilové pomáhali lidem, rozdávalo se to těm lidem. Dělali i sbírku oděvů a peněz.“¹⁰⁶

Tuto situaci živelné katastrofy v podobě záplavy dokresluje záznam ze žlebské kroniky datované k roku 1908, kde stojí, že „Jeho Jasnost kníže Pán přišel s princem Vincencem prohlédnout škody, prošel každý domek, nedbaje na to, že v mnohých bylo plno bahna a bláta, těšil nešťastné, a všem slíbil podporu jak na penězích, tak i stavebních hmotách, aby se obyvatelé mohli zase brzy ve svých domech ubytovati. Ač J. J. kníže sám utrpěl škody do sta tisíců jedině v cukrovaru, nepočítaje škody na knížecích budovách a polích, daroval ihned 10.000 K, J. J. kněžna 1000 K povodní postiženým. Mimo to udělil ještě jednotlivcům podpory na penězích a oděvu.“¹⁰⁷

Ve třech následujících případech nárotoři uvedli velmi podobný příběh o velkorysosti knížete. Příběhy se liší pouze darovanými věcmi. Je tedy otázkou, zda se takovýto příběh nestal jakousi pohádkou o šlechtnosti knížete, tradovanou v rodinách či kolektivně sdílenou vzpomínkou. Z následujících řádků, které mají velmi podobnou výpovědní hodnotu, si lze položit otázku, zda takovýchto případů bylo opravdu více a docházelo k nim, nebo se časem pokrývaly a šířily se v pozmeněných podobách.

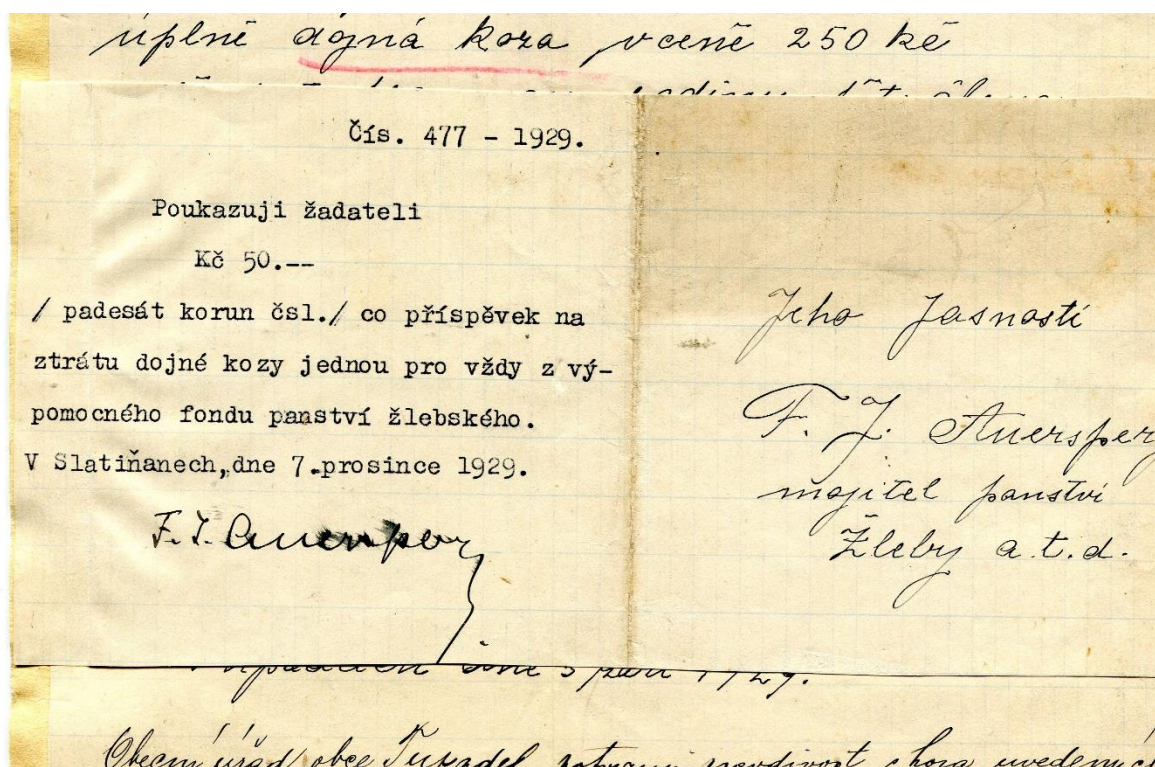
¹⁰⁴ Ve prospěch povodní uložili u zemského pomocného sboru po 5000 zl. J. J. kníže Ferdinand Kinský, majitel panství Zlonice atd a J. J. kníže František Josef Auersperk, majitel panství Žleby, atd. Kramerius: *Světlo*. 3. 10. 1890. č. 19. [cit. 09. 03. 2018]. URL: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowIssue.do?it=0&id=1118518>>.

¹⁰⁵ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

¹⁰⁶ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

¹⁰⁷ VAŠÍČEK, Petr. *Obec Žleby*. Kronika obce Žleby 1855-1859. [cit. 10. 11. 2017]. URL: <<http://www.ouzleby.cz/?Kronika=31>>.

Jistý je případ příspěvku se zašlou kozu, neboť jeden z pracovníků v pivovaru v Tupadlích přišel o svou dojnou kozu a jak sám v prosebném dopisu knížeti uvádí, že je to „pro rodinu pětičlennou velmi citelnou škodou. Doufám, že mě Jeho Jasnost neoslíší a mě nynějšímu pracovníku v závodě s nějakou pomocí vypomůže za čež předem mnohokrátě Jeho Jasnosti děkuje.“ Prosba adresovaná knížeti Františku Josefu Auerspergovi (*1856 † 1938) dne 5. září 1929 byla kladně vyřízena za tři měsíce, kdy kníže poskytl příspěvek 50.-- Kč z fondu žlebského panství.



Obrázek 1. Odpověď F. J. Auersperga na prosebný dopis¹⁰⁸

¹⁰⁸ Soukromý archiv Karla Slavíka

Milostiví kníže a pane!

Vímě podepsaný dovoluji si netivě
prositi o poskytnuti podpory vřipomeného
fondu jeho jasnosti Tupadla - Zleby.

Dne 28 srpna roku 1929 našla mē
úplně agná hora v ceně 250 Kč
což jest pro mou rodinu pěti členou
velmi citelnou škodou.

Doufám že mē jeho jasnosti neoslisi
a mē nynějšimú pracovníku vřávodě
snáhou pomoci vřipomeniti za čis
jředem mnohokráte jeho jasnosti sikuje
Ladislav Jknop

V Tupadlich dne 5 přivřu 1929.

Okem úřad pbee Tupadel potvrzují pravdivost / hora uvedených
úřvodů a přimlouvá se za přiznání vyřizení žádosti / pět.

Filip Karel
střik

Ladislav Jknop
vřipomený vřivě
přivovaru
v Tupadlich

Žádost o podporu
/za mnoho jiných/.

Situaci, kdy se kníže zachoval velkoryse, vypověděla narátorka, kdy jí její „dědeček říkal, že tady pod zámek hned ten první domeček, tam bydlela Dvořka. To byla stará paní, která měla kozu, to byla její živitelka. Dvořka chodila na klestí, tady jí hajný vždycky pustil pro to klestí do obory, ale ta Dvořka o tu kozu přišla. A šla za milostpánem a milostpán jí dal na novou. On chodil mezi lidmi a lidi chodili za ním.“¹¹⁰

Velmi podobnou historku odvyprávěl jiný narátor: „Když ženský chcipla koza, tak šla za Auerspergem a on jí dal novou. Vždycky dal odměnu. Říkalo se tady, že Auersperg nebyl špatný. Když šla bába s nůši na klestí, tak jí to hajný rozšlapal. To se nesmělo. Ten hajný byl od toho. Tak bába šla brečet k Auerspergovi a on jí dal odměnu.“¹¹¹

Oba narátoři se shodují v informaci o darované koze od knížete, avšak liší se ve vstupu do háje. Podle vyprávění od jiného narátora se do parku mohlo volně přicházet, ale „nesmělo se samozřejmě do háje. Tam byl zákaz vstupu. To bylo oddělené. Byl oddělený dřevěnými branami. Háj byl víceméně lovný revír a tam byly srnky speciálně pro ně. Tam se dostávali jednotliví šlechtici. Ta situace byla pro obyvatelstvo celkem nepřístupná. Ale samozřejmě lidé jsou lidé a do toho háje vlezli. Ne za účelem lovení zvěře, ale za sbírání plodin, nejvíc když rostly houby.“¹¹²

Dědeček jednoho z narátorů bydlel přímo na auersperském statku ve Žlebech a měl být této situaci účasten: „Můj děda říkal, že když Auersperg jezdil po držbách, tak ten dvůr, co je ve Žlebech - tak tam když byl, tak jedna paní Dvořáčková - ona bydlela úplně vzadu a děda vepředu, tak brečela, a on se jí zeptal, proč brečí. Ona mu řekla, že jí tedy umřela kráva, na mléko a tak, a on jí řekl, ať jde s ní a vybere si jinou krávu a dal jí svojí krávu. Takže ten Auersperg byl strašně hodný.“¹¹³

Auerspergové se starali i o okolí ve Žlebech, jak vyplývá z následujících slov: „Oni měli zájem prakticky o všechno. I když to přímo nefinancovali nějakou stavbu, tak měli zájem. Aby ty Žleby k něčemu vypadaly. Takže se upravovala silnice. Bud' se rovnal terén, náměstí, přendávala se kašna, která byla napájena ze zámku, zámeckou vodou. Posunula se trochu na náměstí, protože tam kdysi lidé brali vodu, než byl vodovod, chodilo se do kašny pro vodu. Jak se svažuje náměstí, tak se upravilo tak, aby k tomu mostu nebyl ten hup tak veliký. Něco

¹⁰⁹ Soukromý archiv Karla Slavíka

¹¹⁰ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

¹¹¹ MRKVIČKA, J. 5. 2. 2018

¹¹² SEJČEK, Zdeněk. 12. 1. 2018

¹¹³ KOŘÍNEK, Josef. 16.2.2018

se zvedlo, něco se přizpůsobilo, tak aby ten most vypadal, že je do roviny. Aby to byl pro projíždějící nejlepší a nebylo to tak náročné. “ Kromě upravování infrastruktury „nechávali vysazovat sady a lesní školy. Ted’ po tom není ani památka. Když se jede na Ronov, tak na pravé straně jsou pole. To byly všechno sady. Krásné sady a i ty lesní školy. Dnes se tomu už nevěnují, jednoduše se to vykácelo. “¹¹⁴

Jako demonstrativní příklad, že právě tato půda, okolí a velkostatky patřily právě Auerspergům, může být brána vzpomínka nejstaršího narátora, který vzpomínal, že „*jim taky patřila část Železných hor, měli tam pás a maminka a tatínek mi vypravovali, že když jste se dřív koukala na Železné hory, tak tam bylo z modřínů vysázeno „F A“, František Auersperg. Že to bylo krásně vidět, samé smrky a do toho modříny. Moje maminka mi vypravovala, že to několikrát viděla, já jsem to už neviděl. Oni jako děti to viděly. FA to bylo určitě, a dokonce mi tatínek ukazoval, že tam byl ještě za mého dětství kousek vidět.*“¹¹⁵

Větší investice pak směřovaly do stavby veřejných domů, neboť díky jejich příspěvku došlo k přestavbě jednoho z domů ve Žlebech na „*obecní barák, se tomu říkalo V Činžáku. To byl takový sociální barák, tam bydleli takoví sociálně slabí s hodně dětmi. Jedna místnost, vařenky na chodbě. To zajišťoval Auersperg. I hráz byla jeho, zájezdní hospoda.*“¹¹⁶

Už Vincenc Karel Auersperg (*1812 † 1867) v 19. století byl nakloněn obyvatelům ve Žlebech a při jakýchkoli potížích se jim snažil pomoci, o čemž svědčí i finanční pomoc ve formě léků a péče v případě cholery v roce 1855.¹¹⁷ Stejně tak se staral o obyvatele svých velkostatků i jeho syn František Josef Auersperg (*1856 † 1938). Lidem na svých statcích, konkrétně ve Žlebech, přilepšoval například o Vánocích různými deputáty, jak uvedl jeden z narátorů „*že lesní správce dostával deputátní odměny, jako zvěřinu při honu, uhlí, dřevo z lesa a něco málo dostával možná i děda.*“¹¹⁸

Auerspergové byli zaangažováni i do místní kultury, kdy byl například František Josef Auersperg „*zakladatelem umělecké besedy a byl zakládacím členem ochotnického spolku. To se pořádalo v hostinci Na Hrázi. Tam dřív byla Hospoda Na Špici a tam vnikl i Sokol.*“¹¹⁹

¹¹⁴ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

¹¹⁵ SEJČEK, Zdeněk. 9. 3. 2018

¹¹⁶ PATÁKOVÁ, Gabriela. 7. 10. 2017

¹¹⁷ VAŠÍČEK, Petr. *Obec Žleby*. Kronika obce Žleby 1855-1859. [cit. 10. 11. 2017]. URL: <<http://www.ouzleby.cz/?Kronika=20>>.

¹¹⁸ NOVÝ, Zbyněk. 29. 1. 2018

¹¹⁹ SLAVÍK, Karel. 17. 1. 2018

Co se týče Auerspergů a zakládání institucí ve Žlebech, vzpomínali narátoři shodně na založení školy, opatrovny a na jejím místě později mateřské školy. Skoro každý pamětník vypovídal obdobné vzpomínky: „*Je známé, že v době 1931-32 se stavěla ve Žlebech škola a tam na místě byl tzv. chudobinec, dům pro přestárlé lidi, co patřili k zámku. Do toho chudobince mě tam můj tatínek vodil na zádech. Oni pak ten chudobinec v roce 1931 zbourali a postavili školu. Z velké části ji financoval Auersperg.*“ Tentýž pamětník sám jako dítě pobýval v místní opatrovně¹²⁰ a na tehdejší dobu vzpomíná: „*Auerspergové postavili ve Žlebech mateřskou školu. Tam jsem chodil jako malý kluk k těm jeptiškám. Ten dům pořád existuje. Byl tam zajímavý nápis nade dveřmi. Ten já si pamatuju: „Kněžen Vilemín opatrovna“. Na tu desku si já pamatuju, ta je dneska někde schovaná. To udělali Auerspergové pro žlebské děti a usadili tam jeptišky. Já jsem tam chodil jako malý kluk. Každý si tam nosil svačinu, tam se nedostávalo jídlo, to byla jen opatrovna. Pamatuju se, když bylo poledne, tak jeptišky řekly konec, tak jsme se najedli a pak jsme si šli zase hrát. Asi do tří hodin jsme tam byli a pak jsme šli domů. Oni nám hrály i jeptišky, oni byly ty jeptišky hodně hodné. [...] My v té školce cupali látky. Oni nám přinesly plný pytel ústřížků látek a my to cupovali na nitě. Oni to pak posílaly zase zpátky a pak se to asi dávalo do polštářů. Tak jsme každý den cupovaly. Všechny děti to dělaly.*“¹²¹

Obdobné vzpomínky měla jedna z pamětnic, která stejně jako předchozí narátor navštěvovala onu opatrovnu Kněžen Vilemín. „*Tahle opatrovna, školka, to dřív byla opatrovna, tam bydlely jeptišky a děti tam docházely. Děti oproti dětem zaměstnanců byly ještě ve výhodě - ty ještě dostávaly balíčky, svačiny, ty byly zvýhodnění. My dostali na Vánoce, oni i během roku - sladkosti v balíčků. Chodilo nás tam tak 60.*“¹²²

Podobně jako o obyvatele na svých statcích se staral i o zaměstnance. Ti, co pro něj spravovali panství, bydleli nejprve v budově přistavěné k zámku v osmnáctém století, ale pak „*postavili u benzínky tzv. Důchod, tam sídlili úředníci a správa parku, ten dvůr naproti je zdevastovaný. Pracovali tam i bydleli. Pan správce měl byt dole, ono to je patrový dům, jak pro práci i pro bydlení. Čím vyšší postavení, tak měli bydlení od něj. Stejně tak jako ty Slatiňany, tak to tady měl rád.*“¹²³

¹²⁰ 1856- T. r. byla od J. J. knížete z Auerspergu založena opatrovna pro malé dívky na náklad vlastní v čís. 15. Za opatrovnice uvedeny nejprve soukromnice, pak 2 sestry školské. VAŠÍČEK, Petr. Obec Žleby. Kronika obce Žleby 1855-1859. [cit. 10. 11. 2017]. URL: <<http://www.ouzleby.cz/?Kronika=20>>.

¹²¹ SEJČEK, Zdeněk. 9. 3. 2018

¹²² PATÁKOVÁ, Gabriela. 7. 10. 2017

¹²³ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

Takovýto vztah *poddaných* a knížat nebyl samozřejmě ojedinělý. Obdobný vztah, kdy se knížata skoro otcovsky starala o obyvatele na svých statcích, můžeme vysledovat u orlických Schwarzenbergů. Stejně jako v případě Auerspergů, tak i Schwarzenbergové pro své zaměstnance a úředníky vytvořili jakýsi sociální systém a vypláceli jim různé příspěvky, i když právě v případě Schwarzenbergů lze hovořit opravdu o velmi propracovaném institutu. Schwarzenberský penzijní fond již z roku 1765 patřil k jednomu z nejstarších penzijních institutů a skrýval pod sebou například invalidní, starobní a vdovskou penzi, ale také pohřební náklady a výchovné. Dále taktéž knížata přispívala na cestovné, děti, ošacení manželek a dětí, přídavky se dávaly i o Vánocích. S blížící se válkou vznikl taktéž předválečný přídavek sloužící ke zvládnutí těžké situace.¹²⁴

V průběhu rozhovorů, kdy se téma točilo okolo kladného vztahu obyvatel Žlebů v tehdejší, ale rovněž v dnešní době, byla narátorům kladena otázka, jaký by měli názor na znovu zavedení titulů.¹²⁵ Po dlouhou dobu od vzniku samostatné Československé republiky, nejmarkantněji za komunistické vlády, se stát snažil potlačit šlechtu v jakémkoli smyslu. Jako by to na žlebské obyvatele nemělo dopad, jak je vidno z následujících ukázek.

Jeden z narátorů sám řekl, že se „*tituly používaly setrvačně. [...] Žlebáci, kteří žili ve Žlebech, tak i dneska byste se setkala, že jim říkali pane kníže. Úředně to bylo zakázáno, ale Žlebáci a všichni, co tu byli tak jim říkali kníže.*“¹²⁶ Téměř stejný názor měl i další narátor: „*Já si myslím, že ač po tom roce, co to zrušili, tak stejně pro ty lidi to byl pan kníže, jinak ho nenazvali. To byla jen formalita, někdo si postavil hlavu. Ani nevím, jaký to mělo účel, jestli to je kníže nebo velkostatkář. Mělo to být ponížení. Zapomíná se rychle na dobré věci a připomínají se ty špatné.*“¹²⁷

Nakonec i z posledních dvou výpovědí vyplývá, že auersperská šlechta ve Žlebech nebyla vnímána jako uzurpátorská, a všichni dotazovaní se shodli, že ve znovu užívání titulů by neviděli problém.

„*Já si vážím těchto lidí, co titul nosí, i když třeba o panu knížeti Schwarzenbergovi a jeho milých se vyjadřuju jako o knížecích pacholcích, ale to je vedlejší. [pozn: smích] No ale*

¹²⁴ HRNČÍŘOVÁ, Alena. *Orličtí Schwarzenbergové a jejich úřednictvo mezi léty 1848 a 1948*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce, str. 62-67.

¹²⁵ Šlechtické tituly a řády byly zrušeny 10. prosince 1918 zákonem č. 61/1918 Sb., neboť pro nově vzniklý stát bylo používání šlechtických titulů nepřístupné. Bývalým šlechticům bylo zakázáno používat své rodné příjmení s přídomkem nebo dodatkem vyznačující šlechtictví.

¹²⁶ SEJČEK, Zdeněk. 12. 1. 2018

¹²⁷ SLAVÍK, Karel. 17. 1. 2018

*vůbec by mi to nevadilo. [...] Ona je dneska taky otázka, jestli by nebyl lepší nějaký dobrý král než stádo šašků.*¹²⁸ „*Pokud jsou tituly dědičné, tak nemám nic proti. Horší bylo, když některý zbohatlík si titul koupil, protože na to měl. To je degradace šlechtictví.*“¹²⁹

Kdyby bylo na narátorech, zavedli by opětovné používání šlechtických titulů, které jsou zakořeněné v myslích pamětníků a jejich používání se nezměnilo ani po vydání zákona č. 61/1918 Sb. z roku 1918.

Z výše uvedených vzpomínek se může konstatovat, že všichni dotazovaní respondenti na místní šlechtu vzpomínají dobře. I když většina narátorů sama šlechtu nezažila, vzpomínky jim předané od svých příbuzných a od okolí v nich zanechaly velkou stopu, a to i po dlouhém časovém odstupu. Na místě by tedy byla polemika s teorií Radmily Švaříčkové-Slabákové o mýtech spojených se šlechtou, kupříkladu *Mýtem šlechty lupičské, odrodilé a zbohatlické*, neboť v paměti narátorů ze Žlebů zůstávají Auerspergové symbolem šlechtnosti, pomoci poddaným, charitativní činnosti, kteří pomáhali lidem při živelných katastrofách a přispívali na různé organizace, ať už vzdělávací, předškolní nebo zájmové. Autorka knihy píše, že i po letech komunistické vlády přetrvával obraz o šlechtě jako prvku ve společnosti lupičském a nadále je citelný strach z navrácení starých pořádků. Takovéto tvrzení je ve značném rozporu s výpověďmi některých narátorů ze Žlebů, kteří by neviděli problém se znovuzavedením titulů, a jak vyplývá z vyprávění, jejich používání je setrvačné. V rozporu k následujícím řádkům, kde autorka píše, že „*se tak kdesi v naší paměti vynořuje známý obraz dvojího života „v zámku a podzámčí“, znovu se vynořuje představa vykořisťujících pánů a chudáků poddaných, představa nespravedlnosti a nerovnosti*“,¹³⁰ stojí vzpomínky narátorů, kde je na auersperskou šlechtu vzpomínáno v superlativech. A jak jedna z narátorek uvedla, že by navrácení zámku lidem jen pomohlo a prospělo by to výchově. V kapitole o *Mýtu šlechty šlechtné, spásné a morálně zásadové* Radmila Švaříčková-Slabáková uvádí, že „*v daleko menší míře narazíme občas i na mýtus zcela protikladný*“,¹³¹ kde vychází z předchozího tvrzení o šlechtě lupičské a zbohatlické. I v tomto případě je namístě konfrontace jejích vývodů s pasážemi v této práci, protože nemůže být řeč o občasných či v daleko menší míře pochvalných slovech mířených na účet auersperské žlebské šlechty. Narátoři při každé otázce na vztah šlechty a obyvatel Žlebů

¹²⁸ BLÁHA, J. 7. 1. 2018

¹²⁹ ŠKVAŘILOVÁ, Marie. 15. 1. 2018

¹³⁰ SLABÁKOVÁ-ŠVAŘÍČKOVÁ, R. *Mýtus šlechty...* str. 57.

¹³¹ Tamtéž, str. 61.

používají skoro totožná slova, jako lidumilnost, kultivovanost, dobrota, charita, pomoc v nouzi či dobročinnost.

6. Zrádná šlechta?

Problematický vztah českého národa a šlechty již z doby první světové války lze ilustrovat ve spisu *Česká šlechta* od Josefa Holečka z roku 1918, která vyznívá velmi protišlechticky. Tento radikální spis kritizoval šlechtu a ve své době vzbudil velký ohlas,¹³² čímž upevňoval pohled na šlechtu jakožto cizí prvek ve státě.¹³³ S koncem první světové války došlo k cílené kritice šlechty a k otevřeným i skrytým výpadům proti ní. Byla mimo jiné pranýřována za neúčast v zahraničních legiích a neochvějnou loajalitu monarchii do posledních chvil války, avšak už nebyl brán v potaz její slib věrnosti císaři, od něhož se odvozovala její existence.¹³⁴ Argumenty novinářů a politiků proti šlechtě využívaly tuto tematiku nejen ke zvýšení politické popularity, ale i k odůvodnění pozemkové reformy.¹³⁵

Pro představitele rakousko-uherské šlechty znamenal rozpad monarchie po první světové válce závažnou změnu v jejich životech. Většina z nich podporovala habsburskou monarchii do konce války. Tragické vnímání této změny dokládá Dita Jelínková-Homolová ve své knize *Šlechta v proměnách*, čerpajíc z osobních dokumentů šlechticů a šlechticů, kteří ji „vnímali jako tragédii, na niž nelze zapomenout, s níž není možné se vyrovnat.“¹³⁶

Jak prožíval dopady první světové války František Josef Auersperg (*1856 † 1938) může přiblížit zápis do knihy hostů žlebského zámku z prosince 1918, kde uvedl: „*Byla to vůle Boží! Ctíhodný trůn našeho panovníka leží zničen. Zničena byla stará Říše, kterou my s krví jsme bránili a ochraňovali a které jsme sloužili. S trůnem a Říší leží pod troskami mnoho milého a drahého [...]*“¹³⁷ O deset let později vznikl koncept dopisu adresovaný prezidentu Masarykovi při příležitosti potenciální návštěvy Žlebů. V dopisu se omlouvá, že nebude figurovat jako průvodce na zámku, neboť je sice občan Československé republiky a bude ctít její zákony, ale jedním dechem doplnil, že je stále katolíkem, monarchistou a legitimistou.¹³⁸ František Josef Auersperg tedy patrně nepatřil k části bývalých českých šlechticů, kteří republiku přijali za svou.¹³⁹ Nelze tak sice usuzovat z jednoho dopisu adresovaného

¹³² HORČÍČKA, V. - ŽUPANIČ, J., *Šlechta na křižovatce*...str. 38.

¹³³ JELÍNKOVÁ-HOMOLOVÁ, D., *Šlechta v proměnách*...str. 66.

¹³⁴ Tamtéž, str. 66.

¹³⁵ HORČÍČKA, V. - ŽUPANIČ, J., *Šlechta na křižovatce*... str. 42.

¹³⁶ JELÍNKOVÁ-HOMOLOVÁ, D., *Šlechta v proměnách*...str. 59.

¹³⁷ KOBÍANOVÁ, Barbora. *Šlechtická každodennost, rodinné vztahy a změny v postavení šlechty na příkladu života Františka Josefa z Auerspergu*. Diplomová práce. Pardubice, 2017. str. 82.

¹³⁸ Tamtéž, str. 85-86.

¹³⁹ JELÍNKOVÁ-HOMOLOVÁ, D., *Šlechta v proměnách*...str. 75.

Masarykovi, avšak i po deseti letech se názor na jeho postavení v republice nezměnil a jeho věrnost nadále patřila monarchii.

Šok z rozpadu monarchie a stálá loajalita k rozpadnuté říši byl v poválečných letech běžný a dokládá otrěs příslušníků bývalé šlechty. Těmito stanovisky byla bývalá šlechta v očích veřejnosti nespojitelná s nově vzniklým státem založeným na republikánském zřízení a demokracii a byla symbolem již neexistujícího starého řádu habsburské monarchie.¹⁴⁰

S koncem první světové války lze ve společnosti vysledovat fenomén „odčinění Bílé hory“, který umožňoval hodit do jednoho pytle Němce, Habsburky a šlechtice jako kolektivního nepřítele pro Čechy.¹⁴¹ Událost, stará téměř tři sta let, měla velký dopad i na vývoj společnosti po první světové válce.¹⁴² V roce 1918 tak Češi oslavovali nejen vznik samostatného státu, ale také odstranění nadvlády Habsburků. S tím byly spojené útoky na „dědictví Bílé hory“, mezi nejoblíbenější hesla poválečné společnosti patřilo *odčinit Bílou horu*, docházelo k živelnému bourání mariánských sloupů a jiných habsburských či německých tématik, lidé se shromažďovali v hromadných akcích a připomínali si útrapy z dob vlády Habsburků a neexistenci české šlechty po Bílé hoře.¹⁴³

Důkaz, že takovýto názor z 20. století není přežitkem a přetrval v kolektivní paměti lidí do dnešní doby, je výpověď jednoho z narátorů, který mi v interview sdělil, že „*u nás tzv. Česká šlechta, to je opět pojem fiktivní a různorodý, a ta byla Habsburky po Bílé hoře vyvražděna*“.¹⁴⁴ Cílem budovatelů československého státu bylo vytvořit demokratickou zemi Čechů a Slováků. Veřejné mínění si spojovalo feudalismus s němectvím a Habsburky, pro Čechy prvek cizí. Šlechta v Čechách byla lidmi vnímána jako německá, která byla v přímém protikladu k českému národnímu státu. Politici často útočili na bývalé šlechtice jako na cizáky, dobrodruhy a chamtivce.¹⁴⁵

Přelom třicátých let 20. století přinesl české šlechtě uvolnění ve vztahu k Československé republice. Po vyhrocených letech, které následovaly po vzniku samostatného československého státu, poněkud ustoupily protišlechtické nálady a výpady a šlechta se pomalu mohla vracet do veřejného života.¹⁴⁶ Na síle získávala pravice, pozemková reforma byla

¹⁴⁰ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*...str. 63.

¹⁴¹ Tamtéž, str. 74.

¹⁴² HORČÍČKA, V. ŽUPANIČ, J. *Šlechta na křižovatce*...str. 34.

¹⁴³ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*...str. 61.

¹⁴⁴ BLÁHA, J. 7. 1. 2018

¹⁴⁵ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*...str. 63.

¹⁴⁶ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, D. *Šlechta v proměnách*...str. 150.

dokončena, v důsledku čehož tlak na šlechtu začal slábnout a poté přestávala být zdrojem nebezpečí pro stát.¹⁴⁷ Od poloviny třicátých let se šlechta pozvolna podílela na veřejných akcích, jako byly například výstavy¹⁴⁸ nebo mezinárodní návštěvy.¹⁴⁹

Konec třicátých let byl nejen pro lid, ale i pro šlechtu zlomový. Události počínaje anšlusem Rakouska, přes Mnichovskou dohodu, květnovou krizi, až k vídeňské arbitráži vnímali bezpochyby všichni občané Československé republiky. Ačkoli těmito událostmi byl zasažen nepochybně každý šlechtic, odlišovalo je rozdílné prožívání jednotlivých událostí. Pro některé šlechtice smýšlející o vlasti v širším smyslu bylo bolestnější připojení Rakouska k nacistickému Německu, pro jiné, jež patřili k druhému táboru šlechticů uvažující o vlasti v užším smyslu, byla zlomová Mnichovská dohoda.¹⁵⁰

František Josef Auersperg (*1856 † 1938) se dožil krizového roku 1938 a patrně bolestně vnímal události spojené s květnovými událostmi, neboť v době všeobecné mobilizace poslal své služebnictvo přes Jugoslávii do republiky, aby mohli nastoupit do vojenské služby. Ke všemu nechal manželkám zaměstnanců vyplácet část mzdy a služné jejich manželům.¹⁵¹

V srpnu roku 1938 se uskutečnila tzv. Runcimanova mise, s cílem zhodnotit situaci a zprostředkovat jednání mezi československou vládou a Sudetoněmeckou stranou. Členové českých šlechtických rodů, jako byli například Zdenko Radslav Kinský, František Kinský, Norbert Kinský nebo Adolf Schwarzenberg, podávali členům mise informace vyznívající pro dobro Československa. Naopak Ulrich Ferdinand Kinský, Max Egon Hohenlohe, Karl Khuen-Belasi, Alfons Buquoy nebo Josef a Friedrich Westphalen-Fürstenbergovi ovlivňovali tuto misi ve prospěch Sudetoněmecké strany. Ve výsledku došlo k odstoupení Němci osídlených částí Československa Říši.¹⁵² Opět jméno příslušníka auersperské žlebské rodiny se nevyskytuje na žádném seznamu hostitelů členů mise.

Konečné naděje některých šlechticů na restauraci Habsburků v Rakousku se rozplynuly v březnu 1938, kdy došlo k anšlusu Rakouska. Čeští šlechtici však vystoupili jako rozhodní zastánci územní celistvosti Československa. Členové Schwarzenbergovy rodiny poskytli finanční částku na zdokonalení českých pohraničních opevnění, Svaz československých

¹⁴⁷ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté...* str. 143.

¹⁴⁸ Nejdůležitější byla výstava v září roku 1938 *Pražské baroko*. Šlo o výstavu umění 17. a 18. století v Čechách pod záštitou prezidenta Edvarda Beneše a šlechta byla spoluorganizátor této akce.

¹⁴⁹ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, D. *Šlechta v proměnách...* Str. 150.

¹⁵⁰ Tamtéž, str. 155.

¹⁵¹ KOBIÁNOVÁ, B. *Šlechtická každodennost...* str. 87.

¹⁵² JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, D. *Šlechta v proměnách...* str. 16.

velkostatkářů zprostředkoval českým šlechticům setkání s lordem Runcimanem, avšak za největší výraz loajality je bráno prohlášení skupiny šlechticů na podporu územní celistvosti, předané prezidentu Benešovi v září 1938.¹⁵³ Dvanáctičlenná skupina bývalých šlechticů¹⁵⁴ přinesla text deklaráce, který připravil Karel VI. Schwarzenberg, inicioval ji však Zdenko Radslav Kinský. Mimo jiné tam stálo: „*Věrnost českému státu, který naši předkové pomáhali budovati a udržeti, je pro nás povinností tak samozřejmou, že jsme se rozmýšleli ji vysloveně zdůrazniti [...] Naše přání [...] vychází také ze starosti o budoucnost našich potomků i z pocitu odpovědnosti za svobodu a blaho českých Němců.*“¹⁵⁵

Žádný člen žlebské větve Auerspergů není podepsán pod tímto ani pod zbývajícimi dvěma dokumenty. Jak uvádí Barbora Kobiánová ve své diplomové práci, může být jako důvod uveden fakt, že se do politiky zapojit nechtěli.¹⁵⁶ Po Mnichovské dohodě a odstoupení prezidenta Edvarda Beneše se stal 30. listopadu 1938 novou hlavou státu Emil Hácha. I tomuto novému prezidentovi přišli příslušníci bývalé šlechty vyjádřit podporu s druhým Provoláním české šlechty ze dne 22. ledna 1939. Po těchto dvou prohlášeních se situace pro šlechtu výrazně změnila. Jejich veřejná aktivita byla přijímána kladně a brzy se začali zapojovat do politického života. Poslední prohlášení ze září 1939 se zásadně lišilo od dvou přechozích tím, že vzniklo jako protest proti tlaku nacistických okupačních úřadů na šlechtu přinutit je k přijetí říšské státní příslušnosti. Výsledkem tohoto prohlášení osmdesáti dvou šlechticů z třiceti tří rodů¹⁵⁷ ve formě dopisu prezidentu Háchovi je přihlášení se k češství. Takovýto čin znamenal pro podepsané značné nebezpečí, které později přišlo například ve formě uvalení nucené správy na majetek, výslechů, vězení či smrti.¹⁵⁸

Na mnohé členy šlechtických rodin byl po vzniku protektorátu činěn nátlak na přihlášení se k německví a s tím spojené přijetí říšského státního občanství. Šlechtici tak byli postaveni

¹⁵³ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté*...str. 161-162.

¹⁵⁴ Karel VI. Schwarzenberg, Jan Adolf Lobkowitz, Zdenko Radslav Kinský, František Josef Kinský, Zdeněk Kolowrat, Rudolf Czernin, Leopold Sternberg, Weikhard Colloredo-Mannsfeld, Jindřich Dobrzenský, Hugo Strachwitz, Karel Belcredi, Karel Parish

¹⁵⁵ JELÍNKOVÁ, Dita – HAZDRA, Zdeněk. *Ve znamení tří deklarácí--: šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*. Praha, 2014. ISBN 978-80-87912-14-0. str. 20.

¹⁵⁶ KOBIÁNOVÁ, B. *Šlechtická každodennost*...str. 86.

¹⁵⁷ Baillet-Latour, Battaglia, Belcredi, Bubna z Litic, Colloredo- Mansfeld, Czernin, Dacziczky z Hesslowa, Dlahowesský, Dobrzenský, Bořek-Dohalský, Hildprandt, Hrubý z Gelenj, Kálnoky, Kerssenbrock, Kinský, Kolowrat-Krakowský, Lobkowitz, Mensdorff-Pouilly, Mladota, Nádherný, Paar, Pálffy, Parish, Podstatzky-Thonsern, Riegr, Schönborn, Schwarzenberg, Schlik, Serényi, Strachwitz, Thun-Hohenstein, Wratislav

¹⁵⁸ JELÍNKOVÁ, D. - HAZDRA, Z. *Ve znamení tří deklarácí*...str. 35.

na křižovatku rozhodnutí, zda nátlaku podlehnout, nebo vzdorovat a ohrozit tak své blízké, zaměstnance a majetek.¹⁵⁹

Poněkud jiný postoj ve státě měli němečtí šlechtici, kteří byli zklamáni po vzniku samostatné československé země. Jejich rozhořčení vyplývalo z nespokojenosti nad výsledky Společnosti národů a z toho, do jaké pozice byly postaveny menšiny. Jelikož tato organizace nenaplnila jejich očekávání, poohlédli se po jiné možnosti zachování jejich práv a zájmů. Jejich hledání skončilo u Sudetoněmecké strany, která měla nejprve blíže ke katolickému konzervativnímu austrofašismu než k vizi Hitlera. S rokem 1938 však přišel zlom, kdy SdP splynula s nacistickou stranou, a s tím se mnozí němečtí šlechtici z českých zemí otevřeně přihlásili k nacistickému režimu. Tím našli nové zastřešení pro jejich společenství, o které přišli o dvacet let dříve.¹⁶⁰ Postupem času se začala profilovat šlechtická společnost, kdy se na jedné straně zrcadlily obavy z možných následujících událostí, a na straně druhé byla otevřená sympatie k Sudetoněmecké straně.¹⁶¹

K tématu žlebských Auerspergů a jejich možné činnosti v SdP či NSDAP nebo jakékoli spolupráci s nacisty neexistují žádné doklady. Lze tedy usuzovat, že k takovýmto kontaktům nedošlo a žlebští Auerspergové si zachovávali politickou neutralitu.

Nedá se přesně říci, že by se po zřízení Protektorátu Čechy a Morava šlechta ocitla ve svízelné situaci, neboť záleželo na personálním obsazení nacistické okupační správy. Jiné poměry vládly za šlechtice Konstantina von Neuratha, odlišné byly v době zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.¹⁶² Jako u každé změny režimu se i v této chvíli našly vlny odporu, odmítání či přizpůsobení se novému režimu. Ke změně k lepšímu ze strany státu vůči šlechtě v okupované zemi přeci jen došlo a to v důsledku loajálních kroků, které šlechta podnikla. Díky opětovnému povolení užívání šlechtických titulů se alespoň na chvíli mohla těšit ze svého sociálního a symbolického kapitálu, avšak ten ekonomický byl v ohrožení kvůli hrozbě konfiskací a nucených správ.¹⁶³

S nástupem Reinharda Heydricha se status šlechty začal propadat, jejich společenské styky byly monitorovány a došlo k uvalení vnucené správy na majetky šlechticů, kteří se podepsali pod prohlášení loajality prezidentu Benešovi z roku 1938.¹⁶⁴ Ještě horší situace

¹⁵⁹ JELÍNKOVÁ, D. - HAZDRA, Z. *Ve znamení tří deklarácí...*str. 44.

¹⁶⁰ GLASSHEIM, E. *Urození nacionalisté...*str. 172.

¹⁶¹ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, D. *Šlechta v proměnách...*str. 161.

¹⁶² Tamtéž, str. 211.

¹⁶³ Tamtéž, str. 213.

¹⁶⁴ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, D. *Šlechta v proměnách...*str. 219.

pro šlechtu nastala před koncem války, kdy došlo pod vedením hraběte von Stauffenberga k atentátu na Hitlera v červenci roku 1944.¹⁶⁵ Tyto napjaté doby přispěly ke sblížení české šlechty s Čechy, souznějící s jejich osudy a bývalí šlechtici přijali za svou i českou národnost. Česká šlechta byla v očích společnosti viděna jako silná podpora v těžké situaci.¹⁶⁶ Opačný postoj zaujímal některá německá šlechta na českém území, která se přikláněla k nacistickému režimu, byla členy Svazu německých velkostatkářů, SdP, NSDAP a v době nacistické okupace nosila titul člena SA.¹⁶⁷ Právě tato část šlechty, která spolupracovala s nacisty, se cítila s koncem války ohrožena. Proto opouštěla hranice země, jako to bylo v případě Alfonse Clara-Aldringena nebo Iriny Thun-Hohenstein, manželky Leopolda Thun-Hohensteina. Naopak šlechta věrná česká otázce se při konci války zapojovala do osvobozovacích akcí, jako příklad za všechny postačí uvést jméno Zdenka Radslava Kinského.¹⁶⁸

Vrátíme-li se k začátku okupace, bylo již výše zmíněno, že František Josef Auersperg (*1856 † 1938) ani jiný člen žlebské větve rodu se nepodepsal pod prohlášení šlechty z let 1938 ani obou z let 1939. Vysvětlení jejich neúčasti, tedy to, že se prostě do politiky zapojit nechtěli, může být aplikováno i na neúčast na Runcimanově misi, ať už na pročeské či opačné straně. V těchto válečných letech jsou tedy aktivity žlebských nejasné. O aktivitě žlebských Auerspergů na konci války již nemůže být řeč, neboť poslední mužský potomek větve Ferdinand Auersperg (*1887) zemřel v roce 1942. Poté majetek přešel na jeho synovce, syna jeho starší sestry Marie z Auerspergu (*1880 † 1960), která si vzala za manžela Karla Trauttmansdorff-Weinsberga (* 1872 † 1951), Josefa Karla Trauttmansdorff-Weinsberga (*1906 † 1985). Po válce byl Josef Karl Trauttmansdorff-Weinsberg označen za osobu německé národnosti ve smyslu § 1 odst. 1 dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a jeho majetek byl zkonfiskován. Do konfiskace spadl zámek Žleby i s jeho mobiliářem a mimo jiné i zámek Slatiňany, taktéž s mobiliářem.¹⁶⁹

Zajímalo mne, jak jsou postoje Auerspergů během nacistické okupace vnímány v paměti obyvatel Žlebů. Při vedení rozhovorů byla narátorům kladena hypotetická otázka, zda se domnívají, jestli žlebští Auerspergové za druhé světové války kolaborovali.

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 230.

¹⁶⁶ Tamtéž, str. 222.

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 231: Ulrich Kinský, Adolf Dubský, Karl Khuen, Karl Anton Rohan nebo i Wolfgang Thienen-Adlerflycht.

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 236.

¹⁶⁹ BENDA, Josef. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Josef Benda. Praha, 2010. ISBN:978-80-86729-61-9. str. 373.

„*To si nemyslím. To vůbec ne. Možná nějaká jiná větev, ale oni ne.*“¹⁷⁰ Vypověděl narátor na otázku, zda Auerspergové kolaborovali. Podobně i další narátorka uvedla: „*Tak, když to vezmu podle záznamů, tak ne. Byla to sice cizí šlechta, ale svým způsobem domácí. Takže ke kolaboraci netáhli.*“¹⁷¹

Převažoval názor, kdy čtyři z osmi narátorů, kterým tato otázka byla položena, podali jednoznačnou odpověď, že si nemyslí, že žlebská šlechtická rodina za války s Němci spolupracovala. V jednom případě narátorka označila Trauttmansdorffy¹⁷² jako kolaborující šlechtu a dva respondenti pak na otázku kolaborantství polemizovali s možnou myšlenkou, ale jejich přesvědčení o tomto faktu nebylo silné. Pouze poslední narátor si nebyl jistý ani jedním rozhodnutím.

Narátor, který patřil do tábora polemizujících, svou odpověď zdůvodňoval následovně: „*Podívejte se. Byli svým rozsahem a úrovní, lze je srovnat třeba se Schwarzenbergy, když si vezmete historii, tak u těchto velkých rodin to bylo vždy udělané tak, že jeden byl jedno a druhý pro ono. Aby ten rod přežil. Ty měly svoje pravidla, že by se neměl dělit majetek příliš, takže měl povinnost se o ty ostatní postarat, zabezpečit je. Je to dané tímhle, tím pravidlem, že jeden na té straně a druhý na straně jiné.*“¹⁷³

Obdobnou situaci, kdy členové jednoho rodu stáli na opačných stranách, lze sledovat u rodu Kinských. Na jedné straně byl Zdenko Radslav Kinský a František Kinský, kteří patřili k hlavním protagonistům prvního Prohlášení z roku 1938 a podepsali se i pod zbývající dva dokumenty. Naopak Ulrich Ferdinand Kinský (*1893 † 1938) byl považován za fanatického Němce, tlačil na členy Runcimanovy mise za prosazení sudetoněmeckých požadavků¹⁷⁴ a byl členem SA.¹⁷⁵

Na otázku, zda tuto definici lze použít i na auersperskou žlebskou větev, tentýž narátor odpověděl, že „*tady lidi, kteří jsou soudní a schopní se nad něčím zamyslet, tak je z této stránky neodsuzují. Tady se povídalo, že hraběnka, která byla na zámečku ve Filipově, tak ta bylo obrovská příznivkyně Němců. Obří prapor s hákovým křížem. Ale tady nic takového nebylo. [...]* Je to problemické. V historii je to takové...Sienkiewicz to hezky popisoval, když byly

¹⁷⁰ MRKVIČKA, J. 5. 2. 2018

¹⁷¹ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

¹⁷² Od roku 1942 byl majitel zámku Josef Karl Trauttmansdorff-Weinsberg (*8. 4. 1906 † 15. 2. 1985), syn Marie z Auerspergu (*15. 1. 1880 † 6. 5. 1960) a Karla Trauttmansdorff-Weinsberga (*5. 2. 1872 † 1. 4. 1951)

¹⁷³ BLÁHA, J. 12. 1. 2018

¹⁷⁴ JELÍNKOVÁ, D. HAZDRA, Z. *Ve znamení tří deklarací...*str. 16.

¹⁷⁵ JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, D. *Šlechta v proměnách...*str. 231.

Švédské války v Polsku, tak jedni byli na straně krále a druzí na straně Švédů.¹⁷⁶ A to byli knížata. Jako Auerspergové ...to byly rodiny, které snad k tomu byly vychovávány, aby zachovaly rod - že jeden bude držet pozici tady a druhý tady! Podle mého názoru k tomu byli vedeni.“¹⁷⁷

Další narátorka na otázku poválečného znárodnění na základě dekretů prezidenta republiky uvedla, že by se nedivila, kdyby měl Ferdinand Auersperg trochu „hnědé prsty“,¹⁷⁸ čímž nepřímou vedla polemiku o možné kolaboraci. Jak již bylo zmíněno výše, po vzniku Československé republiky byl považován za rozvratného živla, neboť se údajně pokoušel obnovit monarchii, ale o jeho pozdější aktivitě za války nejsou informace.

Nejstarší z narátorů, jehož osobní paměť sahá až k válečným událostem, k této věci uvedl: *„To já právě nevím, tuhle věc. Oni se v tom 39. rozhodli pro Vídeň. I po roce 1948/50 existovaly noviny a na první straně byla fotografie nějaké mladé dívky a tam bylo napsáno, že se jmenuje Auerspergová. A bavila se jako modelka ve Vídni. Ale nemůžu vědět, jestli se k nim dali. Je tedy otázka, proč ten zámek nebyl obsazen. Velká část českých zámků byla zabavena a udělali z toho nějaký středisko. Ale žlebský zámek zůstal stát a nikdo si ho nevšiml. Nikdy jsem nad tím nepřemýšlel, proč se tak stalo. Víím, že během 2. světové války skončil ten styk Auerspergů se žlebským zámkem a to byli staří Auerspergové po smrti a ti jejich mladí, co zůstali, se odstěhovali do Vídně. Jestli proto Vídeň, že měli blíž Rakousku...To je otázka, víte co...Rakousko bylo první zemí, co Hitler zabral, to byla tzv. Východní Marka.“¹⁷⁹*

Při rozhovorech s narátory převažovalo hodnocení, které jednoznačně odmítá, že by žlebská větev Auerspergů kolaborovala, nebo jakkoli participovala na okupačním režimu. Na otázku, zda v rodině Auerspergů byl nějaký nacista či podporovatel tohoto režimu, následovala například tato odpověď: *„Ne, vyprávělo se o Trauttmansdorffech. Ale oni vlastně si myslím, že Žlebáci ani nevěděli, o kterého se jedná. Oni to brali jako rodinu rakouskou. Ani nevěděli, že manžel Marie je na Slatiňanech a že to tam vede, to jim asi unikalo, tyhle ty věci. Pak taky k tomu přispěly i některé odborné články a i některé takové názory bohužel odborníků z kulturního prostředí, kteří to jednoduše vzali jedním šmahem - Trauttmansdorffové byli kolaboranti a proto to nedostali. Co si budeme povídat. Ale na druhou stranu vám hodně lidí řekne, jako když neví, o koho jde, že to říct nemůže. Jako tady se nic nedělo, a že kdyby*

¹⁷⁶ Narátor měl na mysli knihu vydanou roku 1886 *Potopa* od polského spisovatele Henryka Sienkiewicze.

¹⁷⁷ BLÁHA, J. 12. 1. 2018

¹⁷⁸ ŠKVAŘILOVÁ, Marie. 15. 1. 2018

¹⁷⁹ SEJČEK, Zdeněk. 12. 1. 2018

kolaborovali, tak by určitě tady ti Němci určitě byli. A vlastně na Slatiňanech taky nebyli, že jo. Určitě by s nimi byli ve styku a odrazilo by se to. Ale to nikde doložené není a nikdo tady Němce neviděl. Naopak tady všichni vědí, že tenhle zámek Němci ani Rusové neobjevili.“¹⁸⁰

Paměť narátorky v otázce spolupráce žlebských Auerspergů s nacisty byla jednoznačná: „*To vůbec ne. Možná nějaká jiná větev, ale oni ne. Ve válečném období byli většinou ve Vídni nebo Slatiňanech, protože tam měli koně. Tady přece jenom byly jen ty sbírky.*“ V tomto případě je poněkud zkreslený pohled na danou situaci, neboť zámek byl odebrán na základě říšské státní příslušnosti. Poslední výpověď pak opět potvrzuje většinový názor narátorů. „*Nebyli, nebyli [pozn. kolaboranti]. Protože co já vím, tak Auerspergům zazlívali, že mluví česky. On se přikláněl k češtině a nerad mluvil německy. To mu určité lidé zazlívali. Oni o zámek přišli zestátněním, odškodnili je. On s Němci nespolečně pracoval.*“¹⁸¹

Většinový názor narátorů odpovídá představě, že v očích žlebských pamětníků Auerspergové kolaboranti nebyli. Při vyprávění narátorů se však musí mít na mysli, jak sama jedna z narátorek uvedla, že většina obyvatel ve Žlebech neví přesně, o jakém členovi auersperské rodiny vypráví, popřípadě, že v daném roce 1942 už zámek nevlastnili Auerspergové, ale Trauttmansdorffové. Z vyprávění lze tedy usoudit, že většina pamětníků si nesprávně spojuje konfiskaci majetku se jménem žlebské auersperské šlechty, nikoli s Trauttmansdorffy.

Jak bude uvedeno níže, ke konfiskaci trauttmansdorffských majetků došlo v důsledku přihlášení se k rakouské národnosti. Ta však po anšlusu Rakouska nacistickým Německem nebyla uznávána jako samostatná národnost. Nejznámější a nejproblematictější jsou konfiskace spojené se zlomovými okamžiky,¹⁸² jako jsou právě ty na základě tzv. Benešových dekretů patřící k největším zásahům státu do vlastnických vztahů v dějinách.¹⁸³ V meziválečné době se právníci vyhýbali pojmu *konfiskace*, neboť nechtěli příliš odkazovat na pobělohorské události.¹⁸⁴ Tomu se však nelze nevyhnout ani v dnešní době, protože již výše bylo napsáno, že fenomén šlechty cizácké, která do Čech přišla po Bílé hoře, je stále živý.¹⁸⁵ Touha „odčinit

¹⁸⁰ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

¹⁸¹ KOŘÍNEK, Josef. 16.2.2018

¹⁸² HORÁK, Ondřej. *Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním*. Praha, 2010. ISBN:978-80-7277-457-9. str. 55.

¹⁸³ KUKLÍK, J. *Konfiskace...*str. 41.

¹⁸⁴ HORÁK, O. *Liechtensteinové...*str. 57.

¹⁸⁵ BLÁHA, J. 7. 1. 2018: „*No ale u nás je sice ta tragédie, u nás je tzv. Česká šlechta, to je opět pojem fiktivní a různorodý a ta byla Habsburky po Bílé hoře vyvražděna.*“

Bílou horu“ znamenal výpad proti šlechtě a církvi, a stal se tak největším státně-mocenským zásahem do soukromého vlastnictví.¹⁸⁶

V Košickém vládním programu z dubna roku 1945 bylo jasně stanoveno, že do vlastnictví státu přechází veškerá půda, budovy, mrtvý či živý inventář, pokud patřil německým a maďarským šlechticům a velkostatkářům bez rozdílu státní příslušnosti.¹⁸⁷ 21. června 1945 byl pak vyhlášen dekret č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa bez náhrady.¹⁸⁸ Dekret se vztahoval na majetek osob německé a maďarské národnosti bez ohledu na státní příslušnost, zrádce a kolaboranty bez ohledu na národnost a státní příslušnost a organizace záměrně spolupracující s nacisty. Majetek přecházel rovnou do vlastnictví státu a byl spravován Národním pozemkovým fondem.

O konfiskaci zámku ve Žlebech¹⁸⁹ bylo rozhodnuto v Chrudimi vyhláškou Okresního národního výboru 11. srpna 1945, kdy byl majitel JUDr. Josef Karel Trauttmansdorff-Weinsberg (1906-1985) označen za osobu německé národnosti vyplývající z § 1 odst. 1 dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.. JUDr. Josef Karel Trauttmansdorff-Weinsberg podal proti rozhodnutí námitky, které však byly v roce 1945 Zemským národním výborem zamítnuty, poté se odvolal k Nejvyššímu správnímu soudu ČSR, ale i tato stížnost byla v roce 1948 zamítnuta.¹⁹⁰

Jeho syn Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg (*1937) podal žádost o vydání bývalého panství Slatiňany - Nasavrky. V roce 1996 však bylo zákonem stanoveno, že není vlastníkem nemovitostí, za které mu nepřísluší náhrada z důvodu nesplnění podmínky JUDr. Josefa Karla Trauttmansdorff-Weinsberga, tedy znovu nabytí československého občanství. Spor se dál prodlužoval až do roku 2002, kdy Městský soud v Praze potvrdil předchozí zamítnutí, neboť JUDr. Josef Karel Trauttmansdorff-Weinsberg nenabyl zpět české státní občanství. Stejný postup soudu by byl i při žádání o zámek ve Žlebech, takže k dalším sporům o tento majetek nedošlo. Rozsudek byl Matthiasem Trauttmansdorff-Weinsbergem napadnut v souvislosti s pojmem *nadnárodní šlechty*, která má své statky v mnoha zemích a neztotožňuje se pouze s jednou státní příslušností. Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg tvrdil, že jeho otec

¹⁸⁶ HORÁK, O. *Liechtensteinové*...str. 58.

¹⁸⁷ Tamtéž, str. 86.

¹⁸⁸ KUKLÍK, J. *Konfiskace*...str. 42.

¹⁸⁹ V úhrnu se jednalo o zámek Slatiňany, mobiliář zámku Slatiňany, zámek Žleby, mobiliář zámku Žleby, budovy v Nasavrkách a Dolních Kralovicích, cca 200 ha rybníků, cca 4,700 ha polích a především lesních pozemků

¹⁹⁰ BENDA, J. *Restituce majetku* ...str. 373.

neinklinoval k ideologii v Říši a byl považován za odpůrce nacistického režimu a vyhýbal se službě s nacisty.¹⁹¹ Matthias Trauttmansdorff-Weinsberg se při soudních řízeních odvolával na fakt, že jeho otec JUDr. Josef Karel Trauttmansdorff-Weinsberg byl rakouské národnosti, nikoli říšské. Avšak městský soud v Praze rozhodl, že v době vydání konfiskačních dekretů prezidenta republiky nebyla uznána samostatná rakouská národnost.¹⁹² Důvodem nezdaru pokusu o restituci bývalého majetku rodiny Trauttmansdorffů byl tedy fakt, že JUDr. Josef Karel Trauttmansdorff-Weinsberg nebyl československým státním občanem a proto nebyly splněny podmínky pro případnou restituci¹⁹³ podle zákona č. 243/1992 Sb.¹⁹⁴

K tématu přechodu zámku do státních rukou vypovídali narátoři různá sdělení. Jedni byli se zestátněním zámku smířeni, vnímali to jako součást tehdejší doby,¹⁹⁵ druzí své argumenty pro a proti odůvodňovali údajnou náhradou za zkonfiskovaný majetek. Při dohledávání této skutečnosti jsem nenašla žádné informace vedoucí ke konstatování, že by Trauttmansdorffové dostali jakoukoli finanční náhradu za zkonfiskovaný majetek.

V jednom případě narátorka vzpomínala na situaci přímo následující po konfiskaci. *„Tak jak to tady zůstalo po Auerspercích, tak se to lidem ukazovalo. V tomhle období toho využili někteří zaměstnanci, museli být tady přímo na zámku a jaksi si ze zámku něco odnesli. To se po Žlebech ví. Není to tak ve velké míře, ale je. Potom nevím, jestli na základě nějakých příkazů, tak se mnoho věcí znehodnotilo. Tím, že se prostě nařídilo, že se hrnce musejí dát sem, oděvy do věže, že jo. A tím se to zklidňovalo. Vlastně, co se týče oblečení a povlečení, pokud ho neodnesli ti zaměstnanci, se to hodně poničilo. Ale na druhou stranu tu byli lidé, kteří to do určité míry hlídali. Ze správy zámku. Co se týče nahoře ve dvoře pan Rudolf, tady byla paní Pulpánová, paní kuchařka, a tak se dalo říct, že ti lidé to tady alespoň nějak hlídali. Je fakt, že se říkalo, že v noci tu na vozičkách a kárách vyváželi věci. Ale když to vezmete v porovnání s ostatními objekty, tak si myslím, že toho tady ještě zůstalo dost. A zase to je to, že člověk samozřejmě, když se mu naskytne možnost, aby měl něco ze zámku, tak si něco vezme. Někteří se v téhle době i otočí názorově, což je to taková špatná lidská vlastnost. Změnila se doba, odsuzují, co je před tím živilo. Po té válce je to těžko hodnotit. Jediné, co je tady výhoda*

¹⁹¹ BENDA, J. *Restituce majetku* ...str. 377

¹⁹² Tamtéž, str. 378.

¹⁹³ Tamtéž, str. 380.

¹⁹⁴ Tento zákon z května roku 1992 měl za úkol zmírnit následky některých majetkových křivd vzniklých v důsledku platnosti nebo zvláštního použití některých právních předpisů nebo na základě jiných důvodů na území České republiky.

¹⁹⁵ Na otázku narátor *Jak hodnotí zestátnění zámku*, odpověděl „*Jako všechno zestátnění*“ SLAVÍK, Karel. 17. 1. 2018

ve válce, že tudy neprošla fronta. Že fronta vedla nedaleko odtud, ale oni ten zámek neviděli. Tady projelo jen několik Němců a malinký střelení a byla válka pryč. Že se sem nenastěhovali Němci, to by dopadlo všechno hůř. Potom zámek neobjevili ani Rusové.“¹⁹⁶

Jiný z narátorů si pamatoval vyprávění svých rodičů, že „ta princeska sem šla, chtěla jít do zámku a už jí tam vůbec nepustili. Takhle to vím od mých rodičů. Mně bylo 10 let. Tohle si přesně pamatuju, došla až k bráně, brala za kliku, bouchala, ale už jí nepustili.“¹⁹⁷ Snažila jsem se dopátrat, o jakou členku knížecí rodiny se mohlo jednat, avšak žádné písemné doklady vedoucí ke zjištění o koho by se mohlo jednat, jsem nenašla a ani jiní narátoři k tomuto tématu neměli podrobnější informace. Po prozkoumání rodokmenu potomků Františka Josefa Auersperga (*1856 † 1938) by to teoreticky mohla být přímo jeho dcera Marie z Auerspergu (*1880 † 1960), jejíž syn byl vlastníkem zámku od roku 1942 do konfiskace. Další možností je vnučka Františka Josefa Vilemína Marie Františka, provdaná von Meran (*1894 † 1986), nebo dcery Marie z Auerspergu Maria Anna von Trauttmansdorff (*1908 † 1986), Gabrielle von Trauttmansdorff (*1910 † 1999), Elisabeth von Trauttmansdorff (*1918 † 1999) nebo Wilhelmine von Trauttmansdorff (*1920 † 1986).

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že k žádnému vyplacení zámku či odškodnění nedošlo. Z žádných materiálů nevyplývá, že by Trauttmansdorffové dostali za zámek jakoukoli náhradu, nebo zámek vědomě státu prodali. Je tedy otázka, z jakých zdrojů se u obyvatel ve Žlebech šířila tato fáma o finanční náhradě, neboť je k podivu, kolik shodných a na sobě nezávislých výpovědí narátoři uvedli. Jedno z možných vysvětlení je domněnka, že šlo o obranný mechanismus obyvatel Žlebů, nějakým způsobem očistit majitele zámku, odlišit je od ostatních kolaborantů. Jak sama jedna z narátorek uvedla, lidi „byli takoví namyšlení, že patří těm Auerspergům, hrdí, že máme takovou velkou spojitost s tím knížecím rodem.“¹⁹⁸ Jak bude ještě zmíněno, narátoři často zaměňovali Auerspergy jako poslední majitele za Trauttmansdorffy. V předchozí kapitole bylo demonstrováno, v jak velké účtě ji lidé mají, i po tak dlouhé době, co už šlechta majitelem zámku není. Právě takového důvodu vedou k předpokladu, že chtěli uchránit svou *pýchu*, a proto se v kolektivní paměti Žlebáků vykonstruovala tato představa o dobrovolném odstoupení či prodeji majetku.

Po otázce, jak jeden z narátorů nahlíží na změnu vlastnictví po roce 1945, následovala odpověď: „Tady je to trochu složitější. Pokud mě paměť neklame. Tenhle zámek je jeden z mála,

¹⁹⁶ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

¹⁹⁷ VÍŠEK, J. 5. 2. 2018

¹⁹⁸ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

který stát těm Mansfeldům¹⁹⁹ ten zámek vyplatili. Takže tady, když žádali restituci, tak majetkově to bylo vyplacený. [...] Takže jelikož to tady je zaplacené nebo vyplacené, tak tady není ten právní nárok, takže ti Mansfeldové²⁰⁰ se do toho moc nehrnuli. Myslím si, že to bylo takhle vyrovnaný.²⁰¹

Stejný postoj k náhradě za zkonfiskovaný majetek zaujal i jiný narátor, který sdělil, že „dostali náhradu. Kdyby ji nedostali, tak by se jim mohl vrátit. Ale oni ty pozůstali to všechno projeli. Ti potomci Auerspergů tenkrát to chtěli, ale bylo řečeno, že byli odškodnění, bylo to sice znárodněné, ale oficiálně jim to nesebrali, odškodnili je. Proto na to nemají nárok. Soudili se až v Haagu, ale řekli jim, že to je odškodněné, a tím to skončilo. Soudili se tím způsobem, že chtěli, aby jim vrátili lesy a pole pak až chtěli zámek, šli na to z druhé strany. Ale rozhodlo se, že to je vyřešené.²⁰²

Obdobný názor na situaci změny vlastnictví vyplývá z vyprávění jiného narátora: „Další věc - jak se dostal tenhle zámek do státních rukou. Vídeňští Auerspergové²⁰³ souhlasili s tím, že tenhle zámek půjde do rukou státu, ale jestli to stát zaplatil, nebo jim to dali. To se dá dohledat, na nějakém úřadu. Nevím, jestli jim to dali, nebo jim zaplatili, ale vím, že s tím souhlasili. Oni to prodali. Já osobně vím od lidí ze Žlebů, co byli funkcionáři, že Auerspergové²⁰⁴ to dali státu bez náhrady. Tyhle všechny předávky jsou zachovány někde na ministerstvu. Já jsem slyšel, že vídeňští Auerspergové věnovali zámek státu. Ale jestli to věnovali v uvozovkách za peníze. Víím, že zůstali po válce ve Vídni, ti co zůstali.²⁰⁵

Jak tedy bylo napsáno výše, k žádné finanční náhradě, žádnému vyplacení ani zaplacení za zkonfiskovaný majetek nedošlo.

Z následující výpovědi je jasný protiklad s předchozími tvrzeními, že by jim měl být zámek vyplacen. „Pochybuju, že to prodali. Byla to šlechta Trauttmansdorffové, která byla spojená s nacismem, takže jestli to prodali, tak za směšné peníze.²⁰⁶

Nejstřízlivější pohled na věc uvedla jedna z narátorek se slovy: „Musíme se na to dívat dobrou, do které to spadalo. Kdyby u moci byl někdo jiný, dopadlo by to jinak. Takže to nesla

¹⁹⁹ Chybné jméno - myšleni Trauttmansdorffové, poslední majitelé

²⁰⁰ Chybné jméno - myšleni Trauttmansdorffové, poslední majitelé

²⁰¹ MRKVIČKA, J. 5. 2. 2018

²⁰² KOŘÍNEK, Josef. 16.2.2018

²⁰³ Chybně uvedeno- v té době zámek už Auerspergové nevlastnili, vlastníkem byl rod Trauttmansdorffů

²⁰⁴ Chybné jméno - myšleni Trauttmansdorffové, poslední majitelé

²⁰⁵ SEJČEK, Zdeněk. 12. 1. 2018

²⁰⁶ SLAVÍK, Karel. 17. 1. 2018

doba to zestátnění. Když nebyli přízí dědicové a bylo to přes kolena, tak bych neříkala, že by to museli bezpodmínečně dostat. Ono to jsou několika milionové majetky, takže už to budilo i závist. Ale nevyšlo jim to. Takových je ale víc, takových šlechtických rodů, co jim rehabilitace vyšla, ale nevyšly jim statky. Beru to tak, že to nesla doba a rozhodnutí to bylo politických špiček. My obyčejní lidé se na to můžeme koukat jinak.“ Ona sama byla svědkem, kdy se potomci Trauttmansdorffů přijeli do Žlebů podívat, a vzpomínala, že „paní hraběnka, nebo baronka- nevím jaký má titul, přijela s manželem a přijali je na úřadě. Pak se šlo na zámek, chtěli vidět, jak to vypadá. Byli nadšeni tím majetkem. Já je chápu, že to chtěli nazpátek, majetek je majetek. Ale vím, že hlavní hybnou silou byla paní baronka. Ta byla příbuzná s těmi Auerspergy, syn i manžel byli zaměstnání u NATO, nějaké vysoké funkce. Přivítali je, podebatili a zase odjeli. Tím to končilo.“²⁰⁷

Dvě další výpovědi souvisí s hypotetickou otázkou vrácení zámku původním majitelům. První odpověď směřovala k závěru, že by zámek měl zůstat tak, jak je. „*To je otázka Benešových dekretů. Sice ty u těch velkých rodin jako Schwarzenbergové nebo Auerspergové, tak to bylo několik větví a každá ta větev měla za druhé světové války jiné postavení. Jo, to znamená, že u těch velkých rodin byl jeden na té straně a druhý jiný. Nechci sahat do svědomí, ale možná to byl úmysl. Dokavad' platí Benešovy dekrety, tak podle mého, by Auerspergové²⁰⁸ ... [...]*“²⁰⁹

Předchozí slova lze porovnat s názorově jinou výpovědí narátorky, která nehleděla na právní důvody, ale spíše na společenské dopady. „*Já bych byla pro vrácení, já si myslím, že by to obci jenom prospělo. Ale prospělo by to i výchově lidí. To je to nejoblavější místo v současném dění. Já to tak aspoň chápu. Lidé jsou nevychovaní. Jsou vychovávaní technikou a ztrácejí cit, pro všechno. A nakonec vůči sobě, bohužel. Nemůžu říct, že všichni, ale ve velkém. Vidím to i na mladých. Oni mají vzdělanost na notebooku a myslí, že to je všechno. Oni nepřemýšlejí nad tím, že je to neúživí, že celý život nemůžou mít jenom tenhle zájem. Že by za nimi mělo něco zůstat.*“²¹⁰

Shrnou-li se výpovědi narátorů o možnosti kolaborace auersperské šlechty, ve výsledku se shodují, že tato šlechta očima pamětníků nekolaborovala. Jinak už na tom jsou poslední majitelé zámku Trauttmansdorffové, u kterých lidé uvádějí spolupráci s nacistickým

²⁰⁷ VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. 7. 2. 2018

²⁰⁸ Chybně uvedené jméno, správně zámek vlastnili Trauttmansdorffové

²⁰⁹ BLÁHA, J. 7. 1. 2018

²¹⁰ JELÍNKOVÁ, Marie. 8. 12. 2017

Německem. Různí se taktéž náhledy na důvody zestátnění zámku. Jedni vidí důvod nepovedené restituce v náhradě za zkonfiskovaný majetek, což jak bylo uvedeno výše se nikdy nestalo, jiní zase vidí důvod na napojení na Říši. Takovéto rozdílné výpovědi patrně vyplývají se záměnou posledních majitelů - Trauttmansdorffy s přechozími majiteli - Auerspergy.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda v dnešní době stále přetrvává obraz šlechty jako cizáckého prvku ve společnosti, nebo je tento fenomén již přežitkem. Pro přiblížení problematiky byla vybrána šlechtická rodina Auerspergů, která měla mimo jiné sídlo ve Žlebech, jež vlastnila od roku 1754. Právě s obyvateli Žlebů jsem vedla rozhovory s cílem zjistit, jak oni sami vnímají šlechtu, jaký vztah k nim měli oni samotní nebo jejich blízcí. Předkládaná práce je založena na komparaci odborné literatury a vzniklých rozhovorů s pamětníky.

Celá práce je otevřena obecnou kapitolou, jež osvětluje současný stav bádání o šlechtě, poté je čtenář seznámen se samotným místem, kde se zámek nachází. Poblíž královského města Čáslav se již od 13. století rozprostíral na ostrohu okolo řeky Doubravy gotický hrad. Po dlouhou dobu hrad, od přelomu 16. a 17. století zámek, vlastnilo mnoho majitelů. K těm nejvýznamnějším patřil například Karel IV., Markvart z Vartenberka, Heřman Černín z Chudenic nebo i Josef Franc Schönfeld. Jak již bylo zmíněno, od roku 1754 zámek přešel do rukou Auerspergů, kteří jej vlastnili do roku 1942. Poté zámek přešel do vlastnictví rodu Trauttmansdorffů, kterým byl zámek odebrán na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb..

Jádro práce je založeno na komparaci odborné literatury a výpovědí narátorů s využitím metody orální historie, která je popsána v třetí části bakalářské práce. Předním odborníkem v českém prostředí v tomto oboru je Miroslav Vaněk, autor několika děl týkající se orální historie²¹¹ a taktéž spoluzakladatel Centra orální historie (COH) a České asociace orální historie, které zaštiťují výzkum v této oblasti. I přes počáteční kritiku této metody, která byla například namířena na neobjektivnost výpovědí a z toho vyplývající její následnou nespolehlivost, se postupně etablovala mezi ostatní metody. Pro tuto práci poskytlo rozhovor jedenáct narátorů, schůzky se konaly od října 2017 do února následujícího roku a vzniklo dohromady přes deset a půl hodiny nahraného materiálu. Věkové rozpětí narátorů bylo poměrně velké, neboť nejstarší pamětník se narodil třináct let před druhou světovou válkou a nejmladší byl ročník narození 1975. Všichni narátoři byli velmi nadšeni z mého projektu a rádi se se mnou

²¹¹ VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel – PELIKÁNOVÁ, Hana. Naslouchat hlasům paměti: Teoretické a praktické aspekty orální historie. Praha, 2007. ISBN: 978-80-7285-089-1.; VANĚK, Miroslav- MÜCKE- Pavel. Třetí strana trojúhelníku: Teorie a praxe orální historie. Praha, 2015. ISBN: 978-80-246-2968-1.; VANĚK, Miroslav. Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. Praha, 2004. ISBN: 80-7285-045-8. str. 90.; VANĚK, Miroslav. Orální historie: Metodické a „technické“ postupy. Olomouc, 2003. ISBN: 80-244-0718-3.

podělili o své vzpomínky. Následující část práce nastiňuje paměťová studia, která se bezesporu týkají orální historie a narátorů.

Podle mého názoru je metoda orální historie nástroj k pochopení minulosti z pohledu jedince, pomůže nám přiblížit osobní a jedinečné prožitky, které se jinak než osobním setkáním a rozhovorem nedají zachytit. Je smutné, že lidi, kteří žijí okolo nás a mohou vyprávět bezesporu zajímavé příběhy, velmi často nikdo neposlouchá. Proto i touto cestou bych chtěla upozornit na ztenčující se skupinu pamětníků.

Poslední kapitola teoretické části práce se týká rodu Auerspergů, přesněji jejich žlebské větve. Celý rod má bohatou historii, sahající až do 10. století. Rod se začal politicky prosazovat od 15. století, kdy se Engelhart I. (*1404 †1466) stal nejvyšším komořím a zemským maršálkem v Kraňsku a tím se z Auerspergové stali dominantní šlechtou na daném území. Od 15. století se rod dělí na dvě větve - pankráckou, pro nás důležitější, a vollradskou. Právě z pankrácké větve se vydělila žlebská větev, vlastníci panství Nasavrky, Maleč, Slatiňany, Tupadly, Údlice, Blato a Žleby. Největší pozornosti se zámku ve Žlebech dostalo za života Vince Karla (*1812 †1867), který díky svému vzdělání a uměleckému cítění přestavěl zámek v romantickém stylu. Byl to taktéž prototyp moderního podnikatele, vedl průmyslové podniky a fabriky a výdělek směřoval nejen do přestavby zámku, ale i do vznikajícího průmyslu. Pro zkoumané období v této bakalářské práci je důležitější osoba Františka Josefa Auersperga (*20. 10. 1856 † 19. 11. 1938), který dále rozšiřoval rodinné majetky. I přes vzrůstající nepokoje a rozpory mezi Čechy a Němci na počátku 20. století byl příznivcem a milovníkem české kultury.

Jádro práce je tvořeno kapitolami *Šlechtná šlechta?* a *Zrádná šlechta?*, ve kterých jsem se snažila dát do kontrastu dva fenomény. Prvním byl fakt, že šlechta byla pro své výsadní postavení obdivována, na druhé straně však paralelně, právě pro své výsadní postavení a přínaležitost k nadnárodní vrstvě, byla nepochopena a odsuzována.

Cílem provedeného výzkumu bylo nezaujatě zjistit, jaký vztah pamětníci a jejich okolí chovali a dodnes chovají k dnes již nepřítomné šlechtě na zámku ve Žlebech. Výsledkem je konstatování, že dodnes je auersperská šlechta vnímána velmi kladně. Jak už bylo zmíněno v kapitole *Spásná šlechta*, je na místě vést polemiku s teorií Radmily Švaříčkové-Slabákové, která ve své knize *Mýtus šlechty u nás a v nás* dochází k jiným závěrům. Žádný z narátorů v nich nespatřuje a ani v době jejich přítomnosti je nepovažoval za vykořisťující a nespravedlivé

pány. Naopak na dobu knížat ze Žlebů vzpomínali vždy s úctou, byli si vědomi jejich přínosu pro městy a dodnes jim jsou vděční za rozvoj.

Do protikladu k této kapitole šlechty *heroické* jsem postavila kapitolu s názvem *Zrádná šlechta?*. V krizových válečných letech druhé světové války je činnost žlebských Auerspergů zahalena mlhou a neexistují žádné doklady o kolaboraci nebo jakékoli spolupráci s nacistickým Německem. Stejný názor, kdy odmítali připustit, že šlechta ze Žlebů kolaborovala, měla většina dotazovaných narátorů. Lze si položit otázku, kde narátoři berou své neochvějné stanovisko o nezávadném postoji v době nacistické okupace. Nejpravděpodobnější se naskýtá vysvětlení, že vlivem dlouhodobé stability, prosperity a výborného soužití auersperské šlechty a místních lidí není možné, aby právě *jejich šlechta* byla ta špatná. Jak jedna z narátorek sama uvedla, je to jejich *pýcha*, že byli součástí místa a doby, kde působila podle nich tak dobrosrdečná šlechta.

Výsledným závěrem této bakalářské práce je fakt, že pohled na šlechtu ve 20. století nelze globalizovat. Převažuje názor, který šlechtu dodnes vidí v negativních barvách, v některých ohledech může být kritizována, jak však bylo demonstrováno výše, může být i oslavována a ctěna. Lze si tedy položit otázku, zda doba *odčinění Bílé hory*, která byla hybatelem událostí v průběhu 20. století, skončila.

Resumé

The aim of the bachelor's thesis is to determine if today's image of nobility is still a foreign element in society or an anachronism. The noble family of Auersperg is chosen to further study the issue. The noble house owned a residence in Žleby since 1754. The author of the thesis interviewed the citizen of Žleby to investigate their own relationship or the relationship if their close ones with the nobility. The presented paper is based on a comparison of professional literature and the results of the interviews with the population of Žleby.

The whole thesis begins with a general chapter which explains the current state of research on nobility. After the opening chapter, a description is given of the place in which Žleby Castle is located. Near the royal town Čáslav, a gothic castle was spread on the headland of Doubrava River since the 13th century. The castle was owned by several owners at the turn of the 16th and 17th century. Among the most important owners, belonged for example Karel IV., Markvart of Vartenberk, Heřman Černín of Chudenice and also Josef Franc Schönfeld. As mentioned previously, the castle changed ownership to the family of Auersperg since 1754 until 1945. The Auersperg's lost the castle due to the Decree of the President of the Republic No. 12/1945 Sb..

The core of the thesis is based on a comparison between professional literature and the statements of narrators using the method of oral history which is described in the third chapter of the bachelor's thesis. The foremost expert of the Czech Republic in this field is Miroslav Vaněk. He is an author of several works dealing with oral history and also a cofounder of the Center of Oral History (COH) and the Czech Association of Oral History which covers the study of this field. The method was considered as very unreliable because of the non-objectivity of each statement. Even though the oral history method was a subject of criticism at the start of its existence, over time the method was integrated alongside other methods. 11 narrators provided their view on the nobility for this thesis. The interviews were held at the end of October 2017 until February of the following year which resulted in over 10 and a half hour of recorded material.

The age range of the narrators is quite large, because the oldest of them was born before WWII and the youngest one was born in 1975. All of them were very excited from participating in my project and they shared their memories with joy. The next part of the thesis outlines memory studies which are undoubtedly about the oral history and narrators.

In my opinion the method of oral history is a tool for understanding the past from the point of the individual who might help us bring personal and unique experiences that cannot be captured by other than personal encounters and interviews. It is sad that people, who live near us can tell very interesting stories, nobody listens. Therefore, with this thesis I would like to point out that these oral historians are a diminishing group.

The last chapter of the theoretical part of this paper is about the house of Auersperg, to be more specific, the Žleby's line of the family. The whole family has a rich history dating back to the 10th century. The house began to be politically promoted from the 15th century when Engelhart I. (*1404 †1466) became the highest chamberlain and the marshal of the Land of Kärn, and hence Auerspergs became the dominant nobility in the territory. From the 15th century, the family was divided into two branches - The Pankrác, the more important for us, and the Wallachian one. It was from the Pankrác branch that came the Žleby branch. The ownership acquired the estate of Nasavrky, Maleč, Slatiňany, Tupadly, Údlice, Blato and Žleby. The greatest attention was paid to the Castle in Žleby during the life of Vince Karl (*1812 †1867), who thanks to his education and artistic feeling, rebuilt the castle in a romantic style. It was also a prototype of a modern entrepreneur. He also led industrial companies and he invested not only in the reconstruction of the Castle, but also in the emerging industry. For the period studied in this bachelor thesis, Franz Joseph Auersperg (* 20.10.1856 †19.11.1938) was more important, who further expanded his family property. Despite the rising riots and controversies between Bohemia and the Germans at the beginning of the 20th century, he was a supporter and lover of Czech culture.

The core of the paper is based on the chapters *Noble nobility?* and *Treacherous nobility?* in which I tried to contrast two phenomenon. The first was the fact that the nobility was admired for its privileged position, but on the other hand was misunderstood and condemned in parallel, precisely because of its privileged position and its attachment to the transnational layer.

The aim of the research was to find out how the relationship between the witnesses and their surroundings behaved, and they still behave to the now-absent nobility at the castle in Žleby. The result is that the Auersperg nobility is perceived very positively today. As mentioned in the chapter on *Salvation nobility*, it is in place to argue with the theory of Radmila Švaříčková-Slabáková, which in her book *Mýtus šlechty u nás a v nás* leads to other conclusions. None of the narrators see them in them, and did not see them as exploitative and unfair masters in their presence. On the contrary, for the time of the princes of Žleby they always

remembered, they were aware of their contribution to the town, and are still grateful for their development.

Contrary to this chapter of heroic nobility, I created a chapter titled *Zrádná šlechta?*. In the crisis years of World War II, the activity of the Auersperg galleries was shrouded in fog, and there was no evidence of collaboration or any cooperation with Nazi Germany. The same view, when they refused to admit that the nobility from Žleby had collaborated, had the majority of the narrated interviewees. One might wonder where the narrators take their unwavering position on the atypical attitude of Nazi co-operatives. The most likely explanation is that, due to the long-term stability, prosperity and excellent coexistence of the Auersperg nobility and local people, it is not possible for their nobility to be the wrong one. As one of the narrators said, it is their *pride* that they were part of the place and time in which there was such a kind-hearted nobility.

The resulting conclusion of this bachelor thesis is the fact that the view of the nobility in the 20th century cannot be globalized. There is a predominance of the view that the nobility is seen in negative colors, in some respects it can be criticized, but as demonstrated above, it can also be celebrated and revered. It is therefore possible to ask whether the period of the theft of the White Mountain, which was the spark of the events during the 20th century, ended.

7. Seznam pramenů a literatury

7.1. Orální prameny

BLÁHA, Josef. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 7. 1. 2018

BLÁHA, Josef. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 12. 1. 2018

JELÍNKOVÁ, Marie. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 8. 12. 2017

KOŘÍNEK, Josef. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 16. 2. 2018

MRKVIČKA, Josef. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 5. 2. 2018

NOVÝ, Zbyněk. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 29. 1. 2018

PATÁKOVÁ, Gabriela. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 7. 10. 2018

SEJČEK, Zdeněk. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 12. 1. 2018

SEJČEK, Zdeněk. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 9. 3. 2018

SLAVÍK, Karel. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 17. 1. 2018

ŠKVAŘILOVÁ, Marie. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 15. 1. 2018

VAŠÍČKOVÁ, Miroslava. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 7. 2. 2018

VÍŠEK, Josef. Rozhovor pro účely bakalářské práce Anety Kavuljakové pořízený dne 5. 2. 2018

7.2. Literatura

BENDA, Josef. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Josef Benda. Praha, 2010. ISBN:978-80-86729-61-9.

BEZECNÝ, Zdeněk. *Příliš uzavřena společnost*. České Budějovice, 2005. ISBN: 80-7040-698-4.

BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Soupis památek historických a uměleckých v Čechách*. 44. Politický okres Čáslavský. Praha, 1929.

ČECHUROVÁ, Jana – RANDÁK, Jan (ed.). *Základní problémy studia moderních a soudobých dějin*. Praha, 2014. ISBN: 978-80-7422-309-9.

GLASSHEIM, Eagle. *Urození nacionalisté: česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století*. Praha, 2012. ISBN 978-80-7407-140-9.

HAZDRA, Zdeněk- HORČIČKA, Václav- ŽUPANIČ, Jan. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*. Praha, 2011. ISBN:978-80-87211-52-6.

HENDRICH, Jan. *Hrad Žleby ve východních Čechách*. Čáslav, 1890.

HORÁK, Ondřej. *Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním*. Praha, 2010. ISBN:978-80-7277-457-9.

HORČIČKA, Václav - ŽUPANIČ Jan. *Šlechta na křižovatce: Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století*. Praha, 2017. ISBN:978-80-86781-33-4.

HRNČIŘOVÁ, Alena. *Orličtí Schwarzenbergové a jejich úřednictvo mezi léty 1848 a 1948*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce.

JELÍNKOVÁ - HOMOLOVÁ, Dita. *Šlechta v proměnách: osudy aristokracie v Československu v letech 1918-1948*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7422-520-8.

JELÍNKOVÁ, Dita – HAZDRA, Zdeněk. *Ve znamení tří deklarací--: šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*. Praha, 2014. ISBN 978-80-87912-14-0.

JUŘÍK, Pavel. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha, 2014. ISBN: 978-80-242-4573-7.

KOBIÁNOVÁ, Barbora. *Šlechtická každodennost, rodinné vztahy a změny v postavení šlechty na příkladu života Františka Josefa z Auerspergu*. Diplomová práce. Pardubice, 2017.

- KUKLÍK, Jan. *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastnění v československých dějinách 20. století*. Praha, 2011. ISBN:978-80-87284-25-4.
- LOUČ, Michal. Oživlá historie Ratenic. Orální historie jako nástroj komunikativního zkoumání lokální historie. In *Theatrum historiae* 14, 2014. s. 156. ISSN: 1802-2502.
- NOHEL, Roland. *Auersperkové v Čechách*. Kutná Hora, 1997. ISBN: 80-902359-0-5.
- PREINFALK, Miha. *Auerpserg. Geschichte einer europäischen Familie*. Graz, 2006. ISBN: 978-3-7020-1140-6, ISBN: 3-7020-1140-4.
- SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a, tvrže Království českého: díl XII- Čáslavsko*. Praha: Argus, 1900. ISBN: 80-7203-155-4.
- SLABÁKOVÁ-ŠVAŘÍČKOVÁ, Radmila. *Mýtus šlechty u nás i v nás*. Praha, 2012. ISBN: 978-80-7422-223-8.
- STEHLÍKOVÁ, Jana – ŠTĚPÁN, Luděk. *Nasavrcké panství a slatiňanští Auersperkové*. Slatiňany, 2014. ISBN: 978-80-260-6258.
- SUROVCOVÁ, Markéta. *Historické proměny interiérů zámku Slatiňany a jejich současná obnova*. Bakalářská práce. Pardubice, 2012.
- VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel – PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha, 2007. ISBN: 978-80-7285-089-1.
- VANĚK, Miroslav- MÜCKE- Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: Teorie a praxe orální historie*. Praha, 2015. ISBN: 978-80-246-2968-1.
- VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha, 2004. ISBN: 80-7285-045-8. str. 90.
- VANĚK, Miroslav. *Orální historie: Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc, 2003. ISBN: 80-244-0718-3.
- ŽUPANIČ, Jan et al. *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*. Praha, 2001. ISBN 80-86493-00-8.

7.3. Dobový tisk

Kramerius: Světlo. 3. 10. 1890. č. 19. [cit. 09. 03. 2018]. Dostupné online <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowIssue.do?it=0&id=1118518>>.

7.4. Internetové odkazy

HAZDRA, Zdeněk. *Perspektivy postavení šlechty v Československu po roce 1945*. Moderní dějiny. 24. 6. 2014. [cit. 12. 04. 2018]. URL: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/perspektivy-postaveni-slechty-v-ceskoslovensku-po-roce-1945/>.

Introduction to Oral History. Baylor University Institut for Oral History. Part: Choosing digital recorder. Dostupné z: <https://www.baylor.edu/content/services/document.../43912.pdf>

Příruční slovník jazyka českého (1935 - 1957). Ústav pro jazyk český. [cit. 12. 04. 2018] URL: http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php?hledej=Hledej&heslo=%C5%A1lechta&where=hesla&zobraz_ps=ps&zobraz_cards=cards&pocet_karet=3&numcchange=no¬_initial=1.

VÁŠÍČEK, Petr. Obec Žleby. Kronika obce Žleby 1855-1859. [cit. 10. 11. 2017]. URL: <<http://www.ouzleby.cz/?Kronika=31>>.

7.5. Obrázková příloha

Obrázek č. 1 Soukromý archiv Karla Slavíka

Obrázek č. 2 Soukromý archiv Karla Slavíka

8. Přílohy

8.1. Přepisy rozhovorů s narátory (Výběr)

8.1.1. Josef Bláha, 7. 1. 2018

Délka rozhovoru: 44:03 min

A: Jaké byly vztahy šlechty s místními?

B: Co se mluvilo tady v našem baráku, tak proti panu knížeti se neřeklo křivý slovo. Ten kníže se zasloužil tady o osvětu a nakonec tak Žleby měly štěstí na dobrý feudály, tady byly lazarety ale i ty svodový obce- Markovice, Koudelov.

Tady jako ve škole a ve školce byly v těch historických dobách, když byla moje maminka malá, právě ta 30. léta 20. století, to bylo všechno jeptišky. Kníže podporoval školu, charitu, chudý děti dostávaly nadílku, ošacení, takové věci, děti hrály divadlo, zase pod patronací knížete a sestřiček. Ale pak přišla republika a tenhle systém miluje od zdi ke zdi. Tam zbourali, odsekali desku ze školy za první republiky. Bylo to tou dobou, bouraly se Mariánské sloupy, odstranil se pomník, doba nepřála vojákům, co bojovali za I. světové války, pod Rakouskem Uherskem, ale Čechy byly součástí, třeba by to byla jednou federace. Kdo ví, kdo ví.

A: V období vašeho dětství, znamenal ještě něco pojem šlechta?

B: No tak já vám to řeknu asi takhle. To je když řeknete nebe a dudy. Ronov byl vždycky jako klerikálně založená oblast, Žleby ty už byly průmyslový, tady byl tzv. lumpenproletariát. No tady ty lidi, co žili v těch dvorech, to byla úroveň velice špatná. Tamhle naproti v tom baráku bydlelo 8 rodin, to znamená- když to řeknu slušně- nic moc. Ale přesto, já nevím, Auerspergové se celkem starali.

A: Myslíte si, že něco podobného jako u Schwarzenbergů by bylo i tady ve Žlebech, třeba U Kosů?

B: To určitě. To byla šlechta, která tak nějak šla s dobou. To bylo dáno i lidmi a by to dáno vším možným. Tady hodně lidí dělalo v těch cukrovarech, jenže když se potom nepohodl s republikou, jak říkám to je od zdi ke zdi, tak to už nebyl takový katolík, jako když po něm někdo kamenem, tak on po něm chlebem. Tak zrušil cukrovar, a co mohli čekat, to bylo celkem logický. Takže každý režim má svoje plusy i mínusy. Když to vezmu z pohledu feudála, tak ten feudál měl tisíciletou praxi, měl možnost se učit, ale ty co vzešli z ničeho, tak neměli žádnou tradici, neměli se kam ohlédnout. Dějiny se sice opakují, akorát ty objekty se mění.

A: Co byste říkal na to, kdyby se zámek vrátil zpět majitelům?

B: No, podívejte se. To je otázka Benešových dekretů. Sice ty u těch velkých rodin, jako Schwarzenbergové nebo Auerspergové, tak to bylo několik větví a každá ta větev měla za II. světové války jiné postavení. Jo, to znamená, že u těch velkých rodin byl jeden na té straně a druhý jiný. Nechci sahat do svědomí, ale možná to byl úmysl. Dokavad' platí Benešovy dekry, tak podle mého, by Auerspergové, i z tohohle toho titulu to je akademická diskuze.

Josef Bláha, 12. 1. 2018

délka rozhovoru: 36:25 min

A: Pamatujete nějaké historky od rodičů?

B: Tuhle historku vyprávěla moje babička, když chodila s dědou. Ten byl z toho mlýna Žlebského, scházeli se v háji nebo chodili přes háj. Já jsem taky přes ten háj chodil, připadalo mi to lepší než se plácet po dědině. Procházeli se tam, střetli se s panem knížetem, ten k nim utíkal. Oni si nejdřív mysleli, že je bude kárat, ale on tam naopak našel šátek, který tedy nebyl babičky, a ptal se jich, jestli náhodou ten šátek neztratila. O tom, že by tam neměli nic pohledávat, nepadlo ani jediný slovo. Přestože on asi moc dobře věděl, že strýc tohohle mého dědečka vyhrál tu při s jeho otcem, kvůli té cestě přes háj. To znamená, že určitá rivalita by se dala předpokládat, ale nedošlo k tomu. No a naopak se tam potkali se správcem, Kingem a ten je přímo nenapadl, ale když se minuli, tak nahlas nadával, že lidi chodí do háje a přes háj. Takže to byl takový divný projev pocitů.

A: Víte, jakým jazykem na ně promluvil?

B: Pravděpodobně česky. Přestože můj děda mluvil německy i česky. Babička taky uměla částečně německy. Bylo to asi ve 20. letech, 1925.

A: Hypotetické otázka- podle Vás byli nebo nebyli Auerspergové kolaboranti?

B: Podívejte se. Byli svým rozsahem a úrovní, lze je srovnat třeba se Schwarzenbergy, když si vezmete historii, tak u těchto velkých rodin to bylo vždy udělané tak, že jeden byl jedno a druhý pro ono. Aby ten rod přežil. Ty měly svoje pravidla, že by se neměl dělit majetek příliš, takže měl povinnost se o ty ostatní postarat, zabezpečit je. Je to dané tímhle, tím pravidlem, že jeden na té straně a druhý na straně jiné.

A: Myslíte, že toto lze použít na žlebské Auerspergy? Nebyli tu ani Němci ani Rusové.

B: Tady lidi, kteří jsou soudní a schopní se nad něčím zamyslet, tak je z této stránky neodsuzují. Tady se povídalo, že hraběnka, která byla na zámečku ve Filipově, tak ta byla obrovská příznivkyně Němců. Obří prapor s hákovým křížem. Ale tady nic takového nebylo. Ještě jedna věc. Říkáte, že tu nebyli Němci ani Rusové. To je dost mylná informace. Byli tu. Tady se totiž rozpadala Schörnerova armáda, sice generál Schörner měl svůj generální štáb ve Velichovách, v lázních. To byli elitní zbraně SS, pancéřová divize. Ta situace byla taková, že se po nich sem tam vystřelilo. Tady došlo k tomu, že jak je tady socha sv. Jan, tam nahoře, tak tam se po něm někdo vystřelil, tak tam postavili děla a chtěli Žleby rozstřílet. Tady byl plukovník Havliš, ten s nimi v plukovnícké uniformě šel vyjednávat a přemluvil je, že to teda neudělali. Ale chybělo tomu málo. No to mohli Žleby dostat, jak se lidově říká, za uši.

8.1.2. Marie Jelínková, 8. 12. 2017

Délka rozhovoru: 58:10 min

A: Vy jste se do Žlebů přistěhovala nebo jste se tu už narodila?

J: Já jsem se narodila v Ronově, tady kousíček, ale můj muž se narodil ve Žlebech, dokonce v Auersperské hájence, tady kousek od lomu, protože děda jako pracoval ve dvoře u Auerspergů. Pak tu hájenku dostal k bydlení, takže můj muž odtud pochází. Jeho tatínek i maminka jsou Žlebáci. Já jsem ve Žlebech od roku 1974.

A: Říkala jste, že rodina manžela tady pracovala, takže z jeho a i vaší strany to byl jaký vztah ke šlechtě?

J: Z vyprávění dědečka, který byl šafářem a bydlel i v té hájence, dřív bydlel v Markovickém dvoře, tam vlastně zakládali tu rodinu, potom se přestěhovali do té hájenky, tak oni si toho panstva vždycky vážili, ti lidi. Jednak tady jiné zaměstnání nebylo, a jednak oni se k nim hezky a vstřícně chovali. Protože jako tady bylo spousta věcí, který u jiných zámků nebylo. Ta pečovatelná dětská, to v době žní a nárazových polních prací se tam dávaly děti. Byly tam ošetřovatelky, které se o ně staraly. Potom tady byl chudobinec, o tom se poměrně málo ví. Tam bylo vždycky umístěno takových těch několik největších chudáků, kteří se tady v okolí pohybovali, tak tam dostávali jídlo. Pak tady byla i nemocnice, tam se dávalo takových vždy dvanáct lidí, tam se o ně hezky starali. Potom tady byl chudobinec, o tom se poměrně málo ví. Tam bylo vždycky umístěno takových těch několik největších chudáků, kteří se tady v okolí pohybovali, tak tam dostávali jídlo. Pak tady byla ještě, což je taky zajímavé, Židovna, se tomu říkalo. Bydleli tam Židé, zajímavá je ale i skladba lidí. Zhruba před sto lety, tak je to i ve starém

slovníku, někdy z roku 1907, tak skladba lidí byla taková, že nejvíc tu bylo Čechů, několik Němců, byli tady asi i 4 židovského vyznání a ještě tady potom byli 3 nebo 4 jiné víry. Je zajímavé, že když jsem pročetla, kde Auerspergové měli všude svoje objekty, které spadaly pod panství Žleby, Slatiňany, Nasavrky a tak, tak se tam nikdy neobjevovali Němci, byli tam jen Češi. Což je taky zajímavé. V chemičce, kterou taky měli, tak tam zaměstnávali především Čechy, i co se týče odborníků. Pokud si dovezli, tak někoho z Rakouska ze svých panství, nějakého odborníka. Ale co jsem četla, tak spíš v oboru zemědělství a lesnictví.

A: Čím myslíte, že to bylo, že tam neměli Němce?

J: No, to by mě taky zajímalo. Oni měli k Čechům velmi pěkný vztah. Prostě, i když mluvili německy, mluvili i česky. I když ne třeba moc dobře, ale mluvili. S lidmi se dokázali domluvit. Takže tohle je vztah kladný, kladný v obou směrech.

A: Ve vašem rodinném kruhu byla atmosféra ohledně šlechty vnímána kladně. Víte o někom z vašeho okolí, kdo smýšlel opačně? Nebo jinak než právě vy?

J: No, tak určitě byli, jsme jenom lidi. Ale není mi to známo, protože jako okruh, se kterým se naše rodina stýkala, s nimiž žila, tak byl obdobného názoru jako u naší rodiny. Skutečně oni dávali lidem práce. Pravdou je, že když došlo k nějaké katastrofě, tu bylo několik povodní, tak ty lidé přišli o svoje majetky, o domečky, nejvíc tady byli postižení v oblasti chalup podél řeky, tak vždycky dostali náhradu, dostali zabezpečení, zámek se o ně postaral. Oni se chodili k těm škodám podívat, a když hořelo, tak i s nimi zámecký pán hasil. Takže lidi to panstvo měli k němu samozřejmě úctu, vážili si ho taky, protože se dokázali zapojit i do těch manuálních prací, neštíteli se toho.

A: Jaký byste měla názor, kdyby se to Auerspergům vrátilo? Jako se o tom snaží Kristýna Colloredo-Mansfeld.

J: Já bych byla pro vrácení, já si myslím, že by to obci jenom prospělo. Ale prospělo by to i výchově lidí. To je to nejoblávější místo v současném dění. Já to tak aspoň chápu. Lidé jsou nevychovaní. Jsou vychovávaní technikou a ztrácejí cit, pro všechno. A nakonec vůči sobě, bohužel. Nemůžu říct, že všichni, ale ve velkém. Vidím to i na mladých. Oni mají vzdělanost na notebooku a myslí, že to je všechno. Oni nepřemýšlejí nad tím, že je to neuziví, že celý život nemůžou mít jenom tenhle zájem. Že by za nimi mělo něco zůstat.

8.1.3. Josef Kořínek, 16. 2. 2018

Délka rozhovoru: 1hod 40min

K: Můj děda zažil obě války a vzpomínal na ní, pak když se vrátil, tak byl v dolech v Karviné. Když se vrátil, tak mu nabídli místo panského kočího na zámku. Děda jezdil s koňmi, vzkázali pro něj a on zapřáhl koně a přijel na zámek. Vyprávěl, že naložil paní hraběnku, dojel s ní ke splavu, vyndal z košíku jídlo a pití, tam se ona koupala, on zatím vyprávěl koně a hraběnka se mezitím koupala. Pak zase koně zapřáhl a jeli nazpátek na zámek a vždycky mu dávala peníze. Za ty kupoval jídlo a z toho žili. Děda se narodil 1896.

A: Jak dlouho tedy působil u knížete?

K: On tam byl po té první válce. Je ročník 1896, takže tam byl asi po té druhé světové. On vlastně přišel z války a stavěla se ta hrobka. Ta se stavěla 4 roky, ta co patřila zámku. Ta Markovická. Ještě mi vyprávěl, že Auersperg hodně cestoval. Ta kašna co je před zámkem, tak ta je z Pompejí. Hrobka co je v Markovicích tak je kopii z Itálie. Hodně cestoval, měl nějakou celoroční jízdenku, svoje kupé. Děda ho vždycky vozil na nádraží. Co se mu líbilo tak si to vozil, vozil s sebou i ty italský kameníky, co mu to pak tady vyráběli. Takže ta originální hrobka je v Itálii a ti Italové to tam dělali. Ty sloupy a tak. A ještě vím, že Auersperg měl svého agenta, a ten jezdil a sháněl určité věci.

Můj děda říkal, že když Auersperg jezdil po držbách, tak ten dvůr co je ve Žlebech - tak tam když byl, tak jedna paní Dvořáčková - ona bydlela úplně vzadu a děda vepředu, tak brečela, a on se jí zeptal, proč brečí. Ona mu řekla, že jí tedy umřela kráva, na mléko a tak, a on jí řekl, ať jde s ní a vybere si jinou krávu a dal jí svojí krávu. Takže ten Auersperg byl strašně hodný. Ty nejhorší byli ti správci, ti ho okrádali. Nemohl všechno kontrolovat, musel věřit, že to dělají dobře.

Třeba vím, že Auersperg přispíval na školu, když se stavěla, přispíval i na stavbu čáslavské nemocnice. A pak žádal od Žlebů, aby mu udělili občanství jako občan Žlebů. A rada mu napsala, že jako ne. To se myslím našel i dopis na zámku, kde právě stojí, že on jim pomáhal, přispíval a oni mu nevyjdou vstříc. Potom na Žleby zanevřel, přestal sem jezdit. Ale nevím, proč mu ho neudělili.

A: Teoretická otázka: Myslíte si, že byli Auerspergové kolaboranti?

K: Nebyli, nebyli. Protože co já vím, tak Auerspergům zazlívali, že mluví česky. On se přiklání k češtině a nerad mluvil německy. To mu určité lidé zazlívali. Oni o zámek přišli zestátněním, odškodnili je. On s Němci nespolečně pracoval.

A: Říkáte, že Auerspergy odškodnili.

K: Dostali náhradu. Kdyby ji nedostali, tak by se jim mohl vrátit. Ale oni ty pozůstali to všechno projeli. Ti potomci Auerspergů tenkrát to chtěli, ale bylo řečeno, že byli odškodnění, bylo to sice znárodněné, ale oficiálně jim to nesebrali, odškodnili je. Proto na to nemají nárok. Soudili se až v Haagu, ale řekli jim, že to je odškodněné, a tím to skončilo. Soudili se tím způsobem, že chtěli, aby jim vrátili lesy a pole pak až chtěli zámek, šli na to z druhé strany. Ale rozhodlo se, že to je vyřešené. Takže to nebyli kolaboranti. Určitá vrstva mu tedy zazlívala, proč nemluví německy. I když psal ten dopis o žádost o to občanství, tak ho psal česky. Vlastně jak říkám, snažil se mluvit česky a s lidmi, jak děda říkal, že ho vozil na plesy do Čáslavi. Tak sem jezdili do Grandu na plesy. Pak když skončili, tak se je zarovnali kožichy, aby jim nebyla zima a jeli s nimi zpátky do zámku. To hodně děda říkal, že ho hodně vozil na vlak, jak hodně cestoval. Ono taky spoustu lidem vadil, Auersperg měl strašného majetku, sahalo mu to až někam za Kolín. Měl 99 dvorů, kdyby jich měl 100, musel by vydržovat armádu. Měl lesy, pole, fabriky. Tady v té fabrice se vyráběly i dřevěné hračky. To bylo asi někdy před válkou. Žleby byli v té době velký, bylo tam kolem 4 tisíc lidí. Protože tady bylo hodně práce. Cukrovar, výroba hraček, byli tu řezníci, pekaři...jediné co se sem dováželo, byla sůl. Jinak všechno měli své. Před válkou tam tedy bylo hodně lidí. Po válce to už bylo jiné. Pak už to bylo špatné po druhé válce.

Můj bratranec, když mu bylo 18 let, tak mu strejda chtěl dát flintu, co dostal od Auersperga za dobré služby. A ten bratranec jí má pověšenou doma. Ale takovéto zbraně při tom soupisu věci všechny zmizely. Na zámku jsou i obrazy lidí s těmi zbraně a je vidět, že to jsou perkusní, ty brokovnice novější. Ty novější tam ale nikde nejsou. Muselo toho být strašně hodně majetku. Proto se říká, že to bylo i muzeum. Co se teda všechno poztrácelo, ale pořád tam je hodně věcí.

8.1.4. Josef Mrkvička, 5. 2. 2018

Délka rozhovoru: 1hod 10min

A: Když přejdeme k Auerspergům jako mecenášům.

M: Začneme od obrácené doby. Od socialismu. Žleby měli tři nejtěžší doby. Když doktor Sládek všude navrhl, že občané musí mít domovský list. V 30. letech musel mít Auersperg, i když mu patřil zámek, jako každý druhý domovský list, že někam patří. Auerspergovi místní

zastupitelé neudělili domovský list, takzvaný domovské právo ve Žlebech. Tak o to požádal ve Slatiňanech a tam mu ho dali.

A: Víte, proč mu ho nedali?

M: Protože všichni říkali, že pan Auersperg nám nemůže pomoci. Byla to taková blbost, spíš zášť. Nevím, proč se tak rozhodli. No a co udělal Auersperg. Kdo měl majetek a průmysl? Auersperg. Tak zrušil cukrovar a pilu. Odstěhoval to do Slatiňan. Ty jsou daleko větší, tam ten rozkvět byl. Tady nastal pokles, asi o 2 tisíce obyvatel.

A: Víte o hmotných darech?

M: Jo, to se tady traduje. Když ženský chcipla koza, tak šla za Auersperg a on jí dal novou. Vždycky dal odměnu. Říkalo se tady, že Auersperg nebyl špatný. Když šla bába s nůši na klestí, tak jí to hajný rozšlapal. To se nesmělo. Ten hajný byl od toho. Tak bába šla brečet k Auerspergovi a on jí dal odměnu. Kdybyste viděla zámecký park, na tom si pak kníže honil košili. Tam byl krásně udržovaná cesta vysypaná pískem. Už když tam nebyl, v 50. letech, tak ty pískovky se pořád udržovaly. V tom se moc špatně chodilo.

A: Hypotetická otázka. Myslíte si, že to byli kolaboranti?

M: To si nemyslím. To vůbec ne. Možná nějaká jiná větev, ale oni ne. Ve válečném období byli většinou ve Vídni nebo Slatiňanech, protože tam měli koně. Tady přece jenom byly jen ty sbírky.

A: Jak nahlížíte na změnu vlastnictví zámku po roce 1945?

M: Tady je to trošku složitější. Pokud mě paměť neklame. Tenhle zámek je jeden z mála, který stát těm Mansfeldům ten zámek vyplatili. Takže tady, když žádali restituci, tak majetkově to bylo vyplacený. Ale tak tady v tom státě se všechno dává zadarmo.

8.1.5. Zbyněk Nový, 29. 1. 2018

A: Váš dědeček by tedy ve službách knížete Auersperga, Ferdinanda. Setkal se se ním někdy?

N: Pokud vím, tak osobně se děda s panem knížetem nikdy nesešel, nastoupil do jeho služeb jen několik měsíců před jeho smrtí. Ovšem děda stál čestnou stráž u rakve Ferdinanda Auersperga. v rodinné hrobce v Markovicích. Dědovým přímým nadřízeným byl žlebský lesní správce Karel King (1887-1958). Děda se v letech 1942-45 pohyboval jak ve žlebské hájovně,

tak byl i pravidelně na Auersperské hájovně ve Žlebských Chvalovicích. Docházel dle potřeby i do hájovny v Zálesí u Bratčic.

A: Setkal se někdy s jinými členy šlechtické rodiny?

N: Ano, setkal se s kněžnou Marii a jejím manželem.

A: Staral se kníže o své pracovníky například nějak humanitárně? Příspěvky, charita, na Vánoce dary atd.

N: Pamatuji si jedině, že děda zmiňoval, že lesní správce dostával deputátní odměny, jako zvěřinu při honu, uhlí, dřevo z lesa a něco málo dostával možná i děda.

A: Vyprávěl někdy dědeček, že by měl se šlechtou někdo negativní vztah?

N: K šlechtě měl úctu a mluvil o ní jen kladně. Auerspergy považoval za dobré správce majetku. Vzpomínal, jak se dbalo o upravenost zámeckého parku a celkově obce.

A: Jakékoli jiné info co byste si vzpomněl, co dědeček vyprávěl.

N: Nejvíce vzpomínal na to, jak bylo vše na zámku i v okolí upravené, opečovávané, například pískem vysypané cestičky, kamenný stolek nad Žlutým mostem v parku. Vyprávěl, že do roku 1945 byla část parku na levém břehu řeky pro veřejnost nepřístupná.

Také zmiňoval, jak bylo vedení městyse Žleby hloupé, když odmítlo knížeti Auerspergovi udělit domovské právo. Tady se ale asi jednalo o některého z předchůdců knížete Ferdinanda. Kníže prý kvůli tomu zrušil žlebský cukrovar a přesunul výrobu do Slatiňan. Odhaduji, že se to stalo už někdy značně dříve před rokem 1940, buď na počátku 20. století nebo nejpozději během první republiky. Jistě nebude problém data k tomuto někde dohledat.

Děda nejvíce vzpomínal na poutě u kostela sv. Anny, součást areálu hrobky. Pak také vyprávěl o knížecích honech, kterých se jako mladý účastnil. Popisoval například propracovaný systém bažantnic, které měly poblíž rohů lesa staré duby jako záchytné remízky pro zvěř. Po smrti knížete Ferdinanda se přijela na panství podívat jeho sestra Marie s manželem. Děda měl za úkol je provádět oborou, jelikož správce King nebyl kvůli potížím s kyčelním kloubem schopný delší chůze.

8.1.6. Gabriela Patáková, 7. 10. 2017

Délka rozhovoru: 51:06 min

P: Já jsem rodačka ze Žlebů, takže si toho hodně jako pamatuju. Víím, že tady byl pak Svatoš, kastelán, no a ty jeho děti byli stejně, ta holka byla o dva roky starší, no takže jako děti jsme sem s nimi chodili, to byla vždycky vzácnost, když nás někam vzali, to nám vždycky hrozil „ne abyste tam lezli, támhle chodili“. Tady dole pod zámekem nevím, jestli to tam ještě je, byl tam bunkr, tam jsme se chodili schovávat tam je taková jeskyně, tam jsme se chodili jako děti schovávat, tam jsme měli všelijaký střípky. Vlastně jsem tady vyrůstala.

A: To se tedy jedná o jaká léta?

P: 1938 to mi byli 4 roky, no tak jsme se hráli, v parku- tam se dřív nesmělo, ten byl zavřený. Takže jsme sem chodili jenom s těma dětma, že nás sem vzali. Tomu se říkal zavřený park, ten patřil k zámku a nikdo se sem nedostal, jenom lidi ze zámku. To byla tajnost, když jsme se sem dostali.

A: Pamatujete si na nějakou vzpomínku přímo na šlechtu?

P: Já si právě pamatuju při té besídce, jak on tam seděl ve vysokým křesle s hůlkou, to si pamatuju, to mi byli 4 roky a pamatuju si to. Usměvavej, vlídnej. To byla vánoční besídka, to bylo každý rok v Opatrovně kněžen Vilemín z Auerspergu. Tam byla i pamětní deska. To nebylo jenom na Vánoce, ale i když byl svátek matek, tak škola dělala- teda to nebyla škola, to dělaly jeptišky, tak školka dělala vystoupení, pro pana knížete. On na tyhle akce chodil. Myslím si, že ty lidi byli dost všichni vděčný, protože tady dostali práci, když to vezmeš od cukrovaru, hráz, hospoda že jo, s potahama se sem vozilo všechno, takže on hodně lidem tady pomohl, František Josef. No dvůr, to bylo všechno jeho, ten důchod nahoře, tam dřív bydleli, ty co pracovali zase na těch jeho polích, na jeho panstvích, v lese, tady ta hájenka.

A: Máte nějaké vzpomínky na rok okolo 1938?

P: Víím, že tady byl lihoval, statek, důchod, dvůr na nahoře, ty povozy co se vozilo všechno koňmi, výpalky z lihovaru- to si brali domů, díky nim měli práci a nikdo si nestěžoval. Na Vánoce vždycky dostali nějaký deputát. Nikdo proti nim nemohl říct slovo, on byl laskavý, ten kníže.

A: Auerspergové jako mecenáši. Víte něco?

P: Tahle opatrovna, školka, to dřív byla opatrovna, tam bydlely jeptišky a děti tam docházely. Děti oproti dětem zaměstnanců byly ještě ve výhodě - ty ještě dostávaly balíčky, svačiny,

ty byly zvýhodnění. My dostaly na Vánoce, oni i během roku - sladkosti v balíčků. Chodilo nás tam tak 60.

A: Víte něco o těch aktivitách?

P: Babička byla 1878 narozena, to byla první Gabriela. Když byla kaple otevřená, tak byla babička 1. dítě pokřtěná a dostala to první jméno.

A: Byla tomu přítomná?

P: Gabriela byla kmotrou, byla přítomná a dala jí dukát. Jenomže ta sestra maminky, dělala manekýnu a byla taková nafintěna, a maminka říkala, že ona ten dukát určitě zpeněžila. 1878- babička když se narodila, maminka 1911 a já 1934 a Gabča 19-- [pozn: zaváhání]...a pořád se to dědí.

A: Takže i u vás doma se o té šlechtě mluvilo dobře?

P: Všechny, málokdo z těch starousedlíků by si mohl stěžovat, pomohl hodně lidem, v nouzi, když třeba bylo hodně dětí. Ten barák co já jsem teď, tak bylo taky obecní, že jo? Potom ho přestavěli. To byl taky obecní barák, se tomu říkalo V Činžáku. To byl takový sociální barák, tam bydleli takoví sociálně slabí s hodně dětmi. Jedna místnost, vařenky na chodbě. To zajišťoval Auersperg. I hráz byla jeho, zájezdní hospoda, děda tam dělal lihovarníka.

8.1.7. Josef Sejček, 12. 1. 2018

Délka rozhovoru: 1hod 11min

A: Začneme se vzpomínkami na Auerspergy.

S: No víte, oni tam nebydleli. Za dobu mého života tam nebydleli.

A: Vy jste jako malý pobýval ve Žlebech?

S: Já jsem se tam narodil v roce 1926. Celou tu dobu jsem tam vyrůstal až do 5. třídy. To znamená do 10 let. Se zámek jsem se seznámil dost brzo, protože můj tatínek byl dost takový dost humanitně založený a tak mě brzo vzal do parku. Čili já jsem žlebský zámek poznával přes park. Žlebský park byl hlavní oblastí pro návštěvu, do zámku se nesmělo.

A: Když už tam přijeli, věděli jste, že jsou na zámku?

S: I to se vědělo. Snad ještě jednu věc. Navštěvovali pravidelně auersperskou hrobku. Ta byla v Markovicích. Ta hrobka se udržovala. Byla něco jako novobaroko a měla i svého správce

a ten měl i svůj byt u toho. A ten člověk tu hrobku neustále ošetřoval. Já jako kluk co jsem chodil do první třídy- to bylo moje první setkání s Auerspergy, tak ta paní učitelka nám řekla, ať se připravíme, že půjdeme na výlet a šli jsme ze Žlebů takovou alejí a došli jsme až dovnitř. Ten člověk byl velice ochotný a vzpomínám si, že jsme se s ním setkali v době, kdy kolem té hrobky setkal trávu- což bylo pro mě doslova trochu novum, protože sekal trávu takovou tou tlačící koloběžkou, ne na motor ale na otáčení. Oni tam Auerspergové jednou dvakrát jezdili, zkontrolovat. Já jsem byl i dole, nás tam zavedl, viděl jsem i ty hrobky.

A: Vy jste byl účasten při přesunu rakví. Měl jste šanci se vyjádřit proti tomu?

S: Nenene. To přišlo, že vídeňské úřady jednaly s těmi Auerspergy no a oni si dali tu podmínku, že souhlasí, ale že rakve budou v dobrém prostředí. V té době nebyla možnost, protože stát byl silnější, ta ekonomická stránka.

Tohle mi vyprávěli moji starší kamarádi, že když Auerspergové přijeli do Žlebů, tak jejich cesta, jezdili kočárem a koněm, tak jezdili tou lipovou alejí, a Auersperg dal o tom vědět, pak správce Svatoš to rozhlásil, a starší kluci co uměli běhat tak ho vítali tím, že čekali, až pojedou ze zámku směrem k Markovické hrobce. A víte, co on dělal? Měl pytlík s drobnými a klukům házel drobné. Kluci za ním běželi až do Markovic a sbírali padesátníky, koruny. To byla taková klukovská radost, že přijede pan hrabě. A oni už na to byli připravený, oni čekali a sbírali. Asi se tím bavil, že klukům házel peníze.

Je známé, že v době 1931-32 se stavěla ve Žlebech škola a tam na místě byl tzv. chudobinec, dům pro přestálé lidi, co patřili k zámku. Do toho chudobince mě tam můj tatínek vodil na zádech. Oni pak ten chudobinec v roce 1931 zbourali a postavili školu. Z velké části ji financoval Auersperg. Ale mezi žlebskými vedoucími a auersperskou rodinou došlo ke sporu, protože Auerspergové chtěli, aby na stejně školy byla auersperská busta. Ale oni to odmítli, a tím došlo ke střetu auersperské rodiny a obce. Protože ve vedení na radnici byli silnější lidé a tito nedoporučili, nebo to možná nedoporučil architekt. Ta budova má určitý sloh a kam by tu sochu dali. Ona ta socha byla asi nějakým způsobem připravená, ale já jsem ji nikdy neviděl. Ale vím, že existovala. Víím, že tam měla být na památku, že ji financovali.

Auerspergové postavili ve Žlebech mateřskou školu. Tam jsem chodil jako malý kluk k těm jeptiškám. Ten dům pořád existuje. Byl tam zajímavý nápis nade dveřmi. Ten já si pamatuju: „Kněžen Vilemín opatrovna“. Na tu desku si já pamatuju, ta je dneska někde schovaná. To udělali Auerspergové pro žlebské děti a usadili tam jeptišky. Já jsem tam chodil jako malý kluk. Každý si tam nosil svačinu, tam se nedostávalo jídlo, to byla jen opatrovna. Pamatuju se,

když bylo poledne, tak jeptišky řekly konec, tak jsme se najedli a pak jsme si šli zase hrát. Asi do tří hodin jsme tam byli a pak jsme šli domů. Oni nám hrály i jeptišky, oni byly ty jeptišky hodně hodné. Oni měly na ruce navlíknuté panáky a hrály nám divadlo.

Další věc - jak se dostal tenhle zámek do státních rukou. Vídeňští Auerspergové souhlasili s tím, že tenhle zámek půjde do rukou státu, ale jestli to stát zaplatil, nebo jim to dali. To se dá dohledat, na nějakém úřadu. Nevím, jestli jim to dali, nebo jim zaplatili, ale vím, že s tím souhlasili. Oni to prodali. Já osobně vím od lidí ze Žlebů, co byli funkcionáři, že Auerspergové to dali státu bez náhrady. Tyhle všechny předávky jsou zachovány někde na ministerstvu. Já jsem slyšel, že vídeňští Auerspergové věnovali zámek státu. Ale jestli to věnovali v uvozovkách za peníze. Vím, že zůstali po válce ve Vídni, ti co zůstali.

A: Byli tedy Auerspergové vnímaní celoplošně jako kladní?

S: Tady ani nedocházelo k žádným střetům. Došlo k tomu jenom jednou, kdy se jednalo o tu bustu na škole. Víم bezpečně, že se mezi lidmi, že tam původně měla přijít busta, ale obecní zastupitel byl proti tomu.

Zdeněk Sejček

délka rozhovoru: 28:45min

S: Já jsem starého Auersperga viděl několikrát, když počítáme v kočáře. Když jel přes Žleby, já jsem šel do školky, tak on si něco zařizoval jinde, třeba v lese. Jim taky patřila část Železných hor, měli tam pás a maminka a tatínek mi vypravovali, že když jste se dřív koukala na Železné hory, tak tam bylo z modřínů vysázeno „F A“, František Auersperg. Že to bylo krásně vidět, samé smrky a do toho modříny. Moje maminka mi vypravovala, že to několikrát viděla, já jsem to už neviděl. Oni jako děti to viděly. FA to bylo určitě, a dokonce mi tatínek ukazoval, že tam byl ještě za mého dětství kousek vidět.

8.1.8. Karel Slavík, 17. 1. 2018

Délka rozhovoru: 34:28min

A: Auerspergové jako mecenáši. Víte o tom něco?

S: Nebyli nejhorší. Žleby měly vždycky štěstí v tom, že tady to městečko a zámek se rozvíjelo. Šlechta se snažila těm lidem najít práci, pomáhala chudým, vybudovala špitál. Je to sporné, jsou to dva úhly pohledu. Na jedno stranu se nemůže brát z dobových kronik, jakmile měl někdo

něco proti šlechtě, tak to byl ras. Spíš mimožlebští kronikáři se nikde nepíše, že by tady vládli tvrdou rukou. Žádné přízviska neměli. Tady ty vztahy nebyly nějaké špatné. Jsou tu dva tábory. Jeden, co vyčte šlechtě, co jde, velkostatkáři, někdo, kdo zabral kus pole. Z jeho pohledu na to měl nárok.

A: Byl zlom po roce 1948/68 ve vnímání lidí ke šlechtě?

S: Po tom 45. vlastně zámek už byl zestátněn. Byl zestátněn z toho důvodu, byla to taková tehdejší kauza. Hovořilo se o tom, že už tehdejším majitelem byl Trauttmansdorff, i když byla psána Marie Trauttmansdorfová-Auersperková. Oni Trauttmansdorffové přilnuli k nacismu a asi je tady nikdo neměl rád, i když tady nikdo nepobýval. Takže takhle se o tom mluvilo. Myslím si, že po 68. si asi nikdo veřejně nedovolil nic říct. Lidé vzpomínali, že jedné paní babička dělala vrchní kuchařku na zámku, a ta hodně vzpomínala, že pan kníže byl hodný člověk a že na zámku že když dělali hostiny tak pak dostávali zbytky.

A: Auersperská účast na aktivitách ve Žlebech. Víte něco?

S: Tak. Víím, že František Josef byl zakladatelem umělecké besedy a byl zakládacím členem ochotnického spolku. To se pořádalo v hostinci Na Hrázi. Tam dřív byla Hospoda Na Špici a tam vnikl i Sokol. Takže vystupovali tady a Na Hrázi. Takže se určitě zapojovali do té kultury. Přispívali i na trhy, na všechno. I na vzdělání. Budovu starého špitálu neprodali, ale darovali obci.

A: Poválečné období. Prý to prodali?

S: Pochybuju, že to prodali. Byla to šlechta Trauttmansdorffové, která byla spojená s nacismem, takže jestli to prodali, tak za směšné peníze.

A: Co říkáte na šlechtické tituly?

S: Já si myslím, že ač po tom roce co to zrušili, tak stejně pro ty lidi to byl pan kníže, jinak ho nenazvali. To byla jen formalita, někdo si postavil hlavu. Ani nevím, jaký to mělo účel, jestli to je kníže nebo velkostatkář. Mělo to být ponížení. Zapomíná se rychle dobré věci a připomínají se ty špatné.

8.1.9. Marie Škvařilová, 15. 1. 2018

A: Váš tatínek byl v jakém vztahu k princovi Vincencovi a později Ferdinandovi?

Š: Můj tatínek měl strýce Antonína, který byl osobním komorníkem prince Vincence. Strýc šel v roce 1910 do penze a taťka po něm nastoupil do téže pozice ve svých sedmnácti letech. Byl velmi nadaný, ale protože pocházel ze sedmi dětí, nemohl dostat vzdělání, tak se sám ve službě naučil anglicky, německy, italsky, srbsky a domluvil se i rusky. S princem Vincencem prošel I. světovou válkou v Bosně a v Rusku. Princ Vincenc byl velmi uznalý pán. S taťkou se dělil i o komisařek se slovy: tahle polovina je má a tahle tvoje. Bohužel po válce Vincenc brzy zemřel. Taťka přešel k jeho mladšímu bratru Ferdinandovi. Tento dvoumetrový Auersperg již nebyl tak přívětivý. Žil převážně ve vídeňském paláci Auerspergstrasse č. 1. V zimě často jezdili do Alp Lyžovat do Kitzbühelu, do Anglie a do Afriky na lovy. Taťka měl mimo jiné na starost zařizování cestovních dokladů a dohlížel na přípravu zavazadel. Proto musel znát jazyky a dobře se orientovat.

A: Jaký byl charakterově dle vyprávění Vincenc?

Š: Vincenc byl oblíbený i u služebnictva a myslím, že právem. Stejně jako jeho otec František Josef.

A: Mluvílo o Ferdinandovi?

Š: Drby se na zámku nepěstovaly. Každý byl rád, že má zaměstnání. Když to bylo neúnosné, postěžoval si taťka pouze v rodině a to ještě sporadicky, aby nedělal mamce starosti, které nemohla ovlivnit. Jiní na tom byli ještě hůř. Rodina byla závislá plně na šlechtě. Přijít o službu, by znamenalo v době krize katastrofu. Ztrátu výdělků i bydlení.

A: Byli to bratři, byli charakterově rozdílní?

Š: No, například Když začala II. světová válka a Němci obsadili pohraničí, byl Ferdinand s doprovodem na ostrově Brioni, což bylo pozdější letní sídlo presidenta Jugoslávie, B. Tita, v Jadranu. Ferdinand si nechal zajistit lodní lístek a sám odjel do Anglie, kde žil jeho bratranec kníže Windischgrätz, s jehož ženou Ferdinand často cestoval. Vůbec ho nezajímalo, co bude s cca dvaceti lidmi jeho doprovodu v cizí zemi ve válce.

Taťka měl staršího bratra Františka, kterého v roce 1912 vyslala Živnobanka do srbské Jagodiny založit český pivovar. Toho taťka požádal o finanční výpomoc a díky němu dopravil celé služebnictvo do Čech.

A: Mluvil někdo o Ferdinandovi negativně? Setkala jste se s tím? Byl například považován za černou ovci rodiny?

Š: Jak jsem se již zmínila, drby se veřejně nepěstovaly. Taťka byl korektní a čestný muž. Za černou ovci to rozhodně ne. Pokud vím, nebyl žádný bonviván, spíš egoista, což nebyl pro šlechtice handicap.

A: Máte ještě nějaké vzpomínky na nejmladší Auerspergy?

Š: Moje maminka, za svobodna Marie Hubáčková byla s taťkou Josefem Půlpánem zasnoubena sedm let, než dal Ferdinand souhlas ke sňatku. Jejich synovi šel v roce 1931 ke křtu kníže za kmotra. Z daru od knížete neměl ale nic, protože byly k vyplacení v jeho 21 letech v plnoletosti, do čehož zasáhly měnové reformy. Bratrovi zůstalo jen jméno Ferdinand, které měl jen v dokladech, protože mu nikdo neřekl jinak než Miloš.

A: Byla Vaše rodina, krom tatínka samozřejmě, účastna nějakých společenských akcí na zámku?

Š: Maminka s bratrem, než začal chodit ve Slatiňanech do školy, jezdila často do Vídně, když tam taťka s knížetem pobýval. Vzpomínala, že viděla svatbu hraběnky Trauttmansdorffové, sestry Ferdinanda. Obdivovala výzdobu svatební tabule se zvláštními exotickými květy. Při bližším zkoumání zjistila, že to jsou tulipány s obrácenými okvětními lístky.

A: Víte o nějakých donacích ze strany šlechty v obci? Charitativní činnost?

Š: Můj dědeček, Josef Hubáček, obchodník ve Žlebech vedl mimo jiné obecní záložnu ve Žlebech. Byla v budově za mostem, kde je dnes prodejna Unikomu. Maminka vzpomínala, že byl děda iniciátorem výstavby nové školy Na kopci a zúčastnil se jednání s knížetem Františkem Josefem, který k tomu účelu věnoval bývalý špitál s pozemkem. Špitál byl zbourán a na jeho místech postavena a v roce 1931 zkolaudována nová škola. U vchodu je dosud kamenná deska s poděkováním knížeti, tehdy už jen velkostatkáři, protože tituly republika zrušila.

A: Máte nějaké dokumenty ke šlechtě?

Š: Když Ferdinand zemřel v roce 1942, byl taťka také uveden v závěti. Sloužil mu téměř celý život. V té závěti byl generálním dědicem mladý kníže Windischgrätz. Syn Ferdinandovy přítelkyně a švagrové, s nímž často cestoval. Její manžel přišel při pádu o nohu a nemohl cestovat. Hraběnka Trauttmansdorffová, sestra Ferdinanda Auersperga, dle vyprávění tuto závět

zlikvidovala a dědicem se dle předchozí závěti stal její syn, mladý hrabě Trauttmansdorff, právník z Vídně. Kněžna Windischgrätzová si nechala jen brilantovou čelenku

A: Co vás napadne pod slovem šlechta?

Š: Význam šlechty v 19. století a v první polovině století 20. je nezpochybnitelný. Porovnání hospodářského systému a pořádku za mocnářství, první republiky a za doby komunizmu, je toho nezvratným důkazem. Pojem šlechta a šlechtnost má stejný základ. Bohužel i šlechtici byli jen lidé, takže se nedá „házet všechny do jednoho pytle“.

A: Vnímalo okolí šlechtu jako tu zrádnou? Cizáckou?

Š: Možná snad ten, kdo neměl příležitost se dostat k ní do zaměstnání a měl přebujelou typicky českou vlastnost=závist. Ta práce byla jistota. Taťka, když se oženil a neměl příležitost vidět vyrůstat syna, snažila se mamka, aby šel k poště. Místo měl, ale bydlení nebylo. Změna režimu nemůže mít vliv na vnímání vlastních zkušeností. Slušní lidé nepřevlékají kabát tak rychle. Euforie po válce zasáhla všechny přeživší. Ale převrat 1948 i ty největší trochu myslící nadšence přizemnil.

8.1.10. Miroslava Vašíčková, 7. 2. 2018

Délka rozhovoru: 1hod 23min

A: Auerspergové jako mecenáši. Víte o něčem?

V: Auerspergové byli nesmírně v úctě. Ta rodina měla zájem o své panství. Byli známí svou dobročinností. Jak kníže, tak i kněžna. Žleby byly sužovány hodně povodněmi, a nejhorší byla v roce 1908. Tehdy Doubrava stoupla 7 metrů nad normál, zaplavila dnes co tam je fabrika, to byl dřívější knížecí cukrovar - tak to všechno bylo zaplavené. Kníže přišel o zásoby cukru, no prostě ohromná škoda. Ta část, která vede od železničního mostu, dozadu, tomu se říká Chalupy, to byla chudinská čtvrť právě kolem břehu Doubravy, a ta řeka, jak se rozvodnila, tak jim sebrala stodoly. Je izolována takovým tarasem. A ta voda to všechno vzala a ty domy zůstaly třet nad tím korytem. Ve spojitosti s Auerspergy prý věnoval pan kníže i kněžna určité částky na obnovu a na podporu těm lidem, co přišli o majetek. Oni jako lidumilové pomáhali lidem, rozdávalo se to těm lidem. Dělal i sbírku oděvů a peněz. Pak se zasloužili o to, že to město- Žleby byly jednu chvíli městem- žádalo dotaci na stavbu té ochranné hráze. Jediná dobrá věc co z té potopy vzešla, byla stavba Pařížovské přehrady, která měla zadržovat vodu při takovýchto povodních. Když těch přijdou povodně tak se to rozleje v parku a tady se o ničem

neví.

Pak kněžna založila opatrovnu, chudobinec, nemocnici a z té nemocnice vznikla ta ohromná budova škola. Protože kníže nějakou část pozemků přikoupil a nadstavbou přidělal a vznikla tahle budova. Měla to být na počet Masarykova jubilea. Měl tam být nápis Jubilejní škola Masarykova. Ale za totality to zmizelo. Dokonce tam měl i Masaryk uvnitř i bustu, ale tu jsme nenašli. Jsou tam i dvě desky, ty po dobu totality byly zakryté, aby se nečetlo, co tam bylo. Až po revoluci se to odkrylo. Takže ta škola byla asi největší počín Auerspergů, to byl 31. rok. Žleby měly jak obecnou tak i měšťanskou školu, což byl teda velký úspěch, protože byly ty školy jen obecný, měšťanka nebyla. Byla tady strašná spousta dětí.

A: Zvelebovali Auerspergové i okolí?

V: Jistě, nechávali vysazovat sady a lesní školy. Teď po tom není ani památka. Když se jede na Ronov, tak na pravé straně jsou pole. To byly všechno sady. Krásné sady a i ty lesní školy. Dnes se tomu už nevěnují, jednoduše se to vykácelo. Oni měli zájem prakticky o všechno. I když to přímo nefinancovali nějakou stavbu, tak měli zájem. Aby ty Žleby k něčemu vypadaly. Takže se upravovala silnice. Buď se rovnal terén, náměstí, přendávala se kašna, která byla napájena ze zámku, zámeckou vodou. Posunula se trochu na náměstí, protože tam kdysi lidé brali vodu, než byl vodovod, chodilo se do kašny pro vodu. Jak se svažuje náměstí, tak se upravilo tak, aby k tomu mostu nebyl ten hup tak veliký. Něco se zvedlo, něco se přizpůsobilo, tak aby ten most vypadal, že je do roviny. Aby to byl pro projíždějící nejlepší a nebylo to tak náročné. Ten most byl dřív dřevěný. Ti Auerspergové, i když to byla šlechta a mohla by se cítit nějak povýšeně, že měla zájem o to, aby to jejich panství bylo zajištěné. Dobře hospodářsky, protože ty dvory byly kolosy. Statek v Markovicích, tam bylo ohromně lidí. Oni měli i u zámku budovu, kde sídlili úředníci zpravující panství. Ale potom to nestačilo, tak postavili u benzínky tzv. Důchod, tam sídlili úředníci a správa parku, ten dvůr naproti je zdevastovaný. Pracovali tam i bydleli. Pan správce měl byt dole, ono to je patrový dům, jak pro práci i pro bydlení. Čím vyšší postavení, tak měli bydlení od něj. Stejně tak jako ty Slatiňany, tak to tady měl rád, tady měl i známosti, pořádaly se tu ohromné hony, nalovili tu zvěře, on přikupoval i okolní území. Tady pořádaly ty hony pro známé z Prahy. Přijížděla sem honorace, měli úspěšný lov. Ta samospráva města, měla i své pravomoci a výsady, a jedna ta výsada byla, že si volili svého primase a konšela. Ta spolupráce mezi samosprávou a knížetem byla vynikající, prokonzultovali si jak a co. V každém zápisu, co se týkalo Auersperga tak tam září úcta a hrdost. Vždycky se zmiňovali o jeho přínosem Žlebům. Teď použiju trošku vulgární výraz- byli takoví

namyšlení [pozn.: obyvatelé Žlebů], že patří těm Auerspergům, hrdí, že máme takovou velkou spojitost s tím knížecím rodem. Když byla nějaká akce - výročí, svatba, pohřeb, tak to tu bylo vždy vyzdobené a byl to projev velké úcty. Ale oni se opravdu snažili. Pak to ale dopadlo tak, že v 1942 zemřel a zámek se dostal pod správu nějakého národního výboru, nebo tak, spravoval stát ten majetek.

A: Teoretické otázka. Myslíte si, že Auerspergové byli kolaboranti?

V: Tak, když to vezmu podle záznamů, tak ne. Byla to sice cizí šlechta, ale svým způsobem domácí. Takže ke kolaboraci netíhli. Ani tak nějak to zabavování majetku nebylo spojené s kolaborací. To byla nešťastná náhoda, že jim ten rod vymřel. Oni se po revoluci ti Trauttmansdorffové k restituci hlásili, ale nějak to nedopadlo.

8.1.11. Josef Víšek, 5. 2. 2018

Délka rozhovoru: 39:16 min

A: Doma se o šlechtě mluvilo?

V: Můj tatínek byl malíř pokojů, maloval na zámku. Táta byl úžasně výřečný, ochotník, hrál divadlo, byl jsem mu několikrát pomáhat. Když umřel tenhle Franc Josef tak tatínek ještě s panem XY, to byl pokrývač, tak lezli na vysokou věž a věšeli tam černou vlajku. Dostali za to hodně peněz.

A: Smrt Františka Josefa Auersperga se nějak dotkla obyvatel?

V: On zemřel ve Slatiňanech a pak ho převezli sem. Nejdřív měl rozloučení ve Slatiňanech a pak tady. Tohohle starého pány měli lidi rádi, byl k lidem, měli se u něj lidi dobře. Měli práci, ty zaměstnanci bydleli moc chudě, třeba v tom dvoře. To byla jen chodba a dveře k pokojů, nosili vodu v kyblíkách, pak už měli ten litinový vylejvák, někde na chodě, takže tam už voda tekla. Ale to bylo asi až po válce. Správce tam dělala pan Rudolf, tady u toho. Víím, že tady ty lidi měli obživu. Jak se říkalo, co sluníčko ukázalo, měsíček dal. Nikdo je nepostihoval.

Děda pracoval v cukrovaru a sháněli do zámku komorníka, děda byl urostlý chlap, nevím kolik mu bylo tenkrát. Já mám do teď podezření.

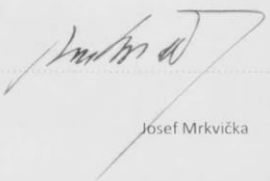
8.2. Udělení souhlasu ke zpracování a zpřístupnění osobních a citlivých údajů

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořízených rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v Žateck dne 23. 5. 2018

Podpis 

Josef Mrkvička

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořizovaných rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v Želečech dne 23. 5. 2018

Podpis 

Josef Višek

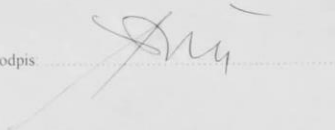
UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořizovaných rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v Hořevčích dne 24.5.2018

Podpis



Josef Bláha

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořízených rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v⁴letech dne 23.5.2018

Podpis:
Karel Slavík

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořízených rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v Ronově n/ Dobrušce dne 24.5.2018

Podpis Z. Sejček

Zdeněk Sejček

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořizovaných rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v Elchech dne 24.5.2018

Podpis M. Vašíčkova

Miroslava Vašíčková

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořízených rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v Žlebek dne 24.5.2018

Podpis: Gabriela Patáková

Gabriela Patáková

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořízených rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

Ve Liberci dne 2.6.2018

Podpis Marie Jelinková

Marie Jelinková

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořizovaných rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

V dne
v dne 24.5.2018

Podpis:
Košinek Josef

Josef Košínek

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořízených rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

V Olomouci dne 24. 5. 2018


Zbyněk Nový

UDĚLENÍ SOUHLASU KE ZPRACOVÁNÍ A ZPŘÍSTUPNĚNÍ OSOBNÍCH A
CITLIVÝCH ÚDAJŮ

Podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, uděluji Anetě Kavuljakové svůj souhlas se zpracováním svých osobních a citlivých údajů, zaznamenaných během rozhovorů, které jsem poskytl (a) v rámci bakalářské práce a souhlasím s využitím pořizovaných rozhovorů.

Souhlasím rovněž, aby rozhovory byly uloženy v osobním archivu autorky ve formě zvukového záznamu nebo přepisu zpřístupněny pro vědecké a vzdělávací účely.

v *Morav. Budějovicích* dne *24. 5. 2018*

Podpis: *[Signature]*